

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΘ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 1-2

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἄριθ. Πρωτ. 2877

Π ρ ὀ ς

Τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα

τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς

Εὐδοκία Θεοῦ εἶναι, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἢ σάρκωσις τοῦ Λόγου, τὴν ὁποίαν πανευφροσύνως ἐορτάζομεν σήμερον.

Αὕτη ἀποτελεῖ τὸ κορύφωμα τῆς θείας ἀγάπης πρὸς τὸν πεσόντα ἄνθρωπον, διὸ καὶ ὁ ἱερός τῆς Ἐκκλησίας Ὑμνωδὸς ἀναφωνεῖ: «μέγα τὸ τῆς οἰκονομίας Μυστήριον».

«Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν», ἵνα τὸ ἀνθρώπινον εἰς οὐρανὸν ἀναβιβάσῃ καὶ τὸν πεσόντα ἄνθρωπον εἰς ὕψος ἀναγάγῃ.

Ἡ Βηθλεὲμ ὀρίζεται ὡς τόπος, ὅπου τὸ ὑπερφυῆς τῆς θείας ἐνσαρκώσεως μυστήριον θὰ λάβῃ χώραν καὶ τὸ ταπεινὸν αὐτῆς σπήλαιον θὰ γίνῃ τὸ λίκνον, ὅπου θὰ ἀνακλιθῇ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

Δεῦτε ἴδωμεν, πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός! Θὰ μᾶς ὁδογήσῃ ὁ Ἄστηρ καὶ θὰ πιστοποιήσουν εἰς ἡμᾶς τὸ ὑπερφυῆς γεγονός οἱ ἀγραυλοῦντες ποιμένες καὶ οἱ ἐξ ἀνατολῶν μάγοι καὶ θὰ μεθέξωμεν τῆς πανευφροσύνου χαρᾶς καὶ θὰ μεθυσθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀρμονίαν τοῦ ὕμνου τῶν ἀγγέλων, ψάλλοντες μετ' αὐτῶν χαρμωδῶς τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Ἦ ἐλπιδοφόρον ἀγγελικὸν μήνυμα διὰ τὴν τεταραγμένην, τότε, καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου καθημένην ἀνθρωπότητα!

Τὸ «τεχθὲν παιδίον» εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ· εἶναι Ἐκεῖνος, ὃν οἱ Προφῆται προκατήγγειλαν, ὡς Λυτρωτὴν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου· «λύτρωσιν ἀπέστειλεν Κύριος τῷ λαῷ Αὐτοῦ...».

Ἔρχεται, διὰ νὰ διαλύσῃ τὰ σκότη τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐπαναγάγῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ὀρθήν, τὴν πρὸ τῆς πτώσεώς του πορείαν.

Δὲν νομίζετε, ἀδελφοί μου, ὅτι ἡ παντοιοτρόπως σπαρασσομένη, σήμερον, ἀνθρωπότης ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην στροφῆς πρὸς τὸ φῶς τῆς Βηθλεὲμ, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ εὔρη τὸν ὀρθὸν δρόμον τῆς καὶ νὰ εἰρηνεύσῃ ἀντὶ νὰ σπαράσσεται χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ, δῆθεν, λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς, τὰ ὁποῖα μόνη δημιουργεῖ καὶ περιπλέκεται, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται, εἰς τὴν δίνην τῶν πολέμων, τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ καὶ τῆς μέχρι διαλύσεως ἀπειλούσης τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν συγχρόνου ἀναρχίας;

Ἔτσι θὰ παραπαίῃ ὁ σημερινὸς κόσμος, ἐὰν δὲν ἀποφασίσῃ νὰ στραφῇ ἐσπευσμένως πρὸς τὸ Φῶς, ποῦ ἀντανιάζει τὸ Ἄστρον τῆς Βηθλεὲμ καὶ μετ' αὐτό, ὡς ὁδηγόν, νὰ παραδώσῃ ἀσυζητητὶ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ τὴν ἀλάνθαστον καὶ ἀσφαλῆ ποδηγέτησιν καὶ καθοδήγησίν του, εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ Βρέφους, ποῦ δὲν εἶναι ἄλλος, εἰ μὴ ὁ Ἄρχων τῆς εἰρήνης, ὁ Σωτὴρ, ὁ Ἰησοῦς, ὁ Χριστός.

Μ Η Ν Υ Μ Α
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ
ΔΙΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ 1982

Ἐντὶ τῶν τειριμμένων πρωτοχρονιάτικων εὐχῶν, ἀγαπητοί μου, καλῶ ὅλους με εὐθύνη καὶ ἀγάπη, νὰ ὁμολογήσουμε θαρραλέα τὴ φρικτὴ κοινὴ μας ἀγωνία αὐτῶν τῶν συγκλονιστικῶν στιγμῶν τῆς ζωῆς μας, γιὰ ὅσα τραγικὰ μᾶς ἀπειλοῦν.

Μερικὲς μακάβριες ἀλήθειες γράφτηκαν στὸν Τύπο, αὐτὲς τὶς γιορτινὲς ἡμέρες:

«... Τριάντα περίπου χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο ἀπὸ τὴν πείνα...»,

«... διακόσια ἑκατομμύρια ἄνθρωποι στὴν Ἀφρική καὶ στὴν Νοτιοανατολικὴ Ἀσία ζοῦν ὑπὸ τὸ φάσμα λιμοῦ...»,

«... τὰ τέσσερα πέμπτα τῶν κατοίκων τοῦ πλανῆτη δὲν γνωρίζουν τὸ βούτυρο...»,

«... τρεῖς στοὺς πέντε κατοίκους τῶν ἀναπτυσσομένων χωρῶν δὲν ἔχουν καθαρὸ νερό...»,

«... ἑκατὸν ἑβδομητταπέντε ἑκατομμύρια παιδιά δὲν ἔχουν σχολεῖο...».

Ἐνῶ,

Ἡ ἡγεσία τῆς γῆς, διαθέτει:

«... ἓνα ἑκατομμύριο δολλάρια, κάθε λεπτό, γιὰ ἐξοπλισμούς...».

Καί:

«... τετρακόσιες χιλιάδες ἐπιστήμονες, ἀπὸ τοὺς καλύτερους ποὺ ὑπάρχουν, ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν κατασκευὴ καὶ τελειοποίησιν τῶν ὄπλων τοῦ θανάτου...».

Μόνον μετὰ τὴν ὀλόθυμον παραδοσὴν μας εἰς χεῖρας Ἐκείνου θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εὐρωμεν καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς Κράτη καὶ ὡς ἀνθρώπιναι κοινότητες τὴν πολυπόθητον εἰρήνην, «τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν».

Ὡς ἡ Βηθλεὲμ ἠτοίμασε τὸ σπήλαιον καὶ τὴν Φάτνην, ἃς ἐτοιμάσωμεν ἑαυτοὺς, ἀδελφοί μου, καὶ ἃς ἀποφασίσωμεν νὰ ὀδεύσωμεν νοερώς ἐκεῖ, ὅπου ἐτελεσιουργήθη τὸ «Μυστήριον, τὸ χρόνις αἰώνιως σειγιμένον», διὰ νὰ ἐναποθέσωμεν ὅλον τὸ εἶναι μας πρὸ τοῦ Θεοῦ Βρέφους, ὡς τοῦ Μόνου Αὐτρωτοῦ καὶ Θεοῦ τῶν ὄλων.

«... τὰ ὑπάρχοντα ὄπλα μαζικῆς καταστροφῆς ἐπαρκοῦν γιὰ νὰ σκοτώσουν δέκα φορές τὸν πληθυσμὸ τῆς γῆς!!!

Ἔστερα ἀπ' αὐτά, ἀδελφοί μου, ἓνα μόνο μᾶς μένει:

Νὰ σηκώσωμε μετὰ δέος τὰ μάτια στὸν Οὐράνιο, σὲ μιὰ ὀλόθερμη προσευχῇ πρὸς τὸν Δεσπότην μας:

Κύριε,

Φώτισε καὶ συνέτισε τοὺς ἡγέτες τῆς γῆς μας, ποὺ εἶναι ἔτοιμοι νὰ παρασύρουν στὸν ἀφανισμὸ ὅλες τὶς ψυχὰς τῆς Οἰκουμένης, ποὺ δὲν τοὺς ἀνήκουν, καὶ κάνε τοῦτο τὸν καινούργιον χρόνον, μετὰ τὶς Εὐλογίες Σου καὶ τὴν πανσθενὴ Χάρη Σου, ἀπαρχὴ ἀνανήψεως καὶ σωτηρίας ὄλων μας, κάτω ἀπὸ μιὰ ἀδελφωμένη εἰρηνικὴ παγκόσμια Κοινωνία!

Ἀδελφοί μου,

Ἄν οἱ ἡγέτες τῆς γῆς μας πλανῶνται ἐπικινδύνως, ἡ ὀλόθερμη προσευχῇ μας δὲν θὰ ἀφήσῃ ἀσυγκίνητο τὸν Οὐράνιο Πατέρα μας.

Μ' αὐτὲς τὶς διατύψεις πρὸς Θεὸν εὐχὰς καὶ ἐλπίδες γιὰ τὸ Νέον Ἔτος 1982, σᾶς εὐχομαι εὐτυχὲς καὶ εἰρηνικὸ μέλλον.

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἀδελφοί, «λύτρωσιν ἀπέστειλεν Κύριος τῷ λαῷ Αὐτοῦ». Ἴδου γὰρ «ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτήρ, Ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυὶδ».

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Μετὰ Πατρικῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Χριστούγεννα 1981

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ:

Ἡ παρῶσα ἀνεγνώσθη ἀπ' Ἀμβωνος κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΟΙΣ

† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης παντί τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας χάριν καὶ εὐλογίαν παρὰ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ τεχθέντος Σωτήρος Χριστοῦ.

Ἐορτάζομεν καὶ ἐφέτος τὰ Χριστούγεννα καὶ καλούμεθα ὡς Οἰκουμενικός Πατριάρχης νὰ ἀπευθύνωμεν πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἐόρτιον μῆνυμα.

Τὸ μῆνυμά μας ὅμως ἐφέτος δὲν θὰ εἶναι —διότι δὲν πρέπει νὰ εἶναι— ἀπλῶς ἐόρτιον. Εἶναι τὸ μῆνυμα πὺ ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς, ὡς ἀρχιεπιτοργὸν καὶ ἀρχιδιάκονον τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ σκληρὰ αὕτη ὥρα τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ ἡ σκληρὰ ὥρα πὺ διερχεται τὸ πλήρωμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ μαζί μὲ αὐτὸ ὁ κόσμος ὅλος τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν μὴ χριστιανῶν, ἡ ὅλη ἀνθρωπότης, εἶναι πράγματι ὥρα κρίσεως. Τὰ στοιχεῖα πὺ τὴν συνθέτουν καὶ τὴν καθιστοῦν σκληρὰν εἶναι, ἀπὸ πλευρᾶς ἀνθρωπότητος, μία συγκεχυμένη, εἰς τελευταίαν δὲ ἀνάλυσιν ἀπογοητευτική, εἰκὼν πείνης, παιδικῆς θνησιμότητος, τεραστίας ἀπροστατευτοῦ ἀνθρωπίνης ἀναπηρίας ἐκ διαφόρων αἰτίων, πολεμικῶν ἢ διοργανικῶν ἢ ἄλλων, ὅπως ἀπέδειξεν ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ διανυθέντος ἔτους τῶν ἀναπήρων.

Εἰς τὰ στοιχεῖα ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ ἔξαρσις τῆς τρομοκρατίας καὶ τῆς ἀναρχίας, ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ ζωτικώτατα προβλήματα τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ πληθωρισμοῦ, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τοὺς κυβερνήτας καὶ τοὺς λαοὺς ὅλου τοῦ κόσμου. Ἀκόμη πρέπει νὰ προστεθοῦν, ἀπὸ τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν πιστὴν ἀπεικόνισιν τῆς πραγματικότητος, τὰ ἠθικὰ προβλήματα τῶν διαζυγίων καὶ τῶν ἀμβλώσεων, τὰ ὁποῖα καὶ συνοψίζονται εἰς τὸ ἐν καὶ μοναδικὸν θέμα, πὺς θὰ ἐκτιμηθῇ σήμερον ἡ ἀξία καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου.

Ἡ σκληρότης καὶ ἡ κρισιμότης τῆς ὥρας ταύτης συνοψίζεται εἰς τοῦτο, ὅτι διακυβεύεται, ὅσον ποτὲ καὶ παρὰ τὰς προόδους τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ἀξία, ἡ ἀξιο-

πρέπεια, ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀνθρώπου ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν γῆν.

Εἰς ὁλοκλήρωσιν τῆς πραγματικῆς εἰκόνας τῆς τύχης τοῦ ἀνθρώπου ἔρχονται οἱ ἑξαλλοὶ ἑξοπλισμοί, εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ὁποίων εὐρίσκεται ἡ δόμδα τοῦ νετρονίου πὺ ἀπειλεῖ τὸν ἀνθρώπον καὶ σώζει τὰ ἄψυχα. Καὶ τοιοῦτοτρόπως διακηρύττεται ὅτι ὅπερ τὸν ἀνθρώπον εἶναι τὰ ἄψυχα κατασκευάσματα τῆς τεχνολογίας ὡς ἐν εἶδος τιμωρίας τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὰ τεχνολογικὰ αὐτοῦ ἐπιτεύγματα.

Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν τοῦ κόσμου, ἔρχονται καὶ ἐορτάζονται ἐφέτος τὰ Χριστούγεννα.

Λοιπὸν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Χριστῷ, εἰς μίαν τῶσον κρισίμον, ἀπογοητευτικὴν, διὰ τὸν ἀνθρώπον καὶ τὴν ἀνθρωπότητά του στιγμὴν, ἔρχονται τὰ Χριστούγεννα νὰ μᾶς ὑπομνήσουν ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἀνθρώπινος παράγων ὁ μόνος κυβερνῶν καὶ κατευθύνων τὴν ἱστορίαν. Ὅτι ὑπάρχει ὁ Θεός, ὁ παντοδύναμος, ὁ προνοητής, ὁ φιλάνθρωπος Θεός, ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὸ ὅλον μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας, συγκαταβαίνει νὰ γίνῃ ἀνθρώπος, μέχρι δρέφους, μέχρις ἀπειλῆς τοῦ Ἡρώδου, τοῦ κάθε Ἡρώδου, μέχρι Πιλάτου, τοῦ κάθε Πιλάτου, μέχρι Γολγοθᾶ, τοῦ κάθε Γολγοθᾶ, ἀλλὰ μὲ μόνην κατεύθυνσιν τὴν Ἀνάστασιν.

Ἐκαίτω τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν νὰ τονίσωμεν εἰς τὸ ἐφεταμένον Χριστουγεννιάτικον μῆνυμά μας πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους καὶ τὸν κόσμον ὅλον εἶναι, ὅτι ὑπάρχουν δύο πραγματικότητες αἱ ὁποῖαι συνθέτουν τὴν ἱστορικὴν πορείαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν γῆν. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀνθρωπίνη τραγικότης, λόγῳ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ θεία φιλάνθρωπία τοῦ δι' ἡμᾶς νηπιάσαντος Χριστοῦ.

Τὰς δύο αὐτὰς πραγματικότητας ἅς ἔχωμεν πάντες ὡς ὅψι: καὶ ἅς εὐλογῶμεν τὸν Κύριον, τὸν ἰώμενον πάσας τὰς νόσους ἡμῶν, τὸν λυτροῦμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡμῶν, τὸν στεφανοῦντα ἡμᾶς ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς: «αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν» (Ματθ. 1, 21).

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Μέσα εἰς τὰς ποικιλιώτους πορείας πὺ γίνονται εἰς τὰς ἡμέρας μας διὰ τὴν εἰρήνην, διὰ τὰς φυλετικὰς

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άριθμ. { Πρωτ. 4730
Διεκπ. 2331

Άθήνησι τῆ 14-12-81

Παναγιώτατε καὶ Θεϊότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητῆ καὶ περιπόθητε ἀδελφῆ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Δ η μ ἡ τ ρ ι ε, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Χαρὰν εὐαγγελιζόμενος ὁ ἄγγελος Κυρίου τῷ κόσμῳ παντὶ κέκραγε λέγων:

Ἐτέθη ὑμῖν σήμερον Σωτῆρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος.

Καὶ ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τῆς ἐπὶ γῆς ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου ἐπιφανείας Αὐτοῦ χαρὰς πληθεῖσα ἀνεκλαλήτου ἢ κτίσις πάσα ἐσκίρτησεν ὕμνουσα, δοξάζουσα καὶ εὐχαριστοῦσα.

* Ὅμοια Γράμματα ἀπεστάλησαν καὶ πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς Ὁρθοδόξους Πατριάρχας καὶ τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Οἱ Ἄγγελοι μετὰ τῶν ποιμένων ἐδοξολόγησαν καὶ τὰ ἄφυχα δένδρα ἐπεκρότησαν τοῖς κλάδοις, καθ' ἃ δοῦν Ἡσαίας ὁ μεγαλοφωνότατος, ὁρῶντες ἐπὶ γῆς τὸν ἀόρατον ὀραθέντα, τὸν δεσπότην ἐν δούλου μορφῇ.

Τούτου καὶ ἡμεῖς ὀρθοδόξως τιμῶντες καὶ δουλοπρεπῶς προσκυνῶντες, ὡς τὴν μόνην ἐλπίδα ἡμῶν, ἐπὶ τῇ χαριστύνῃ αὐτοῦ ἐπὶ γῆς παρουσίᾳ ἀδελφικῶς καὶ ἐν χαρᾷ Πνεύματος κατασπαζόμεθα τὴν Ὑμετέραν ἡμῖν περισπούδαστον καὶ τιμίαν Παναγιότητα καὶ εὐχόμεθα αὐτῇ τε καὶ πάσῃ τῇ περὶ Αὐτὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι, τῇ ἐν παντὶ χαρίσματί τε καὶ θαυμῷ, ὅπως ἢ ἐκ τοῦ πανιέρου τῆς Βηθλεέμ σπηλαίου ἀνατείλασα τῷ κόσμῳ χαρὰ, ἐλπίς καὶ εἰρήνη, αἰεὶ συμπαροῦσα καὶ πληθυνομένη ἐν τε ταῖς Ὑμετέραις ἱεραῖς καρδίαις καὶ τῇ τοῦ Κυρίου οἰκουμένῃ, ἀγιάζῃ δι' Ὑμῶν τὸν λαὸν Αὐτοῦ καὶ ἀνατείλῃ τῷ κόσμῳ τὸν ἐπὶ θύραις νέον ἐνικυτὸν, σωτήριον, ἀναψυχῆς καὶ χαρὰς αἴτιον, ἐν πληθει εἰρήνης, καὶ Ὑμῖν τοῖς ἡγιασμένοις τῷ αὐτοῦ πάντοτε ἀγαθῷ θελήματι καὶ ἔργῳ, πλήρη καρποφορίαν ἐνδόξου καὶ εὐαρέστου.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐν Χριστῷ τῷ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντι, ἐνανθρωπήσαντι καὶ τεχθέντι κατασπαζόμενοι τὴν Ὑμετέραν Θεοτίμητον Παναγιότητα διατελούμεν

Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

διακρίσεις, διὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν, διὰ τὰς παντὸς εἶδους «ἐλευθερίας», ὁ ἐμπνευσμένος ὕμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας μᾶς προσκαλεῖ εἰς μίαν νέαν πορείαν, τὴν μυστικὴν πορείαν πρὸς τὸ σπηλαῖον τῆς Βηθλεέμ: «Δεῦτε ἴδωμεν, πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός· ἀκολουθήσωμεν λοιπόν, ἐνθα ὀδεύει ὁ ἀστὴρ, μετὰ τῶν Μάγων Ἀνατολῆς τῶν Βασιλέων. Ἄγγελοι ὕμνουσιν, ἀκαταπαύστως ἐκεῖ. Ποιμένες ἀγραυλοῦσιν, ὠδὴν ἐπάξιον, Δόξα ἐν ὑψίστοις λέγοντες, τῷ σήμερον ἐν σπηλαίῳ τεχθέντι, ἐκ τῆς Παρθένου, καὶ Θεοτόκου, ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας» (Κάθισμα τοῦ Ὁρθρου τῶν Χριστουγέννων).

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη» ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2,14).

Δόξα εἰς τὸν Θεόν, εἰρήνη εἰς τὸν κόσμον, ἀγαθωσύνη, ἀδελφωσύνη καὶ εὐδοκία εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἀμήν.

Χριστούγεννα 1981

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Δ η μ ἡ τ ρ ι ο ς

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὡμῶν.

ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΕΛΠΙΣ

ΔΙΕΞΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟΝ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ

(ΕΠΙ ΤΩΙ ΝΕΩΙ ΕΤΕΙ)

Κατά τὰς μεγάλας έορταστικές ημέρας όλοι δίδομεν και δεχόμεθα εύχας διά «είρήνην», «εύτυχίαν», «μακροημέρευσιν». Ίδιαιτέρως κατά την σημερινήν, ή όποία είναι και άφεταιρία ένός νέου έτους, αί εύχαι λαμβάνουν μεγαλυτέραν έκτασιν.

Και θεδαίως, από πρώτης απόψεως, θα ήδύνατο κανείς να έντάξη και την συνήθειαν αύτην έντός του όλου κυκλώματος τής συμβατικότητας τής ζωής. Τυπικώς και έξωτερικώς έπαναλαμβάνομεν λόγους, οί όποιοι πάντοτε δέν ανταποκρίνονται εις τὰς βαθυτέρας διαθέσεις και επιθυμίας μας.

Χωρίς να άνοηθώμεν μέχρις ένός σημείου τό συμβατικόν των εύχών, δέν είναι δυνατόν να μη άναγνωρίσωμεν ότι αύται και μίαν αναγκαιότητα έκφράζουν και μερικώς άληθείας τής ζωής έρμηνεύουν.

Να γίνη πραγματικότης δι' όλον τον κόσμον «ή επί γής ειρήνη». Η μακαριότης και ή εύτυχία να άποτελέσουν μόνιμον κατάστασιν των ανθρώπων. Να περιορισθ ή ό πόνος και να έπιτευχθ ή μία υπέρβασις του θανάτου και τής φθοράς ή τουλάχιστον ή μεγαλυτέρα παράτασις τής ζωής. Είναι τὰ άνωτέρω βασικά αίτήματα και στόχοι όλων των ανθρώπων. Έπιθυμία και όνειρα πανανθρώπινα με μικράν και περιορισμένην, δυστυχώς, προσωπικήν πραγματοποιήσεώς των.

Τό συμβατικόν και τυπικόν μέρος των εύχών άσφαλώς συνοδεύεται και από μίαν γνησιότητα και αναγκαιότητα διά καλυτέρας ήμέρας και διά καλυτερον μέλλον των συνανθρώπων μας.

Πάντοτε θεδαίως, και ειδικώτερον εις την έποχήν μας, αί εύχαι λαμβάνουν θέσιν εις την ζωήν μας χωρίς όμως αίσθητόν αντίκρουσμα.

Καθημερινώς διαπιστώνει ό καθείς, χωρίς να είναι διά τουτο προφήτης, ότι έρχονται μηνύματα και προγνωστικά όχι και τόσον εύχάριστα διά τό μέλλον τής ζωής μας, καθόσον με τὰ μέσα μαζικής ένημερώσεως δυνάμεθα να έχωμεν μίαν σφαιρικήν και ολοκληρωτικήν εικόνα όσων διαδραματίζονται επί τής γής μας. Διερωτώμεθα λοιπόν. Πού πορευόμεθα και «τί τέξεται ή έπιούσα;».

Τοπικοί πόλεμοι, «άκοαι πολέμων», έξοπλισμοί, ανταγωνισμοί, ψυχρός πόλεμος, πληθωριστικά φαινόμενα, ένεργειακόν πρόβλημα, ρύπανσις και μόλυνσις περιβάλλον-

τος, διαφθορά, έγκληματικότητα, άναρχικαι και μηδενιστικαι ομάδες, έμπρησμοί (ένδεικτικοί οί πρόσφατοι των δύο μεγάλων καταστημάτων των Άθηνών), ό άμοραλισμός εις τὰς άθροπίνας σχέσεις, ό υπερτονισμός και ή συνεχής άναφορά εις τὰ δικαιώματά μας χωρίς την αντίστοιχον άναφοράν εις τὰς υποχρεώσεις και τὰ καθήκοντά μας, είναι μερικά χαρακτηριστικά τής συγχρόνου ζωής μας, τὰ όποια προσδιορίζουν τὰ έπερχόμενα και τὰ τεκταινόμενα.

Μήπως όλα αυτά είναι «σημεία των καιρών» ή φανερώνουν ότι εδρισκόμεθα εις μίαν κρίσιμον καμπήν τής άθροπίνης ιστορίας; Μήπως άναμένονται καιροί δύσκολοι και κοσμογονικοί; Μήπως δέν υφίστανται δοκιμασίαν, όπως εις έκάστην έποχήν, ώρισμένοι άξιοι ή έν μέρος μόνον άνθρωπων, αλλά τίθενται υπό άμφισβήτησιν και κλονίζονται βασικά «στηρίγματα» τήν άθροπίνης ζωής, ένώ άπειλείται αύτή ή ούσία τής ζωής μας;

Άράγε από του σημείου αυτού δέν εκκινούν ή άνησυχία, ό φόβος, ή άγωνία και τό άγχος διά τό μέλλον μας;

Πόσον άντιφατικόν και άλλοπρόσαλλον δέν είναι, έντός τής καταναλωτικής μας κοινωνίας, με τό ύψηλόν κατά κεφαλήν εισόδημα, τὰς τόσας υλικάς άνέσεις και διευκολύνσεις, τὰ τόσα τεχνολογικά έπιτεύγματα και τὰς τόσας έπιστημονικάς κατακτήσεις, να έχωμεν εις τοιούτον βαθμόν τήν άνασφάλειαν, την φοβίαν και την άνησυχίαν διά τό αύριον!

Άναγινώσκοντες ή άκούοντες την καθημερινήν ειδησεογραφίαν, στιγμή δέν διέρχεται χωρίς την τρομακτικήν σκέψιν διά την έκρηξιν ένός νέου παγκοσμίου πολέμου, και μάλιστα πυρηνικού, με όλεθρίας συνεπείας δι' όλους τους ανθρώπους.

Καταντᾶ τραγική ειρωνεία τό γεγονός ότι αί τόσαι καταπληκτικαι έφευρέσεις και τὰ τόσα διομηχανικά και τεχνολογικά έπιτεύγματα μας προκαλούν ύπονοίας και άνησυχίας μήπως προετοιμάζουν την αυτοκαταστροφήν μας.

Έκείνο τό όποιον εις την άρχήν του αιώνος μας, εις την άφεταιρία του είκοστού, διετυμπανίζετο με καύχησιν και αυτάρκειαν, ότι δηλαδή με τὰς κατακτήσεις τής έπιστήμης θα οικοδομηθ ή «έπίγειος παράδεισος» και θα άνατείλη πλέον ή νέα έποχή «τής βασιλείας του

άνθρώπου», άσφαλώς σήμερα δεν θά εύρίσκη καμμία άπήχησιν εις κανέν σημεϊον τής γής.

Ένω άγόμενον οι άνθρωποι περισσότερο «στηρίγματα», διά νά ασφαλισθῆ ἡ ζωή των και νά γεμίσουν από πεποιθήσιν και αϊσιοδοξίαν, περιζώνονται σήμερα από άρνητικά αϊσθήματα άπελπισίας, άπαισιοδοξίας, φόβου. Έφιάλται: «κλέπτουν» τόν ύπνον των, ώστε νά καταφεύγουν εις τά ήρεμιστικά, τά καταπραυντικά και τά ύπνωτικά.

Όπου δέ προηγήθησαν τά «άγαθά» τής συγχρόνου ζωής, τά αϊσθήματα καταπτώσεως και άπογοητεύσεως είναι έντονώτερα. Ήλιγγος και χάος καταλαμβάνει τόν άνθρωπον, όταν αναφέρεται εις τό μέλλον. Όσον πληθύνουν οι κατακτήσεις και ύψώνεται ἡ «εὐημερία», τόσον άντιστρόφως αυξάνει ἡ άβεβαιότης διά τό μέλλον.

Και, όπως σημειώνεται εις τό χριστουγεννιάτικον μήνυμα (1980) τού Πανηγ. Πατριάρχου Κων) πόλεως κ.κ. Δημητρίου, «Ίδου τά σημεϊα των καιρών κάθε άλλο παρά έλπίδα και αϊσιοδοξίαν, παραμυθίαν και άνεσιν δείχνουν. Αντιθέτως, άγχος και άπειλή και φόβος διά τά έπερχόμενα και άμηχανία συνθέτουν τήν εικόνα τής καταστάσεως τού ανθρώπου και τού κόσμου τού 1980».

Ένώπιον αυτης τής σκληράς πραγματικότητος ποία πρέπει νά είναι ἡ στάσις τού πιστού τέκνου τής Έκκλησίας;

Χωρίς νά άγνοῆ τά δυσάρεστα δεδομένα και χωρίς νά άμφισβητῆ τά αντικειμενικά στοιχεϊα, τά όποια δημιουργούν προγνωστικά άρνητικά διά τό μέλλον, μήπως είναι δυνατόν νά διαθέτῃ μίαν διάστασιν και μίαν προσωπικήν, άγνωστον εις τόν «μή έχοντα έλπίδα»;

Η άλήθεια είναι ότι τό μέλλον, ως άγνωστον και άδηλον διά τόν άνθρωπον, μέχρις ενός σημεϊου δύναται και εις τόν πιστόν νά θέτῃ έρωτήματα πώς θά έκτυλιχθούν τά μελλοντικά γεγονότα και τι θά φέρουν διά τήν προσωπικήν, οικογενειακήν, έθνικήν και παγκόσμιον ζωήν.

Είς ένα κόσμο ο όποιος άγχεται και άγωνιζά διά τό μέλλον και όπου τά καθημερινά γεγονότα είναι σκληρά επιβεβαιώσεις αυτών των αϊσθημάτων, ο πιστός δεν είναι δυνατόν νά παραμείνῃ εις ψυχρός παρατηρητής και θεωρητικός μελετητής. Μετέχει τής ζωής και είναι γνήσιος άνθρωπος μεθ' όλων των ανθρώπινων αδυναμιών, ώστε τό γενικόν κλίμα νά έχῃ και επ' αυτού τās αντιστοιχούς επιπτώσεις.

Έντός όμως αυτης τής δυσάρεστου πραγματικότητος διαθέτει τήν πίστιν του εις τόν Παντοκράτορα Κύριον των Δυνάμεων. Αυτή ἡ πίστις δεν είναι εύκολος ύπόθεσις, εάν αναλογισθώμεν ότι ο ίδιος ο Χριστός διερωτάται λέγων αυτην τήν τρομεράν φράσιν: «Πλήν ο υϊός τού ανθρώπου έλθών άρα εύρήσει τήν πίστιν επί τής γής;» (Λουκ. 18,8).

Είς αυτόν, λοιπόν, τόν κόσμο, ο όποιος έχει γνωρίσει άπογοητεύσεις, καταστροφάς και έρείπια, οι προσπάθειαι διαγράφονται δυσσίωνα και χρειάζονται νά διαθέτῃ κανείς πολλήν τόλμην και ήρωισμόν, διά νά υπερβῆ τά πραγματικά γεγονότα και νά συλλάβῃ «τά μη βλέπομενα», κατά τόν όρισμόν τού Άπ. Παύλου εις τήν προς Έβραίους Έπιστολήν του ότι «πίστις εστιν έλπιζόμενων ύπόστασις, πραγμάτων έλεγχος ου βλέπομένων» (11, 1).

Βεβαίως, με τόν όρθολογιστικόν σκεπτικισμόν του ο άνθρωπος θέλει έγγυήσεις και άποδεικτικά στοιχεϊα διά «τά μη βλέπομενα». Έπιζητῆ «χειροπιαστά» πειστήρια και έν έναντία περιπτώσει δεν άποδέχεται νά συμβιδιασθῆ με όσα ἡ πίστις όρίζει.

Η πίστις όμως λειτουργεί εκτός των λογικών πλαισίων. Μή ούσα παράλογος, κινείται εις επίπεδα ύπερλογικά. Τοιουτοτρόπως, κατορθώνει «τά αδύνατα παρά ανθρώπους», «δυνατά, όμως, παρά τῷ Θεῷ». Διότι ἡ πίστις δεν είναι απλώς μία παραδοχή λογική, ἡ όποία έμπειρεύεται εις τήν αναζήτησιν αληθειών θεωρητικών, μία τοποθέτησις τού νοῦ μας έμπροσθεν των γεγονότων, αλλά είναι δίωμα και έμπειρία ζωής, ἡ όποία έχει θεμελιώσιν εις συγκεκριμένον πρόσωπον και συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα.

Τό πρόσωπον είναι ο Κύριος των Δυνάμεων, ο Λόγος τού Θεοῦ, ο όποιος «δι' ἡμᾶς τούς ανθρώπους και διά τήν ήμετέραν σωτηρίαν» κατήλθεν εκ των ούρανών και έσαρκώθη εκ Πνεύματος άγίου και Μαρίας τής Παρθένου και ενηθροπίσθη. Έσταυρώθη, έπαθε και έτάφη. Άνέστη τῇ τρίτῃ ήμέρᾳ και ανήλθεν εις τούς ούρανοῦς. Και αναμένεται νά έλθῃ και πάλιν μετά δόξης, κρίναι ζώντας και νεκρούς, και τής Βασιλείας Του εκτοτε «ουκ εστι τέλος».

Εάν, λοιπόν, πιστεῦῃ κανείς εις τό πρόσωπον τού Χριστοῦ και εις τά ιστορικά γεγονότα τής επιγείου ζωής Του με όλας τās σωτηριολογικάς των διαστάσεις, τότε ἡ έλπίς διά τό μέλλον έρχεται ως άμεσος συνάπεια. Διότι ἡ έλπίς οὐδέν άλλο είναι ἢ ἡ άλλη όψις τής πίστεως, ἡ έστραμμένη εις τό μέλλον, προς τήν έρχομένην βασιλείαν τού Θεοῦ, προς τόν αναμενόμενον Κύριον. Άν ἡ πίστις αναφέρεται κυρίως εις τό παρελθόν και εις όλα τά γεγονότα τού απολυτρωτικού έργου τού Κυρίου Ίησοῦ, ἡ έλπίς αναφέρεται εις τά έρχόμενα και αναμενόμενα, οχι εις τόν Χριστόν τής ιστορίας, αλλά εις τόν Χριστόν τής δόξης. Η έλπίς, ἡτις ίσταται εις τό μέσον των δύο άλλων μεγάλων άρετών, τής πίστεως και τής αγάπης, έχει άμεσον σχέση με τήν τρίτην διάστασιν τού χρόνου, τό μέλλον. Άν ἡ πίστις συνδέεται με τό παρελθόν και ἡ αγάπη με τό παρόν, τό μέλλον αντικρύζεται μόνον με τήν έλπίδα.

Αυτή μας παρέχει τόν όρθον προσανατολισμόν τής πορείας μας προς τό μέλλον. Χωρίς νά άγνοώμεν τήν καθημερινήν πραγματικότητα και όλα τά αντικειμενικά στοιχεϊα, τά όποια προσδιορίζουν τās μελλοντικάς προ-

πτικώς, μᾶς δένει μὲ τὴν ἀπόλυτον καὶ θεδαίαν πραγματικότητα τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Αὐτὴ μᾶς διαθεδαίωνει: ὅτι, χωρὶς τὴν ἰδικήν Του «εὐδοκίαν», «οἰκονομίαν» καὶ «παραχώρησιν», οὐδὲν ἐπιτυγχάνεται.

Ἐκ τοῦ χριστιανικοῦ φιλοσόφου ἐγράφη: «Ἐλπίζω σημαίνει, ἔχω τὴν ἐνδόμυχη θεδαυότητα ὅτι ἡ τωρινὴ ἀνυπόφορη φαινομενικὴ κατάσταση δὲν θὰ εἶναι ὀριστικὴ, ἀλλὰ θὰ ὑπάρξει: μιά διέξοδος...» (G. Marcel).

Ἡ ἐλπίδα στὸ χριστιανικὸ Εὐαγγέλιο δὲν εἶναι ἡ τελευταία σελίδα ἀπὸ τὴν ὁποία πινάγεται ὁ ἀπεγνωσμένος ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μὴ καταποντισθεῖ στὸ χάος τοῦ μηδενός, δὲν εἶναι μιά ἀνθρώπινη προσπάθεια. Εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ὁ Ἄπ. Παῦλος κάνει λόγο γιὰ τὴν «ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ἡμῖν ἐν οὐρανοῖς» (Κολ. 1,5), δὲν ἐννοεῖ τὸ ἐλπίζειν σὺν προσπάθειᾳ, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς τῆς ἐλπίδος ποῦ εἶναι δοσμένο ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ποῦ ἀναμένεται: στὴν πληρότητά του μελλοντικά. Ἐχοντας τέτοιο σίγουρο περιεχόμενο «ἡ ἐλπίς οὐ καταισχύνει» (Ρωμ. 5,5). Δὲν μπορεῖ νὰ διαψεύσει τὸν ἄνθρωπο, γιὰτὶ ἔχει: ἔνα ὑπαρκτὸ ἀντίκρουσμα, ὑπαρκτὸ καὶ θέδαυο, ὅσο καὶ ἂν εἶναι μὴ ὀλεπόμενο μὲ τὰ σωματικά μάτια» («Προβληματισμοί», τεῦχος 3 τῆς Κ. Φ.Ε. σελ. 31-32).

Καὶ αὐτὸ τὸ ὑπαρκτὸν καὶ θέδαυο τῆς χριστιανικῆς ἐλπίδος εἶναι ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος εἶναι «μεθ' ἡμῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28, 20).

Ἡ χριστιανικὴ ἐλπίς δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐν συναίσθημα τὸ ὁποῖον προσπαθοῦμεν ψυχολογικῶς νὰ φορτίσωμεν, διὰ νὰ λάδωμεν θάρρος διὰ τὴν μελλοντικὴν μας πορεία. Εἶναι μιά πραγματικότης, μιά διωματικὴ κατάσταση, ἡ ὁποία θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶναι «τὸ Α καὶ τὸ Ω», «ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ» (Ἀποκ. 1,8).

Μὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα ὁ πιστὸς ἄνθρωπος «ἐξέρχεται ἐκ τῶν ἀσφυκτικῶν πλαισίων, τὰ ὁποῖα περιορίζουν τὴν πρόσκαιρον ζωὴν του, καὶ ἐντὸς τῶν ὁποῖων ἀνακυκλοῦνται ἡ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ» («Χριστιανικὴ ἠθικὴ» Γ. Μαντζαρίδου, σελ. 132).

Μὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα καθίσταται σαφὴς πλέον ἡ γνώσις ὅτι «τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν» (Ρωμ. 8, 28).

Ὅτι ἀρνητικὸν καὶ νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ μέλλον τοῦ πιστοῦ, γνωρίζει ὅτι αὐτὸ γίνεται ἢ «κατ' εὐδοκίαν» ἢ «κατ' οἰκονομίαν» ἢ καὶ «κατὰ παραχώρησιν» τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πιστὸς ἐπαναλαμβάνει τὸ τῆς Θείας Λειτουργίας: «Σοὶ παρακαταθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλόανθρωπε» καὶ τὸ «ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα».

Ἀσφαλῶς, ἀνησυχεῖ, προβληματίζεται, ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ προσωπικόν του μέλλον καὶ κυρίως διὰ τὸ μέλλον ὄλων τῶν συνανθρώπων του. Δὲν ἀγωνιᾷ ὅμως, δὲν ἀγχεταται, δὲν «μεριμνᾷ» μὲ τὴν ἀγιογραφικὴν σημασίαν, δηλαδὴ δὲν ἴσταται: ὅπως οἱ «μὴ ἐχοντες ἐλπίδα», ὅπως οἱ ἀρνούμενοι τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Ὅσον εὐρίσκαται εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν «ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενον καὶ ὠδε ἡμῖν ἀοράτως συνόντα», οὐδὲν ἔχει νὰ φοδηθῇ.

Μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου ἐπαναλαμβάνει: «τίς ἡμᾶς χωρίζει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχη; καθὼς γέγραπται ὅτι: ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σαργῆς. ἀλλ' ἐν τοῦτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γάρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις οὔτε ἐνεστώτα οὔτε μέλλοντα οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.» (Ρωμ. 8, 35-39).

Ἐπομένως, σημασίαν διὰ τοὺς πιστοὺς ἔχει νὰ μὴ ἀπολεσθῇ ἡ κοινωνία τῶν μετὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μὲ αὐτὴν ἀντιμετωπίζουμ τὸ παρόν των, ἀλλὰ μὲ αὐτὴν ἐλπίζουμ καὶ διὰ τὸ μέλλον των. Καὶ ἀναμένουμ νὰ ἀκούσουμ τὴν διαθεδαυοσίαν τῆς Ἀποκαλύψεως: «Ναὶ ἔρχομαι ταχύ». Διὰ τοῦτο καὶ ἀδιαλείπτως παρακαλοῦμ: «Ναὶ ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ» (Ἀποκαλ. 22, 19).

Ὅτω, «τῇ ἐλπίδι χαίροντες» (Ρωμ. 12, 12), δὲν ἐπιτρέπουμ τὰ ἀρνητικὰ αἰσθήματα τοῦ φόβου, τοῦ ἄγχους, τῆς ἀπελπισίας διὰ τὸ αὔριον, νὰ τοὺς καταλάβουμ.

Κλειών τὰς σκέψεις μου αὐτάς, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ νέου ἔτους 1982, εὐχομαι: «ὁ Θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρῶσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης» (Ρωμ. 15,13). Ἡ «ἐν Κυρίῳ» χαρὰ καὶ εἰρήνη νὰ εἶναι πλοσυρία καὶ μόνιμος εἰς ὄλους ὑμᾶς, εἰς τὰς οἰκογενείας ὑμῶν, εἰς τὸ Ἔθνος ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλοκληρον τὸν κόσμον.

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΝ ΖΩΗΝ *

ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΙΤΙΑ

Ο άνθρωπος συμπίεζεται από τής πτώσεώς του και έντεθεν μεταξὺ δύο δυνάμεων, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ. Ἐντός του κατοικοῦν δύο κόσμοι: ὁ κτηνώδης καὶ ὁ θεῖος. Διὰ τοῦτο εὐρίσκεται εἰς συνεχῆ πάλην. Ἀνίσταται καὶ πίπτει. Περὶ ἅπαξ γοητεύεται ἀπὸ τῆν πτώσιν. Ἀλλὰ καὶ ἀγριάζει, ἀνυπομονεῖ νὰ σηκωθῆ καὶ τῆν λύτρωσιν ἐπιζητεῖ. Οὐχὶ ἐξ ἑαυτοῦ καὶ ἐξ ἔργων νόμου, ἀλλὰ ἐκ Θεοῦ. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ Θεολογία, εἰς τῆν ἐποχὴν αὐτῆν τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου, προτείνει λύσεις διαφόρους, ἐνίστα ἀλληλοσυγκρουόμενας, ἀκριβῶς διότι αἱ Ἐκκλησίαι διαφέρουν εἰς τῆν σωτηριολογίαν. «Ὅλους ὁμως ἀπασχολεῖ ἐξ ἴσου τὸ πῶς «τῆν ἐν τῷ βαπτίσματι τῆς υἰοθεσίας ἡμῶν ἐκτυπωθεῖσαν εἰκόνα ἀκηλίδωτον δι' ὅλου τηρήσαι καὶ ἀνέπαφον».

Εἰς ποῖον σημεῖον ἡ λύτρωσις εἶναι ἐφικτή; Ἡ πίστις καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου σὺν τῇ ἀνωθεν βοήθειᾳ δὲν ἀρκοῦν; Διατὶ ἡ Ἐκκλησία μας τότε νὰ ἐπιμένη τόσον πολὺ εἰς τῆν συμβολὴν τῶν Μυστηρίων εἰς τῆν Λειτουργικὴν Ζωήν; Ἡ Μεταρρύθμισις καὶ ὁ Ὀρθολογισμὸς ὑπετίμησαν τῆν θέσιν τῶν μυστηριακῶν μέσων. Διότι πράγματι καὶ πολὺ συνήθως τὰ δραστὰ μέσα τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως ἐκλαμβάνονται ὡσὰν μόνα τῶν EX OPERE νὰ ἔχουν τῆν δύναμιν τῆς ἀπὸ τοῦ κακοῦ λυτρώσεως, πλάνη ἐντόνως καλλιεργηθεῖσα εἰς καιροῦς Λειτουργικῆς παρακμῆς.

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι εὐκόλον. Οὐδεὶς δύναται νὰ καθορίσῃ ἐπακριβῶς τῆν ὀρθοτικὴν γραμμὴν τοῦ ἀνθρώπου παράγοντος καὶ τοῦ θεῖου. Ἐξ ἄλλου πολλοὶ προσφεύγουν εἰς τῆν δραστὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὰ αἰσθητὰ μυστήρια ὡσὰν αὐτὰ διὰ μαγείας νὰ ἐνεργοῦν. Αὐτῆν τῆν εἰκόνα τουλάχιστον δίδουν οἱ κατὰ τύπους θρησκευόντες, τὰ πάντα ἐξαρτῶντες ἀπὸ τοὺς τύπους χωρὶς καὶ τῆν ἰδικὴν τῶν συνδρομῆν. Τῆν Ἐκκλησίαν δλέπουν ὡς ἕνα παραδοσιαρχικὸν ἱερωμα, Institutionalism, ὅχι ὡς μυστικὴν συνάντησιν τοῦ Σαρκοθέτου Λόγου μετὰ τὸν ἄνθρωπον.

Δικαίως, καὶ εἰς τῆν ΡΚαθολικὴν Ἐκκλησίαν, μετὰ τῆν Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ εἰς τὰ σχετικὰ καίμενα ἐπὶ μᾶλλον τονίζεται ἡ συνείδησις καὶ ἡ προσωπικὴ σύμπραξις. Ἐδῶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν χῶρον τῆς κινήσεως τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀπαραιτήτου προϋποθέσεως ἀγιασμοῦ καὶ εἰσδοχῆς τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ. Τὸ θέμα τῆς «συνεργείας» τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τῆν κλειδα τῆς λύσεώς του καὶ πρὸς αὐτῆν στρέφουν τῆν προσοχὴν τῶν τελευταίως οἱ θεολόγοι τῆς Δύσεως.

Ἡ Πατερικὴ Θεολογία ἐπανευρίσκει τῆν θέσιν τῆς εἰς μίαν πεπερασμένην πλέον θεολογίαν περιπτωσιολογικὴν, Casuismus, καὶ πολὺ νομικὴν. Συχνότατα οἱ τῆς Δύσεως θεολόγοι προστρέχουν εἰς τῆν ἀδαμαντίνην δάσιν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὅπου ἡ ἀρμονικὴ σύνθεσις τῆς θείας ἐπεμβάσεως ἀφ' ἐνός καὶ τῆς ἀνθρωπίνης συγκαταθέσεως ἀφ' ἑτέρου, σαφέστατα ἐκκαθαρίζει τὸ ἔδαφος ἀπὸ τυχόν παρανοήσεως καὶ ἀπεργάζεται τῆν ἐν Χριστῷ τελείωσιν:

«Τὸ μὲν γεννηθῆναι τῆν μυστικὴν γέννησιν καὶ πάντων ἐκκαθαρθῆναι τῶν πρότερον ἀμαρτημάτων ἡμῶν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος γίνεται. Τὸ δὲ μείναι εἰς τὸ ἐξῆς καθαρὸς καὶ μηδεμίαν μετὰ ταῦτα δέξασθαι κηλίδα πάλιν τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἐξουσίαν καὶ σπουδῆς»¹⁰.

Ἡ ἀνθρωπίνη συγκατάθεσις ἐκδηλώνεται, φανερώ-
νεται, δὲν ἔμπορεῖ νὰ κρυφθῆ, ὑποπίπτει εἰς τῆν ἀντί-
ληψιν. Ὁ ἐσωτερισμὸς εἶναι μία παθολογικὴ εὐσέβεια,
ἀπροσδιόριστος. Ἡ ρύθμισις τῆς πνευματικῆς υγείας δὲν
εἶναι ἀποκλειστικῶς ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις μετὰ συνοδὸν τῆν
Γραφήν. Ἡδὴ ὁ Ὁριγένης ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀπεδο-
κίμαζε μίαν ὑποκειμενικὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς κατὰ τὸ δο-
κοῦν:

«Τὸν γοῦν τῶν Γραφῶν οὐδεὶς δύναται λαθεῖν
μὴ ἀναπεσῶν ἐπὶ τὸ στῆθος Ἰησοῦ, μηδὲ λαθῶν
ἀπὸ Ἰησοῦ τῆν Μαρίαν γινομένην καὶ αὐτοῦ μη-
τέρα»¹¹.

Ἡ σύγχυσις ἐπιτείνεται μετὰ τῆν τάσιν γενικεύσεως
εἰς παγκόσμιον κλίμακα μεμονωμένων περιπτώσεων καὶ
προσωπικῶν ἀνησυχιῶν μετὰ τῆν ἐπιβολὴν τῶν εἰς τὸ σύν-
ολον τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Ἐμφανίζομεν ἐν τοιαύτῃ
περιπτώσει ὡς γενικὸν φαινόμενον ὅτι εἰς τῆν πραγμα-
τικότητα εἶναι τελείως μικρᾶς περιφερείας τελείως ἀ-
σήμαντον θέμα. Θέλομε νὰ δώσωμεν διαστάσεις μεγαλυ-
τέρας ἀπὸ ὅτι πρέπει καὶ νὰ κινήσοιτο τὰ πάντα.

Ἄλλοι πάλιν, κινούμενοι ἀπὸ τοπικὰς καὶ παροδι-
κὰς συνθήκας γεωγραφικῶς καὶ κοινωνικῶς διαφόρους,
ἐπιβάλλουν ὀρισμένα προβλήματα ὡς δῆθεν αἴτημα τῶν
καιρῶν σοδάρων. Ἐκ κακῶς ἐννοουμένης ἀλληλεγγύης
καὶ συμπαθείας μερικοὶ τότε τὰ υἰοθετοῦν. Ἀλλὰ καὶ
πάλιν ἀδυνατοῦν νὰ συλλάβουν τὸ πρόβλημα. Ἀδυνατοῦν
νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰς ὅλως ἐκτάκτους ἰδιαιτέρας συνθή-
κας ἐνός τόπου. Ἐν τούτοις, τὰ ἐγγράφουν εἰς τῆν ἡμε-
ρησίαν διάταξιν καὶ καλοῦν τοὺς πιστοὺς ὅλους μετὰ αὐτὰ
ν' ἀσχοληθοῦν, παρὰ τῆν διαστατικότητα καὶ τὰς ἀν-
τιρρήσεις τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων. Μετὰ ἀποτέλεσμα, νὰ

10) Εἰς Ἰωάννην Ὁμιλίαν 10,2. P.G. 59,76.

11) Ἐρμηνεία εἰς Ἰωάννην 1,6. P.G. 14,32.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 567 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 24/1981 τεύχους.

προκαλέση την αδιαφορίαν και τὸ αἶσθημα ὅτι χάνεται χρόνος πολυτίμος διὰ θέματα τελείως ἄσχετα καὶ ἀναρμόδια διὰ μίαν ζῶσαν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Παρ' ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν, οἱ πιστοὶ ἀδυνατοῦν νὰ παρακολουθήσουν. Διότι τὸ ἐκλεγέν θέμα δὲν εἶναι πραγματικόν, πηγαίον, ἀλλὰ πλασματικόν, ἀπατηλόν. Κατὰ συνέπειαν, ἐδῶ πράττεται σφάλμα εἰς τὴν ἐκτίμησιν, διάγνωσιν καὶ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν.

Ἄλλοι πάλιν, ἕνα παροδικόν πρόβλημα, τελείως ἀσήμαντον καὶ συμπτωματικόν, τὸ περιβάλλουν μὲ πολὺ σοβαρότητα. Θέλουν ὅλων ἢ προσοχὴν ἐκεῖ νὰ στραφῆ καὶ νὰ μετατεθῆ ἀπὸ ἄλλα θέματα πολὺ πλέον σοβαρώτερα καὶ βασικώτερα. Ἀλλὰ μὲν ἀρχίσουν νὰ τὸ ἐγγίζουσι, ἤδη ἔχει παρέλθει ἡ ἐπικαιρότης του, λόγῳ τῆς ταχείας ἐξελίξεως τῶν γεγονότων. Τέτοια θεδιασμένα καὶ ἀψυχολόγητα προβλήματα καθημερινῶς τὰ διαβάζομεν ὡς δῆθεν σοβαρά. Εἰς τὴν οὐσίαν των ὅμως εἶναι δευτερεύοντα, ἄσχετα, ξένα πρὸς τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὴν ἀρμοδιότητά μας. Καὶ ἢ μετὰ ἀπὸ ἡμᾶς ἐρχομένη γενεὰ θὰ γελᾷ εἰς ἄραρος μας, διότι καταγαλώσαμε τόσους κόπους, χρόνον καὶ δυνάμεις. Τὸ νὰ στρέφεται ἡ προσοχὴ τοῦ πληρώματος εἰς ἐντυπωσιακὰ ἢ δευτερευούσης σημασίας προβλήματα, προδίδει στενότητα, ἀνεπαρκῆ κρίσιν καὶ μυωπίαν ἐπικίνδυνον.

Ἄπαιτεῖται πολὺ σύνεσις εἰς τὴν ἐπισήμανσιν τῶν πραγματικῶν προβλημάτων. Ἄλλως ἀδίκως τρομοκρατοῦμεν τὸν κόσμον καὶ κινητοποιοῦμεν δυνάμεις καὶ ἐνέργειαν, χωρὶς νὰ συντρέχη λόγος. Χρειάζεται πολὺ σύνεσις, περίσκεψις, φωτισμὸς ἀνωθεν καὶ ἀδελφικὴ συνεργασία ὑπευθύνων καὶ Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν οὐσιαστικῶν προβλημάτων καὶ ὅχι ἐπὶ μέρους, ἐπουσιωδῶν, τὰ ὅποια εἶναι ἀποτέλεσμα καὶ αἰτιατὸν μᾶλλον παρὰ αἰτία γενεσιουργὸς καὶ κυρία ἀφορμὴ. Ὅ,τι προέχει εἶναι νὰ ἐπισημαίνωται αἱ πραγματικαὶ νοσογόνοι ἐστίαι: τῶν ποικίλων ἀταξιῶν καὶ κακῶν, παρὰ τὰ ἐξωτερικὰ συμπτώματα καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ νοσηραὶ ἐκδηλώσεις.

* * *

Ἡ κακὴ συνήθεια τῆς κατὰ διαφόρους ὥρας προσελεύσεως ἐκκλησιαζομένων δείχνει: ἑλλειψὶν λειτουργικῆς ἀγωγῆς, ἀσέβειαν πρὸς τοὺς ἤδη παρισταμένους καὶ ἑλλειψὶν συνοχῆς, ψυχικῆς ἐνότητος. Στὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν οἱ πύλωροί καὶ οἱ εὐταξίαι ἐπέδλεπον καὶ ἔκλειον τῆς θύρας εἰς τὴν τακτὴν ὥραν. Ἐκάστη Ἐκκλησία εἶχε ἕνα μόνον θυσιαστήριον, ἄρα καὶ μόνον μία λειτουργία ἐτελεῖτο, ὅποτε συνεκεντρώνετο ὅλη ἡ Σύναξις. Ἐὰν οἱ ἱερεῖς ἦσαν περισσότεροι, περιστοιχίζον τὸν λειτουργοῦντα Ἐπίσκοπον καὶ συνελειτούργουν, διὰ νὰ δηλώσουν τὴν ἐνότητα. Κληρὸς καὶ λαὸς ἀπετέλουν τὸν σκελετὸν τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος, ἕνα σῶμα μὲ κεφαλὴν τὸν Χριστόν.

Ἄφ' ἑτέρου, πῶς νὰ χαρακτηρίσῃ τις ὀρισμένους θρησκευτικὸς τύπους περιέργως ἀπαιτητικούς, πού δὲν τοὺς ἀρέσουν αἱ πολυσύχναστοι Ἐκκλησίαι; Φεύγουν μὲ κάποια περιφρόνησιν ἀπὸ τοὺς συνωστισμούς διὰ νὰ εἶναι

ξεμοναχισμένοι στὰ ἐξωκλήσια τῶν δουρῶν; Δὲν θέλουν νὰ βλέπουν κανένα. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς κεντρικὰς Ἐκκλησίας, πόσοι μὲ πολὺ πείσμα προτιμοῦν τὰ μετόπισθεν. Ἄλλοι κάθονται γύρω ἀπὸ τὰς ἐξόδους, σὰν νὰ εἶναι ξένοι καὶ ἄσχετοι, ὡσὰν νὰ μὴ καταδέχονται τὴν κεντρικὴν σύναξιν, τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τὴν συμπροσευχὴν μὲ ἄλλους. Ἀλλὰ μὴ τέτοια χωριστικὴ καὶ διαλυτικὴ ἀντίληψις ἀντίκειται πρὸς τὴν ἐκκλησιολογικὴν θάσιν, τὸν κοινωνικὸν χαρακτήρα τῶν προσευχομένων, αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας. Διότι ἡ Ἐκκλησία, ὡς λέξις καὶ ὡς περιεχόμενον, δηλοῖ συγκέντρωσιν ὁμαδικὴν τῶν ἐσκορπισμένων ἀνθρώπων, προτοῦ κατατήσῃ κατόπιν νὰ σημαίνῃ τὸν χώρον τοῦ εὐκτηρίου οἴκου καὶ τοῦ τόπου τῆς συγκεντρώσεως. Συγκεδοχικῶς σημαίνει τὴν πέραν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου. Εἶναι τὸ μυστήριον καὶ ἡ ἔννοια τῆς χριστιανικῆς συνάξεως. Λίθοι συγκεντρωθέντες μαζὺ συναρμολογηθέντες ἐπὶ τὸ θεμέλιον, οὗ ἀκρογωνιαίος λίθος ὁ Χριστός¹².

Οἱ Πατέρες ἐνέκυψαν εἰς τὰς διαστάσεις τοῦ μυστηρίου τούτου τῆς θ. Εὐχαριστίας μὲ ἐπιπτώσεις κοινωνικὰς, ἀλλὰ κυρίως ἐνωτικὰς καὶ ἀπεργαζομένας τὴν πραγματικὴν «κοινωνίαν» ἢ ἀνθρωπίνην κοινότητα, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Τριαδικῆς ἐνότητος. Κατὰ Γρηγόριον τὸν Νύσσης ὁ Χριστὸς εἶναι

«ὁ ἀληθὴς Ἐκκλησιαστής, ὁ τὰ πεπλανημένα τε καὶ διεσκορπισμένα συνάγων εἰς ἕν καὶ ποιῶν τὰ πάντα μίαν Ἐκκλησίαν, μίαν ποιήσιν, ἕν πλήρωμα, καὶ τοὺς πολλαχῆ κατὰ τὰς ποικίλας ἀπάτας πεπλανημένους εἰς ἕνα σύλλογον ἐκκλησιαζῶν»¹³.

Ἡ Ὑμνογραφία ψάλλει: τὸ μέγα τοῦτο θαῦμα τῆς ἐνανθρωπήσεως:

«Διὰ τοῦ σταυροῦ σου, Χριστέ, μία ποιήσιν γέγονεν, ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, καὶ μία Ἐκκλησία. Ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἀγάλλεται. Κύριε, δόξα σοι»¹⁴.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος διδάσκει τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας εἰς πολλὰς ὁμιλίαις του ἐν συσχετίσει πάντοτε μὲ τὴν εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν ὅπου ἀποκρυσταλλώνεται ἡ ὁμοφωνία τῆς πίστεως καὶ διδασκαλίας τῶν μελῶν καὶ πιστευόντων:

«Τὸ γὰρ τῆς Ἐκκλησίας ὄνομα οὐ χωρισμὸς, ἀλλ' ἐνώσεώς ἐστι καὶ συμφωνίας ὄνομα. Δι' ὃ καὶ ὁ Παῦλος «ἐκκλησίαν Θεοῦ καλεῖ, δεικνύς ὅτι ἠγνώσθη: αὐτὴν χρῆ»¹⁵.

«Ἐκκλησία γὰρ γέγονεν, οὐχ ἕνα διηρημένοι ὄντες οἱ συνεληθέντες, ἀλλ' ἕνα οἱ διηρημένοι συνημμέ-

12) Ἐφ. 2, 20-22.

13) Ὅμιλία εἰς τὸ «ἔταν ὑποταγή...» P.G. 44,1317. Εἰς Ἐκκλησ. Λόγος 1, P.G. 44,620,636.

14) Ἀπόστιχον Αἴνων Παρασκευῆς, Ἦχος Α'.

15) Ὅμιλ. 1,1 εἰς Α' Κορ. P.G. 61,13.

νοι»¹⁶. «Και γάρ ως μίαν οικίαν δεῖ τὴν Ἐκκλησίαν οἰκεῖν, ὡς σῶμα ἓν, οὕτω διακείσθαι πάντας. Ὡσπερ οὖν καὶ βάπτισμα ἓν ἐστὶ, καὶ τράπεζα μία, καὶ πηγή μία, καὶ πίστις μία, καὶ Πατὴρ εἷς»¹⁷.

ΣΧΕΣΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

Ἡ σύνταξις τῆς Λειτουργίας ἀναμφιβόλως διήλθε διάφορα ἱστορικά στάδια. Ἀπεκρυσταλλώθη ὅταν περιέλαβε τὸ πιστεῦμα καὶ τὸ δῶμα τοῦ πληρώματος. Ἐπειδὴ ἡ γράφη ἐν χρόνῳ καὶ εἰς διαφόρους ἐποχάς, ἐξέφραξε τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας καὶ τὰ θεολογικὰ ρεύματα τῆς ἀναπτυσσομένης Ἐκκλησίας. Ἐπρεπε εἰς τὰς Εὐχαριστιακὰς εὐχὰς καὶ τὴν ὕμνογραφίαν, ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ, ν' ἀντικρούη, νὰ ἀντικρύξῃ τὰς κυκλοφοροῦσας πλάνης, ἀλλὰ καὶ νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις διὰ ζωτικὰ προβλήματα ὡς ἡ ὑπαρξίς τοῦ κακοῦ, ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἡ προσφορὰ ἐλπίδος ἔναντι τοῦ πόνου, τοῦ θανάτου, τῶν ἐνοχλήσεων τῆς σαρκός, ἡ θεοδικαίτης εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ ἀφθαρσίαν, ἡ κυριότης τοῦ Ἀναστάντος ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ὑπερέραν, καὶ ἡ εἰσοδος τοῦ πιστοῦ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Πρὸς κατανόησιν ἐπομένως τῆς Λειτουργίας, πολὺ θὰ βοηθήσῃ τὸ γενικώτερον πλαίσιον καὶ θρησκευτικὸν κλίμα ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ἐκινουῦντο καὶ ἔζων οἱ πρῶτοι Χριστιανοί. Συμμετέχοντες εἰς τὴν Λειτουργίαν, ἔδλεπον τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ ὀρθοῦμενα ἐρωτήματα, ὑπαρξιστικὰ καὶ μεταφυσικὰ. Ἀλλὰ ἡ Λειτουργία ἔχει αἰωνίαν ἐπικαιρότητα. Ἐνδιαφέρει, τρέφει, ἀγορθώνει, ἀγιάζει, τόνωνε καὶ σήμερον καὶ αὔριον ὅπως καὶ χθές. Ἐπιχειροῦμε διὰ τοῦτο μίαν περιγραφήν τοῦ περιβάλλοντος ὅπερ ἐπλασιάζει τὴν κοινωνίαν εἰς καιροὺς συνθέσεως τῶν λειτουργικῶν κειμένων.

* * *

Ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἔζη ἐν ἀνησυχίᾳ. Τὸν χαρακτηρίζει ἡ σιωπὴ τῶν θεῶν, τὸ ἀδιέξοδον, ἡ ἀβεβαιότης, ἡ ἀγωνία. Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἐνῶ δλέπον τὴν θείαν Πρόνοιαν, μετ' ὅσον ἀντικρούζουσαν ἐπίσης τὰ φυσικὰ φαινόμενα καταστροφῶν, ἐπιδημιῶν, αἱματοχυσιῶν ὡς καὶ τὸν πόνον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀδυνατοῦν νὰ ἐξηγήσουν τὴν αἰτίαν καὶ τὴν τοιαύτην ἔκτασιν τοῦ κακοῦ. Δὲν γνωρίζουσαν τὴν αἰτίαν, οὐδὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀταξίας. Ἐνῶ ὁμιλοῦν περὶ ἁρμονίας καὶ τάξεως, μέτρου καὶ συμμετρίας, μένουσαν εἰς ἀμυχανίαν ἐνώπιον τῆς ἀσυμμετρίας, δυσαρμονίας καὶ ἀνατροπῆς τῆς λογικῆς τάξεως. Πόλλοις ὀλόκληροι ἀθῶν πολιτῶν καταποντίζονται καὶ αἱ θεομηγνῖαι αὐτὰι οὐδαμίαν ἐξήγησιν εὐρίσκουσαν.

Ὁρθώνονται λοιπὸν συγχρότατα τὰ ἐρωτηματικά: Πόθεν ἐκπηγάξει τὸ κακὸν καὶ διατί νὰ ὑπάρχῃ; Ποία ἡ προέλευσις τοῦ ἀνθρώπου; Διατί ὁ Θεὸς δὲν ἐπεμβαίνει;

Ἄλλοι ἐκλήρυτον λύτρωσιν ἀπὸ τῆς «δεσποτείας» τῶν ἀστέρων», ἄτινα ἐπιστεῦτο κυβερνοῦν τὰς τύχας ἀτόμων καὶ ἔθνῶν, ἔδλεπον ὅτι τὰ κριτήριά των δὲν ἦσαν ἰκανοποιητικά.

Τὸν δ' αἰῶνα οἱ Γνωστικοὶ συνθέτουσαν κοσμοθεωρίας ἐπὶ τῇ θάσει ἀγαμίκτων ἐξελιγμένων Ἰουδαϊκῶν, Ἑλληνιστικῶν, Περσικῶν καὶ Χριστιανικῶν ἰδεῶν. Πειρώνονται λύσεις εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ὁ Θεὸς ὡς ὕψιστος Ὄν, εἶναι ἀνεύθυνος διὰ τὸ κακόν. Ἐπικρατεῖ κατ' αὐτούς, μία διαρχία μεταξὺ Θεοῦ — δημιουργίας καὶ μία διαρχία εἰς τὸν ἀνθρώπου μεταξὺ τῆς κορυφῆς τοῦ Θείου Νοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῆς ἐκπεσοῦσης φύσεώς του. Ἡ σωτηρία, διὰ τοὺς Γνωστικούς, ἦτο σωτηρία ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τῆς πραγματικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσφορὰ τοῦ Χριστοῦ ὡς χορηγοῦ τῆς οὐρανίου Γνώσεως. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀπολύτου προορισμοῦ κηρυττομένου ὑπὸ τῶν Γνωστικῶν, ἡ σωτηρία, ἐπίστευον, ὅτι ἦτο πολὺ εὐρύτερα ἐκείνης τῶν Ἰουδαίων ἢ τῶν Χριστιανῶν. Διότι προσέφεραν ἀποκαλυπτικὰς προνομίας περὶ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἐπαφῆς μετ' ὑπερφυσικὰς δυνάμεις, θέματα τόσον ἐλκυστικὰ καὶ περιζήτητα τότε. Ἡ περὶ Θεοῦ ἀγνωσία ἔπρεπε κατ' αὐτούς νὰ διαλευκανθῇ. Ὁ ἀνθρώπος ἔπρεπε νὰ ἐφοδισθῇ μετ' ἐκτάκτους δυνάμεις. Νὰ διεσδύσῃ εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Παντός καὶ νὰ διαλύσῃ τὸν πέπλον, τὸν γνόφον καὶ τὰ νέφη. Ὁ Βασιλεὶδης καὶ ὁ Βαλεντινὸς εἶναι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ φιλόσοφοι θελήσαντες νὰ συνδυάσουν τὴν Βίβλον μετ' τὸν Νεοπλατωνισμόν εἰς ἓνα ὁμοιογενὲς σύστημα θρησείας.

Διὰ τοὺς Γνωστικούς, ὁ πιστὸς διακρίνει ἑαυτὸν ὡς τμηματικὸν μῦρον εἰς τὴν ἀπέραντον θείαν φύσιν τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ ἀντικατοπτρίζεται ἡ ψυχὴ του. Ὁ μυστικὸς χορὸς ἐμφανίζεται ὡς μία περιχώρησις, ἐναλλαγὴ καὶ μετοχὴ Θεοῦ - ἀνθρώπου. Εἰς τὸ γνωστικῆς προελεύσεως ἔργον τοῦ Λευκιανοῦ Acta Johannis (95-96), ἰδοὺ τί λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστός:

«Ἀύχως εἰμὶ ὑμῖν τοῖς ὀρώσι με. Ἀμήν.
Ἐσπετρον εἰμὶ τοῖς γινώσκουσίν με. Ἀμήν.
Θύρα εἰμὶ ὑμῖν τοῖς κρούουσί με. Ἀμήν.
Ὁδὸς εἰμὶ ὑμῖν τοῖς ὀδεύουσι.
Ἰδοὺ. Ἐὰν ἀκολουθῆτε τὸν ἐμὸν χορὸν,
ἔψεσθέ με τοῖς λέγουσι ταῦτα».

Αἱ πλεῖστα εἰκόνες, ὅπως γίνεται φανερόν, ἐλήφθησαν ἐκ τῆς Ἰωαννικῆς φρασεολογίας. Ἀκόμη καὶ αἱ αὐτοδοξολογίαι συγγενεύουσιν μετ' τὴν Ἀποκάλυψιν (21, 23, 3, 20).

Παρόμοια φράσεις συναντῶνται καὶ εἰς τὸ ἄγραφον τοῦ ψευδο-Κυπριανοῦ (250 μ.Χ.) Liber de montibus Sina et Sion (ἐν Cypriani Opera C.S.E.L. III, 3).

Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ Θεολόγοι εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι τοιοῦτων ἀνησυχῶν καὶ ρευμάτων καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ δ' αἰῶνος ἐπιδίδονται εἰς ἐκκαθάρισιν πλανῶν. Διδάσκουσαν τὴν ἐνότητα καὶ στενὴν σχέσιν τοῦ Θεοῦ μετ' τὴν δημιουργίαν. Ὁ ἀνθρώπος γενόμενος κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἦτο ἐ-

16) Ὁμιλ. 27,3 εἰς Α' Κορ. P.G. 61,228.

17) Ὁμιλ. 48,3 εἰς Β' Κορ. P.G. 61,528.

ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΣΗΜΕΡΟΝ*

Είναι όμως τοσοῦτον ἀπόλυτος καὶ ἀποκλειστικὴ ἡ ἐκκλησιολογικὴ αὐτὴ ἀρχὴ τοῦ Κυπριανοῦ, τὴν ὁποίαν ἠσπάσθη καὶ ἐφήρμοσεν ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Δύσις ἄνευ σχεδὸν ἐξαιρέσεων ἕως τοῦ 16ου τοῦλάχιστον αἰῶνος, ὥστε νὰ μὴ νοῆται σῶζουσα θεία χάρις ἐκτὸς Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας, ἢ Ἐκκλησία ἐκτὸς Ἐκκλησίας; Καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ στηριχθῇ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐπὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης; Ἄν καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀρνείται ριζικῶς πᾶν εὐαγγέλιον ἐκτὸς τοῦ χριστιανικοῦ εὐαγγελίου, ἀποφαινόμενος ἀναθεματικῶς, «ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω... εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω» (Γαλ. 1, 8-9), ἂν καὶ εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ὑπογραμμίζεται ὅτι «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομα ἔστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πράξ. 4, 12), οὐχ ἦττον ὅμως τὸ «extra Ecclesiam nulla salus» ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Καθηγητῆς Ἰωάννης Καρμίρης, «... δὲν φέρεται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, καὶ ἐπομένως στερεῖται τοῦ κυριωτάτου τούτου γνωρίσματος καὶ ἐρείσματος παντὸς ὀρθοδόξου δόγματος, ἀλλὰ μεταγενεστέρως ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Κυπριανοῦ, τοῦ Ὁριγένους, τοῦ Αὐγουστίνου, τοῦ Χρυ-

σοστόμου καὶ ἄλλων Πατέρων, ἐξαρθὲν ἰδίως ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἀποκλειστικότητα δι' ἑαυτὴν, ἐνῶ τοῦναντίον παρὰ τοῖς Ὀρθόδοξοις ὀλιγώτερον καὶ σπανιώτερον ἐχρησιμοποιήθη τοῦτο»,¹¹ δεδομένου ὅτι «δὲν ὑπάρχουσι ἀνθρωποὶ φύσει ἐκτὸς τῆς σωτηρίου ἀκτίνος τῆς ἀπεριορίστου καὶ πανουργοῦ χάριτος καὶ λυτρωτικῆς ἐνεργείας τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, ἢ περιορισμοὶ αὐτῆς».¹²

Ἄλλωστε, ὅ,τι περιστατικῶς ὑπὸ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ὑπεγραμμίσθη πρὸς ἀποφυγὴν τῶν αἰρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων καὶ περιφρούρησιν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἢ πρὸς σωτηριολογικὴν προφύλαξιν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τῶν ἑτεροδόξων καὶ τῶν ἑτεροθρήσκων, δέον ἔπωσ μὴ γίνεται ἀνεπιφυλάκτως ἀποδεκτὸν ὡς ἀποκλειστικὸν καὶ ἀπόλυτον.

Τὸ ὅτι ὑπάρχει θεία χάρις καὶ ἐκτὸς τῆς ἐν Χριστῷ χάριτος, ὡς καὶ Ἐκκλησία ἐκτὸς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ ἐὰν τονίζεται συγχρόνως, ὅτι ἐκτὸς Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ σωτηρία, ἐμφαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν τοῦ Ἰουστίνου, ἰσχυριζομένου ἀδιστακτικῶς, ὅτι «οἱ μετὰ λόγου βίωσαντες χριστιανοὶ εἰσι, καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 570 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 24/1981 τεύχους.

11. Καρμίρης Ἰωάννου Ν., Ἡ παγκοσμιότης τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Ἐν «Θεολογία», 52 (1981), 1, σελ. 16-17.

12. Καρμίρης Ἰωάννου Ν., ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 29.

λεύθερος ν' ἀποδεχθῇ ἢ ν' ἀπορρίψῃ τὴν σωτηρίαν διὰ τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου. Ἀπορριπτέα ἡ ἰδέα ἐχθρικοῦ δημιουργοῦ. Οὐδεμία δύναμις ὑπερφυσικὴ τὸν πιέζει· καὶ τὸν πειθαναγκάζει.

Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, σπουδαῖος λόγιος ἀλλὰ καὶ δύσκολος, εἶναι Χριστιανὸς πλατωνιστής. Εἶναι συγχρόνως ὅμως καὶ ὁπαδὸς τῆς Ἰουδαϊκο-Χριστιανικῆς σκέψεως ἣτις ἐκυριάρχει εἰς τὰ στρώματα τῶν μορφωμένων τῆς Ἀλεξανδρείας. Βλέπει ὅτι ἡ θεία Πρόνοια ρυθμίζουσα τὰ πάντα εἶναι ὑπερτάτη καὶ καλὴ ἐν σοφίᾳ (Στρωμ. I, 173-5). «Ὅλοι αἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐμφυτευθεῖσαι ἐπιθυμίαι εἶναι καλαὶ καὶ ἀγαθαί. Ἡ πτώσις τοῦ Ἀδάμ ἦτο ἡ ἐπιπολαιότης ἐνός «ἀγνωρίμου μικροῦ». Ὁ σχηματισμὸς τοῦ κακοῦ ἦτο προῖον διαστροφῆς σταδιακῆς, ἀξήσεως ἡλικίας. Ἡ παρακοὴ τοῦ Ἀδάμ δὲν τοῦ ἐπεδλήθη ὡς αἱ Γνωστικαὶ ἐδίδασκον. Μία ἐκδοχὴ τοιαύτη ὀδηγεῖ εἰς ἀπεισιδόξον θεώρησιν τῆς ἱστορίας. Κλήμης ὁ Ἀλεξαν-

δρεὺς προσφέρει μίαν αἰσιδόξον καὶ χαρμόσυνον ἔνοιαν τοῦ κόσμου. Θεμελιώνει μίαν θεολογίαν τῆς Ἐνσαρκώσεως λυτρωτικῆν καὶ ἀγορθωτικῆν ἀπὸ τὸ θάρος τοῦ κακοῦ, εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Χριστὸς ἀποθνήσκει ὡς ἄνθρωπος ἵνα θραύσῃ τὰ δεσμά τοῦ κακοῦ, ὑπὸ διαφόρους μορφὰς πιέζοντα τὸν ἄνθρωπον.

Ἄναμφισβότως ὁ Κλήμης ἐπηρέασθη ἀπὸ τὸν Φίλωνα, ἰδίᾳ περὶ θεοδικίας. Ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ ὅμως ἡ ὀπτικὴ του εἶναι ἡ τῆς ἐλπίδος εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἀψευδῆ ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ ὡς Πατὴρ καὶ κυβερνήτου τῆς Κτίσεως.

(Συνεχίζεται)

ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ ΤΙΜΙΑΔΗΣ

Μητροπολίτης Σηλυβρίας

ἄθροι ἐνομισθησαν' οἷον ἐν Ἑλλησι μὲν Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς»,¹³ ὡς καὶ ἀπὸ τῆν περὶ «σπερματικῶν λόγων» διδασκαλίαν τοῦ ἰδίου ἀπολογητοῦ, δεχομένου ὅτι «παρὰ πᾶσι σπέρματα ἀληθείας δοκεῖ εἶναι», ἢ «ἔμφυτον παντὶ γένει ἀνθρώπων σπέρμα τοῦ λόγου».¹⁴ Ὁ σπερματικὸς οὗτος λόγος ὑπῆρξε ζῶν καὶ ἐνεργὸς ἤδη ἐν τῇ προχριστιανικῇ φιλοσοφίᾳ, ὡς «προπαιδεῖα Χριστοῦ», λαδῶν μορφὴν καὶ γενόμενος ἀνθρώπος ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ.¹⁵

Τὸ ἀξίωμα τοῦ Κυπριανοῦ, «extra Ecclesiam nulla salus» ἐγείρει καὶ τὸ ἐρώτημα περὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ διὰ τῆς ὁποίας σωζόμεθα, ὡς καὶ τὸ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον δυνάμεθα νὰ δεχώμεθα ἀπροβληματίστως, πάντες οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἀνήκομεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν σώζουσαν ἡμᾶς.

Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου προβληματικὸς, ἀποφαινόμενος ὅτι «χειρότεροι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι φαίνονται νὰ εἶναι ἐντὸς (τῆς Ἐκκλησίας) καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι εἶναι ἐκτὸς αὐτῆς»,¹⁶ ἢ ὅτι «ὁποῖοι μὴ ἀνήκοντες εἰς ἡμᾶς, εἶναι ὁμοίως ἀκόμη ἐντὸς (τῆς Ἐκκλησίας)»,¹⁷ ὅπερ ὑπογραμμίζει καὶ ὁ Καθηγητὴς Καρμίρης, παραπέμπων εἰς Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν: «Πολλοί», γράφει, «φαίνονται μὲν ὅτι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ἴσως εἶναι ἐκτὸς αὐτῆς, καθὼς ἐξ ἄλλου καὶ πολλοὶ ἄλλοι φαίνονται μὲν ὅτι εὐρίσκονται ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἴσως ἀνήκουσιν ἐσωτερικῶς καὶ ἀοράτως ἐντὸς αὐτῆς, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ πολυευσπλάχνου καὶ δικαίου Θεοῦ, οὗτινος εἶναι ἀνεξιχνίαστοι αἱ βουλαὶ καὶ αἱ σωτηριῶδες οἰκονομίαι».¹⁸ Τοιοῦτοτρόπως, ἢ χάρις

τοῦ Χριστοῦ δύναται νὰ σώζη καὶ μὴ χριστιανὸς ἐντὸς τῶν θρησκείων εἰς τὰς ὁποίας τοὺς εὐρίσκει, ἐφ' ὅσον ὅτι σώζει τελευταίᾳ ἀναλύσει δὲν εἶναι ἡ θρησκεία ἀλλὰ ὁ Χριστός.

Δὲν πρόκειται νὰ ἐπεκταθῶ εἰς τὴν προβληματικὴν τὴν συνυφασμένην μὲ τὸ εἶναι ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἢ μὲ τὴν ἀναζήτησιν ἀνωνύμων χριστιανῶν ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, βιούντων ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν τὴν σωτήριον χάριν· ἀπλῶς ἐπιθυμῶ νὰ ὑπογραμμίσω τὴν ἀνάγκην ἐπανεξετάσεως τῆς ἰδίας ἡμῶν «ταυτότητος» ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἰδίαν ἡμῶν ἐκκλησιολογικὴν οἰκονομίαν, τοὺς ἑτεροδόξους καὶ ἑτεροθρήσκους, προτιμῶντες ὡς πρόσβασιν προσεγγίσεως των, οὐχὶ τὴν αὐτάρκη, ἀποκλειστικὴν, φαρισαϊκὴν ἐπίδειξιν τῶν τίτλων τῆς ἰδιοκτησίας τῆς σωτηριολογικῆς μας ἀληθείας, ἀλλὰ τὸ ὅτι μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ, δύνανται νὰ λογισθῶσι καὶ «οἱ γενόμενοι, καὶ οἱ ὄντες, καὶ οἱ ἐσόμενοι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πιστοὶ» κατὰ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον,¹⁹ ὡς καὶ τὴν διδασκαλίαν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἐπεξηγοῦντος ὡς πρὸς τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι «σώζονται διὰ τῆς πίστεως», ὅτι «πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ ὅτι ἔστι καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται» (Ἐδρ. 11, 6) «οὐ γὰρ ἡ τοῦ τί ἔστιν ἐξερευνησις, ἀλλ' ἡ τοῦ ὅτι ἔστιν ὁμολογία τὴν σωτηρίαν ἡμῖν παρασκευάζει».²⁰

4. Ἡ παγκοσμιότης τῆς σωτηρίας εἶναι συνυφασμένη πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ Μυστήριον τῆς Δημιουργίας. «Ἐν δὲ φυσικὸν θέλημα ἔχομεν πάντες», λέγει Ἰωάννης ὁ Μέγας: «τὸ ἀγαπᾶν τὴν ζωὴν, ἧτοι τὴν ἀθανάσιαν, ἣν ἐλάβομεν ἐξ ἀρχῆς»,²¹ πᾶσα δὲ «ἡ φύσις ἢ ἀπὸ τῶν πρώτων μέχρι τῶν ἐσχάτων διήκουσα, μία τις τοῦ ὄντος ἔστιν εἰκὼν»²² ὡς παρατηρεῖ Γρηγόριος ὁ Νύσσης. «Ἀδάμ σημαίνει ἑλληνοιστί», παρατηρεῖ ὁ Αὐγουστίνος, «σύμπασαν τὴν γῆν. Τὸ ὄνομά του συνίσταται ἐν τῇ πραγματικότητι ἐκ τεσσάρων γραμμάτων: Α, Δ, Α καὶ

13. Ἰουστίνου, Ἀπολογία, I, 46, PG 6, 397C.

14. Ἰουστίνου, Ἀπολογία, I, 44, PG 6, 396B. II, 8, PG 6, 456AB.

15. Ἰουστίνου, Ἀπολογία, I, 5, PG 6, 336AB.

16. Αὐγουστίνου, PL 39, 1564.

17. Αὐγουστίνου, PL 37, 1428· 35, 1999.

18. Καρμίρης Ἰωάννου Ν., ἐνθ' ἄν., σελ. 20. Πρβλ. καὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΗ', 6, PG 35, 992. Ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα «extra Ecclesiam nulla salus» ὁ Zankow S., Das orthodoxe Christentum des Ostens, Berlin 1928, σελ. 77, παρατηρεῖ τὰ ἀκόλουθα: «Der grundlegende Satz der Römischen Kirche; 'extra Ecclesiam nulla salus' ist in der Orthodoxen Kirche weder vom Katheder noch von der Kanzel jemals gelehrt worden. Und wenn auch ein ähnlicher Ausdruck von einzelnen orthodoxen Theologen gebraucht wurde, so sollte damit bloss gesagt werden, dass der Christ die zu seinem Heil erforderli-

chen Mittel des göttlichen Gnade im Schosse der Orthodoxen Kirche mit Sicherheit findet, ohne dass es ausgeschlossen wäre, dass das Heil auch ausserhalb dieses Schosses möglich sei...».

19. Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, Εἰς Ἐφεσούς, Ὁμιλία 10,1. PG 62,75.

20. Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Κατὰ Εὐνομίου, 1,14. PG 29, 545.

21. Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Περὶ Ὁρών, II, PG 28, 541A.

22. Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου, 16. PG 44, 185D.

Μ. Ἑλληνιστὶ ὅμως τὰ τέσσαρα ταῦτα γράμματα εἶναι τὰ ἀρχικά τῶν τεσσάρων κατευθύνσεων τοῦ κόσμου: Ἄνατολή σημαίνει τὴν Ἄνατολήν, Δύσις σημαίνει τὴν Δύσιν, Ἄρκτος σημαίνει τὸν Βορρᾶν καὶ Μεσημέρια σημαίνει τὸν Νότον.²³

Ὁλόκληρος ἡ δημιουργία ἀναγεύεται μεταπτωτικῶς ἀπὸ μόνον ἓνα, δυναμικῶς ἐπαναλαμβανόμενον φαινόμενο τοῦ Νέου. Τὸ Μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ὁ Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος διὰ τὴν προσλάβη καὶ θεραπεύση τὰς συνεπίαις τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον, «τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον».²⁴

Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ ἐνσαρκωμένου Λόγου συμμετέχει ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης ὡς πραγματικὸς ὀργανισμὸς, προκειμένου νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ θέλημά Του, ἦτοι: νὰ ἀποδοῦν οἱ λυτρωμένοι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ ὅμως ὡς ὁ Χριστὸς «φύσει: καὶ ἀληθεία», ὅπως λέγει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ἀλλὰ «θέσει: καὶ χάριτι», «μετέχοντες τοῦ πνεύματος αὐτοῦ κατὰ μίμησιν».²⁵

Οὕτως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Υἱοῦ προσέφερεν ὁ Πατήρ τὴν δυνατότητα σωτηρίας τοῦ κόσμου ἐνοποιήσας τὰ πάντα ἐν αὐτῷ, «ὥστε καὶ αὐτὸν εἶναι τε χάριτι καὶ καλεῖσθαι: Θεόν, καὶ τὸν Θεὸν εἶναι τε συγκαταβάσει: καὶ καλεῖσθαι: δι' αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ τῆς ἀντιδιδομένης ἐπὶ τούτῳ διαθέσεως δειχθῆναι τὴν δύναμιν, τὴν καὶ τὸν ἄνθρωπον τῷ Θεῷ θεοῦσαν διὰ τὸ φιλόθεον, καὶ τὸν Θεὸν τῷ ἀνθρώπῳ διὰ τὸ φιλόανθρωπον ἀνθρωπίζουσαν καὶ ποιούσαν τὴν καλὴν ἀντιστροφήν, τὸν μὲν Θεὸν ἄνθρωπον, διὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου θέωσιν, τὸν δὲ ἄνθρωπον Θεόν, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπησιν. Βούλεται γὰρ αἰεὶ καὶ ἐν πᾶσιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καὶ Θεὸς τῆς αὐτοῦ ἐνσωματώσεως ἐνεργεῖσθαι: τὸ μυστήριον».²⁶

Τί σημαίνει τούτο: Πῶς πάντες οἱ ἄνθρωποι, ἀγόμενοι «πνεύματι Θεοῦ», ἄνευ διακρίσεως φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς θέσεως, φυλῆς, πολιτικῆς τοποθετήσεως ἢ ἠθικῆς ποιότητος, δύνανται νὰ ἐνσωματωθῶν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου (πρὸς. Ρωμ. 8, 14-17).

Τὸ Κυριακὸν αἶτημα «γενηθήτω τὸ θέλημά Σου» (Ματθ. 6, 10) ἀναφέρεται ἐξ ἐπόψεως οὐσίας καὶ φύσεως εἰς ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα.

23. Αὐγουστίνου, Περὶ τοῦ Ψαλμοῦ, 95, PL 37, 1236.

24. Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Ἐπιστολὴ 101. PG 37, 181C.

25. Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Κατὰ Ἀρειανῶν 19. PG 26, 361-364.

26. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Περὶ διαφόρων ἀποριῶν, PG 91, 1084C.

Αὕτη ἡ οἰκογένεια, «τὸ Σῶμα Χριστοῦ», ὀνομάζεται Ἐκκλησία. Καὶ ἡ Ἐκκλησία, τὴν ὁποῖαν ἀποτελοῦμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι —μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος— δὲν ὑπάρχει: χάριν τῆς αὐτοδικαιώσεώς της, ἀλλὰ διὰ τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ «Σῶμα τοῦ Χριστοῦ», ὁ ὁποῖος ἐγένετο «ὁμοούσιος ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα», διὰ τὴν συμμετέχη εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, ὑπάρχει ἡ Ἐκκλησία ὡς συνεχῆς ἐνσάρκωσις τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἱστορίαν. Τὴν σχέσιν αὐτὴν διουῦμεν μετέχοντες τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Αὕτη εἶναι ἡ μυσταγωγία, εἰς τὴν ὁποῖαν πραγματοποιεῖται καὶ ἐορτάζεται ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἡ ἀναγευμένη κοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πράγματι δημιουργημένος δι' αὐτὴν τὴν κοινωνίαν. Ἐὰν τὴν ἀπωλέσῃ, διαταράσσεται ἡ σχέσις του πρὸς τοὺς συνανθρώπους του καὶ τὸ φυσικὸν του περιβάλλον. Ἡ Εὐχαριστία εἶναι τὸ ἐσχατολογικὸν σύμβολον τῆς παγκοσμίου σωτηρίας. Εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς τῆς κοινωνίας εὐρίσκεται ὁ Θεὸς ἀνθρώπος, ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου, ἡ θεανδρικότης τοῦ Ἰησοῦ, τὸ δράμα τοῦ «Νέου Ἀνθρώπου», ἡ «Νέα Κοινωνία», ἡ «καινὴ κτίσις» (Γαλ. 6, 15), ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ἀπὸ δύο συγκαλινοῦσας καὶ ἀδιαχωρίστους μεταξὺ των δυναμικὰς κινήσεις: Ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν πρὸς τὸν Κόσμον καὶ ἀπὸ τὸν Κόσμον πρὸς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν. Θεωρία καὶ δράσις. Ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ. Λειτουργία καὶ διακονία. Ψυχικὴ καὶ σωματικὴ μέριμνα.

Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σήμερον, τὸ ὁποῖον ταυτίζεται πρὸς τὴν λύτρωσιν τοῦ συγκεκριμένου ἀνθρώπου τοῦ τώρα καὶ τοῦ ἐδῶ, μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ὑπηρετήσωμεν τὸν ἄνθρωπον. Διότι, ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστόν, χωρὶς διακονικὴν ἀποστολὴν χάνει τὴν σημασίαν της. Τὸ νὰ εἶσαι χριστιανὸς σημαίνει νὰ μιμῆσαι τὸν Χριστόν καὶ νὰ εἶσαι: ἔτοιμος νὰ ὑπηρετήσῃς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδυνατοῦ, τοῦ πεινασμένου, τοῦ αἰχμαλώτου, τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν. Διότι, πᾶσα προσπάθεια νὰ ἴδωμεν τὸν Χριστόν ὡς πραγματικὴν παρουσίαν, χωρὶς ὑπαρξιακὴν σχέσιν πρὸς αὐτὸν ὁ ὁποῖος χρειάζεται βοήθειαν, δὲν εἶναι παρὰ μία ἀπλὴ ἰδεολογία. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει ἐδῶ εἶναι ἡ ταῦτις τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ πλησίον, ταῦτις ἡ ὁποία ἔχει ἐσχατολογικὴν διάστασιν. Ἐντὸς αὐτῆς τῆς διαστάσεως εὐρίσκεται ἡ πηγὴ τῆς κρίσεώς μας κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν ἀπὸ τὸν Χριστόν: «ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. 25,40).

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Τρανουπόλεως ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΑΡΙΝ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ

Τὸν τελευταῖον καιρὸν ὅλο καὶ περισσότερα εἶναι τὰ ἔντυπα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καθάπτονται τοῦ ἱεροῦ καιμέ-νου τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Χωρὶα τῆς Παλαιᾶς καὶ Και-νῆς Διαθήκης ἐρμηνεύονται αὐτὰ καθ' ἑαυτά, μεμονω-μένως καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅλου ἀγιογραφικοῦ καιμέ-νου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταλήγουν τινὲς εἰς ἄτοπα συμ-περάσματα διὰ τὴν Βίβλον. Τὸ γεγονός ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὰς σχετικὰς συζητήσεις διὰ τὴν μείωσιν τῶν ὠρῶν διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ἐν τοῖς σχολείοις.

Τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἐσεβάσθησαν οἱ αἰῶνες καὶ μὲ δέος ἐμελέτησαν, μελετοῦν καὶ θὰ μελετοῦν αὐτὴν ἑκα-τομμύρια ἀνθρώπων καὶ ἑκατοντάδες ἐπιστήμονες εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀμφισβήτησις καὶ ἡ ἀρνήσις τῆς ἐποχῆς δὲν ἄφησεν ἀνέγγικτον καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς Βίβλου διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον.

Θὰ προσπαθήσωμεν δὲ νὰ κάμωμεν μίαν σύντομον ἀναφορὰν γενικοῦ περιεχομένου εἰς τὴν Π. καὶ Κ. Δια-θήκην πρὸς διασκέδασιν τυχόν ἐντυπώσεων τῶν ἐν λόγῳ ἐντύπων, καίτοι τὸ ὅλον θέμα, ἀναγόμενον εἰς ζωτικῆς σημασίας κεφάλαιον τῆς πίστεως, εἶναι ἀνεξάντλητον, ἀποσαφηνισμένον δὲ ἀπὸ τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν Ἐκ-κλησίαν.

Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον ὅτι εἰς τὴν Παλαιάν καὶ Καινὴν Διαθήκην ἐμφανίζονται πρόσωπα καὶ ἐξι-στοροῦνται διάφορα περιστατικά, ἐξ ὧν τὰ μὲν τονίζουσιν καὶ προβάλλουσιν τὴν καλὴν ὄψιν τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἢτοι τὴν ἀγάπην, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν δικαιοσύνην κ.λ.π., τὰ δὲ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἄλλην ὄψιν αὐτοῦ, τὴν ἀδικίαν, τὴν κλοπὴν, τὴν ἀνηθικότητα, τὸ ψεῦδος κ.ἄ. Εἰς τὰ περιστατικά δὲ αὐτῆς τῆς δευτέρας κατη-γορίας τονίζεται ἀπὸ τὴν Βίβλον καὶ μὲ ἔμφασιν μάλι-στα, ποῦ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον ὁ δρόμος τῆς ἀθείας καὶ τοῦ ὕλισμοῦ. Ὁ παιδαγωγικὸς σκοπὸς καὶ χαρακτηρ αὐτῶν τῶν ἀγιογραφικῶν χωρίων εἶναι σαφῆς εἰς τὰς σχετικὰς ἀφηγήσεις τῆς Βίβλου. Πλεῖστα ὅσα παρα-δείγματα ἀνθρώπων ἀναφέρονται εἰς τὰς ἱεράς τῆς σε-λίδας μὲ ἀμαρτωλῶν βίον, οἱ ὁποῖοι, ἐγκαταλείψαντες τὴν ἀσωτείαν, ἐπέστρεψαν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ ὄχι μόνον δὲν κατακρίνονται ἀπὸ τὰ συ-ναφῆ τῆς Βίβλου γεγονότα, ἀλλὰ καὶ ἐπαινοῦνται διὰ τὴν μεγάλην τῶν ἀπόφασιν νὰ ἀλλάξουν πορείαν πλεύ-σεως καὶ ἀντὶ νὰ καταλήξουν διὰ τῆς ἀθείας καὶ τοῦ ὕλισμοῦ εἰς τὴν ἀπελπίσιν καὶ τὴν ἀπώλειαν, ὡδηγη-θησαν διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν ἔντιμον βίον καὶ τὴν σω-τηρίαν. Ἀλλὰ καὶ πρόσωπα ἀναφέρονται εἰς τὴν Βί-βλον, τὰ ὁποῖα ἔμειναν εἰς τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν ἐγκλη-ματικότητα καὶ εἶχον βίον ἄστατον καὶ ἀπερίγραπτον καὶ τέλος ὀδυνηρόν.

Τόσον εἰς τὴν Παλαιάν, ὅσον καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, πλεῖστα ὅσα παραδείγματα ἀναφέρονται ἀρνή-σεως τοῦ Θεοῦ. Ὁ σκοπὸς ὅλων αὐτῶν τῶν ἀφηγήσεων διὰ κάθε σοδαρὸν μελετητὴν τῆς Βίβλου εἶναι, ὡς ἐλέ-χθη, σαφέστατα παιδαγωγικὸς. Ἡ Ἁγία Γραφή διὰ πλῆθους ἱστορικῶν γεγονότων, παραβολῶν, παραδειγμά-των καὶ προφητειῶν ἀκόμη, τονίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄν πνευματικόν, ἀλλὰ καὶ κοινωνικόν. Ἀνήκει δηλ. εἰς δύο κόσμους, τὸν παρόντα —ὕλικόν καὶ τὸν ἐπέκεινα— πνευματικόν καὶ θεῖον. Διὰ τῶν περιστατικῶν τοῦ πα-ρόντος αἰῶνος καίτοι τινὰ φαίνονται ὡς ὕλικὰ καὶ γήι-να, ἡ Βίβλος εἰσάγει ἕκαστον εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ κατανόησιν τῶν πνευματικῶν. Ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ πλαι-σίου καὶ ὁ παρὼν κόσμος ἀποκτᾷ νόημα καὶ περιεχόμε-νον πνευματικόν, μεταμορφοῦται: τὸ ὕλικόν καὶ γήϊνον ἐπίπεδον εἰς ἀπέραντον στάδιον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἀ-θλοῦνται οἱ μελλοντικοὶ πολῖται τῆς Οὐρανίου Βασι-λείας. Ὁλος ὁ ὕλικὸς βίος, κρινόμενος ὑπὸ τὸ πρῶμα τὸ ἀγιογραφικόν, διακονεῖ τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ ζωὴ ὑφούται ἐκ τῶν προσκαίρων εἰς τὰ αἰῶνια καὶ ἐκ τῶν χαμηλῶν εἰς τὰ ἄνω, εἰς τὴν ὑπερ - ζωὴν, εἰς ἣν ὁδη-γούμεθα προοδευτικῶς διὰ τῶν διαφορῶν φάσεων τοῦ βίου, ἱστορουμένων ἐν τῇ Βίβλῳ.

Ὁ πνευματικὸς βίος προϋποθέτει τὴν καθημερινὴν πάλην μὲ τὰ πᾶσα στοιχεῖα αὐτοῦ. Ἡ ψυχὴ διὰ πτήσεων πρὸς τὰ ἄνω ἐλευθεροῦται ἐξ αὐτῶν. Ἄνευ δὲ τούτων ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἴσως ἐφαίνετο εἰς πολλοὺς μία χί-μαιρα. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ, ἡ χριστιανικὴ, ἡ ἁγία δὲν ἀρνεῖται τὴν σωματικὴν συμπεριφορὰν τοῦ ὄντος. Δι' αὐτῆς δὲ ὁ ἄνθρωπος ὑφούται πρὸς τὸν Τέλειον Θεὸν εἰς μίαν ἀνάτασιν ψυχικὴν καὶ ἀκριτάτην ἔκφασιν τῆς ζωῆς του. Τιοιουτρόπως τὰ ἐφήμερα ὑποδοθηθῶν καὶ διακονοῦν τὴν φορὰν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ἄνω. Ἡ σωτηρία του ἐκκινᾷ ἐξ αὐτῶν. Ἴδου διατί ἡ Βίβλος δὲν παραλείπει τὰ καθημερινὰ γεγονότα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ὁδηγεῖ τὸν καλόπιστον μελετητὴν προοδευτι-κῶς πρὸς τὰ ἄνω.

Εἰς τὰς διδλικὰς σελίδας ἀναφέρονται φωτεινά, ἀλλὰ καὶ θλιβερά περιστατικά. Οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὁ Ἰούδας, οἱ πιστοὶ μαθηταὶ καὶ οἱ τελῶνα, ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ καὶ οἱ σταυρωταὶ τοῦ Κυρίου, ἡ ὠραιότης τῶν ψαλμῶν καὶ ἡ πτώσις εἰς τὴν ἀμαρτίαν τοῦ Δαβὶδ, ἡ ἀνάληψις αὐτοῦ καὶ ὁ ἀπαγχονισμὸς τοῦ προδότου. Τὰ οὐράνια, τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ καταχθόνια. Πλῆθος ἀντιθέσεων καὶ σχημάτων συνθέτουν τὴν μοναδικότητα τοῦ ἔργου τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐνθα δι' αὐτῶν ἐκφράζεται πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Τὰ ἱστορούμενα τῆς Βίβλου ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ ἐρμηνεύονται αὐτὰ καθ' ἑαυτά, κεχωρισμένως καὶ

ανεξαρτήτως από την ιστορικήν και φυσιολογικήν των συνάφειαν εντός του όλου άγιογραφικού κειμένου. Η Π. και η Κ. Διαθήκη αποτελούν έν ενιαίον, αδιάσπαστον και αδιάιρετον σύνολον.

Βεβαίως ώρισμένα χωρία της Παλαιάς, κρινόμενα ιδίως υπό το πρίσμα της Καινής, παρουσιάζουν δυσκολίας εις την όρθήν έρμηνείαν των. Έντασσόμενα δέ εις το όλον πνεύμα της Γραφής, αί δυσχέρειαι υποχωρούν.

Η Θεία 'Αποκάλυψις ακολουθεί προσδευτικήν όδόν κατά το μέτρον και την ηλικίαν της ανθρωπότητας. Κατά την έποχην της Παλαιάς ο άνθρωπος την γλώσσαν εκείνην άντελαμβάνετο του «όφθαλμόν άντι όφθαλμού», (Ματθ. 5, 38). Κατά την έποχην δέ της Καινής ο Μωσαϊκός πλέον νόμος ήτο έλλιπής και έχει ανάγκην συμπληρώσεως. Δι' αυτό «ούκ ήλθον καταλύσαι, αλλά πληρώσαι» (Ματθ. 5, 17) τονίζει ο 'Ιδιος ο 'Ιησους Χριστός. Ο λαός του Θεου δέν εύρισκατο εισέτι εις την έρμηνον του Σινά, έβθα και έλαβε τάς δέκα έντολάς.

Η Καινή Διαθήκη συμπληρώνει άπαντα τά κενά του παλαιοδιαθηκικού Νόμου, ο οποίος δέν νοείται εντός του Χριστιανισμού άνευ της υπό της Κ. Διαθήκης τροποποιήσεώς του.

Η Π. Διαθήκη χαρακτηρίζεται ως νόμος, έχων παιδαγωγικόν σκοπόν και άποσκοπεί εις τό να καταστήση τον άνθρωπον ίκανόν και δεκτικόν της Θεϊκής Χάριτος, ήτις χρονικώς έπεται των χρόνων της Παλαιάς. «Ο νόμος δι' Μωυσέως έδόθη, ή χάρις και ή αλήθεια δι' 'Ιησού Χριστού έγέγενετο» ('Ιωάν. 1, 17).

Διά να περάσωμεν από την μίαν Διαθήκην εις την άλλην έχομεν τά ίχνη των διαφορετικών εποχών και δομών των δύο κειμένων. Η αίσθησις αυτή είναι περισσότερο σαφής εις τό τεχνικόν λεξιλόγιον. Το γεγονός πιθανώς να οδηγήση τον άπειρον έρμηνευτήν εις σύγχυσιν πραγμάτων, ήτις δι' τον έμπειρον είναι πράγματι φαινομενική. Διά να έννοήσωμεν τά διδλικά θέματα είναι απαραίτητον να έμβαθύνωμεν εις αυτά. Εις την Βίβλον υπάρχει τό πνευματικόν και τό σωματικόν, αλλά έκαστον διέπεται από τους ιδιικούς του νόμους. Η μεγαλοφυής διείσδυσις των Πατέρων έρμηνευτών διά την οικείωσιν των χωμών της διδλικής ουσίας, ήνπερ κατέλιπον ήμιν ως πολύτιμον παρακαταθήκην, είναι άλάγθαστον κριτήριον της όρθής κατανοήσεως των Γραφών. Η μυστική ένόρασις, λοιπόν, εις την Π. και Κ. Διαθήκην αποκαλύπτει εις τον άνθρωπον θαυμητόν τον «άπρόσιτον» και «άποκεκρυμμένον» Θεόν μέσα από τά διάφορα διδλικά περιστατικά, αποτελούντα μίαν αδιάσπαστον ένότητα.

Ο Νόμος της Παλαιάς δέν είναι ένα απλό ανθρώπινο νομοθέτημα και δέν είναι δυνατόν να κατανοηθή ανεξαρτήτως της Καινής.

Ο Θεϊός Νόμος εκδηλώνεται αναλόγως με τον άνθρωπον κατά την έποχην του Σινά. Κατά την έποχην δέ της Καινής έχομεν πλουσίαν την εκδήλωσιν και την

έκχυσιν της αγάπης και φιλανθρωπίας του Θεου προς τον κόσμον και τον άνθρωπον. «Ούτω ο Θεός ήγάπησε τον κόσμον, ώστε τον Υίον αυτου τον μονογενή έδωκε, ίνα πās ο πιστεύων εις αυτον μη άπόληται, αλλά έχει ζωην αιώνιον» ('Ιωάν. 3, 16). Ένα γεγονός, τό όποϊον προμηνύεται εις την Π. Διαθήκην, κυριαρχεί εις την Καινήν, κορυφούται εις την θυσίαν του Γολγοθά και προς τό όποϊον κατευθύνεται και εύρίσκει την πληρότητά του ο παλαιοδιαθηκικός Νόμος.

Από την ήθικην του νόμου ο άνθρωπος παραμένει άνευ σχεδόν ουσιαστικής βοηθείας. Ουδεις νόμος δύναται να έξαλείψη τό ποινικόν μητροών εκάστου έγκληματιου, τό όποϊον είναι ισόδιον αυτου κριτήριον της ποιότητος του καταστάσεως. Μόνον ή Χάρις του Εθαγγελίου, ή δι' 'Ιησού Χριστου δοθείσα, μεταβάλλει «τον έγκληματιαν εις δικαϊον, τον ληστήν εις άγιον, τον έσχατον έν τη κοινωνία εις πρώτον».

Διά των διδλικών, διαφόρων και ποικίλων, άφηγήσεων και της πλειάδος των ανθρώπων ανεξαρτήτου ηλικίας και ήθικης ποιότητος, ή όποια παρελαίνει εις τάς ίεράς της σελίδας, διακρίνεται σαφέστατα ο Νόμος και τό θέλημα του 'Αληθινου και Τριαδικου Θεου να άπειθύνεται προς τον άνθρωπον με οίανδήποτε σκέψιν, διάνοιαν, γλώσσαν και χρώμα. Δι' αυτών ο άνθρωπος εύρίσκει την πληρότητα της αληθείας, δι' ής κατατείνει προς τον άπειρον Θεόν.

Τά πλέον συγκλονιστικά γεγονότα, ιστορικά και προφητικά, έντυλίσσονται με τρόπον μοναδικόν και σπάνιον έν τη Βίβλφ, τά όποια ήλεκτρίζουν τά δάθη της ψυχής του ανθρώπου. Όταν έρχεται τις εις επικοινωνίαν με τό κείμενον της 'Αγίας Γραφής, και ιδίως με τά διδλικά εκείνα αναγνώσματα, τά όποια έπελέγησαν διά τάς διαφόρους ακολουθίας της Έκκλησίας ολοκλήρου του ένιαυτου, ιδιαιτέρως δέ της περιόδου του Τριωδίου και της Μ. Έβδομάδος, δέος καταλαμβάνει τό είναι του. Εύρίσκει πρόσωπον προς πρόσωπον με τό μεγαλειον του Θεου, τό όποϊον τόσον φιλανθρώπως εκφράζεται προς την κρίσιν και τον άνθρωπον διά των κειμένων αυτών.

Αυτη ή παιδαγωγική και μοναδική διδακτική τέχνη της Βίβλου των ιστορικών και προφητικών γεγονότων, παραδειγμάτων, παραβολών, πλείστων όσων λοιπών περιστατικών, ειλημμένων εκ του καθημερινού βίου και της πλειάδος των έν αυτη αναφερομένων ανθρώπων διαφόρου διοτης, δικαϊων, αγίων τε και μη, τονίζουσας δι' αυτών διαρκώς και ανεάως με τρόπον ζωηρόν και ανεξίτηλον εις την ανθρωπίνην σκέψιν, τους μεν «ζήλωσον», τους δέ «άποφεύγου», δι' και έχει προκαλέσει τον θαυμασμόν εκατοντάδων έπιστημόνων και ειδικών μελετητών της εις όλον τον κόσμον.

'Αρχιμανδρίτης ΠΑΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ

Γραμματεύς Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων

της 'Ιεράς Συνόδου

ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΠΟΥ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΤΗΚΑΝ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ & ΣΤΗΝ ΙΜΒΡΟ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΛΩΖΑΝΗΣ (1923)*

2. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΘΕΡΑΠΕΙΩΝ

Ἡμερομ. Κατεδάφισης: Αὐγούστος 1958

Ἡ ἐνορία Θεραπειῶν⁹ εἶναι ἡ ἔδρα τῆς Μητρόπολης Δέρκων. Μέχρι τὸ 1958 εἶχε δύο ναοὺς, τὸν μητροπολιτικὸν στό ὄνομα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου καὶ τὸν ἐνοριακὸν τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς.

Τὸ ἱστορικὸ μέγαρον τῆς Μητρόπολης κτίσθηκε στὰ 1655 ἐπὶ μητροπολίτου Ἀθανασίου. Μετὰ τὴν ὑπογραφή τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης καὶ συγκεκριμένα στὰ 1926 κατεδαφίστηκε ἀπὸ τὴν Δημαρχία ἢ πρόσοψη τοῦ μεγάρου, γιὰ τὴν διεύρυνση τοῦ δημόσιου δρόμου¹⁰. Κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ δευτέρου μισοῦ τοῦ αἰῶνα μας δέχτηκε ἀναρίθμητους ἐμπρησμοὺς¹¹ καὶ τελικὰ πυρπολήθηκε ὁλότελα κατὰ τὰ γεγονότα τῆς 6-7 Σεπτεμβρίου 1955.

Ὁ Μητροπολιτικὸς Ναὸς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἀνοικοδομήθηκε στὰ 1796 καὶ βρισκόταν κοντὰ στὸ ξενοδοχεῖο «Κονάκ». Ἀνταποκρινόταν στὶς θρησκευτικὰς ἀνάγκες τῶν Ὀρθοδόξων ἐπὶ τόσα χρόνια καὶ χρησίμευε σὰν Καθεδρικὸς Ναὸς τῆς Μητρόπολης Δέρκων. Ὡς ἐκ θαύματος εἶχε σωθεῖ κατὰ τὴν τραγικὴ ἐκείνη νύχτα τοῦ 1955. Μετὰ τρία χρόνια, στὰ 1958, οἱ κυβερνητικὲς ἀρχὲς ζήτησαν τὴν κατεδάφιση τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ναοῦ, λόγῳ τῆς διάνοιξης τοῦ δρόμου. Ὡστόσο, ὁ Ναὸς βρισκόταν ἐκτὸς τοῦ σχεδίου ποὺ καθόριζε τὴν πορεία τοῦ δρόμου. Δὲν ὑπῆρχε καμιά ἀπόφαση ἀπαλλοτριώσεως, ἀλλὰ προβαλλόταν ἡ κατεδάφισή του ἀπλῶς γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ χώρος στὸ Ξενοδοχεῖο «Κονάκ».

Τὸ Μάρτιο τοῦ 1958 ἐργάτες τῆς Δημαρχίας περικύκλωσαν τὸ Ναὸ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου καὶ ἀρχι-

σαν νὰ κατεδαφίζουσαν τοὺς τοίχους πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς θάλασσας, τὴ στιγμὴ μάλιστα ποὺ ὁ ἱερέας τελούσε τὴ θεία λειτουργία. Ὁ ἱερέας ἔσπευσε νὰ σταματήσει τὴν κατεδάφιση, ἀλλὰ ἀντιμετώπισε τὴν ἐμμονὴ τοῦ ἐπιστάτη τῶν ἐργατῶν. Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Δέρκων Ἰάκωβος ἀντιστάθηκε μὲ θάρρος κατὰ τῆς ἀθθαίρετης καὶ ἀδικαιολόγητης συμπεριφορᾶς τῶν κυβερνητικῶν ἀρχῶν. Γνώριζε ἀκόμη ὅτι ἡ κατεδάφιση τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ Ναοῦ ἦταν ἀντίθετη καὶ πρὸς τὶς διατάξεις τοῦ νόμου περὶ διαφυλάξεως τῶν ἀρχαίων ἔργων τέχνης. Μέχρι τὴν τελευταία μέρα τῆς κατεδάφισης, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1958, ὁ ἀείμνηστος Ἱεράρχης δὲν εἶχε δώσει ἐντολὴ γιὰ τὴν ἐκκένωση τοῦ Ναοῦ, ἐλπίζοντας ὅτι τελικὰ θὰ διασωθεῖ. Ὡστόσο, ἡ ἐπιμονὴ του ἀποδείχθηκε μάταιη καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν μετὰ τὴν κατεδάφιση τοῦ ναοῦ νὰ διασωθοῦν μόνο μερικὰ εἰκονίσματα καὶ ἱερὰ σκεύη, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ φυλάχτηκαν σὲ οἰκία τῆς ἐνορίας παραδόθηκαν στὶς 13 Αὐγούστου ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Τμήματος τοῦ Δικαστηρίου Σαρῆγερ καὶ ἕναν ἄλλο ὑπάλληλο τοῦ ἰδίου Τμήματος, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ δικηγόρου τῶν Πατριαρχείων κ. Ν. Σαρῆ, στὸν πρόεδρο τῆς ἐνορίας Θεραπειῶν κ. Ἀθ. Μαγγίνα, γιὰ νὰ διακομισθοῦν στὸν ἐνοριακὸν ναὸ τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς¹².

Στὴ θέση τοῦ ξενοδοχείου «Κονάκ», ποὺ πυρπολήθηκε ἀπὸ τοὺς ἴδιους, κτίσθηκε τὸ σημερινὸ πολυτελέστατο ξενοδοχεῖο «Tarabya», ἐνῶ ὁ χώρος, ὅπου βρισκόταν ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου καὶ τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον προορίστηκε γιὰ βοηθητικὰς ἐγκαταστάσεις (Εἰκ. 4). «Ἄλλωστε, σήμερον, ὁ δρόμος ποὺ περνᾷ μπροστὰ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο «Tarabya» βρίσκεται ἀρκετὰ μακριὰ ἀπὸ τὴν θέση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Τότε, γιὰ ποῖο λόγο δὲ χορηγήθηκε ἄδεια γιὰ νὰ κτιστεῖ στὴν ἴδια θέση ἡ Μητρόπολις; Γιατί κατεδαφίστηκε καὶ ὁ ἱστορικὸς ναὸς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου; Φυσικά, οὔτε δραχμὴ δὲν καταβλήθηκε ὡς ἀποζημίωση, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκτιμήθηκαν καὶ τὰ δύο κτίρια ἐναντι 188.000 λιρ. Τουρκίας.

Δὲ θὰ ἦταν ὅμως δυνατὸ νὰ κλείσουμε τὸ κεφάλαιο αὐτὸ χωρὶς νὰ ἀναφερθοῦμε καὶ σ' ἕνα τουρκικὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 574 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 24/1981 τεύχους

9. Α.Π., Ἡ Μητρόπολις Δέρκων, Ἡμερολόγιον τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων 1906, Κωνσταντινούπολη, 1905, σ. 145-158.

10. Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικὰ — Ἱερὰ Μητρόπολις Δέρκων, Ὀρθοδοξία 1.3 (1926), σ. 80.

11. Ἐφημ. Ἀπόστολος Ἀνδρέας, 24 Ἀπριλίου 1954, σ. 4.

12. Ἐφημ. Ἀπόστολος Ἀνδρέας, 27 Αὐγούστου 1958, σ. 4.

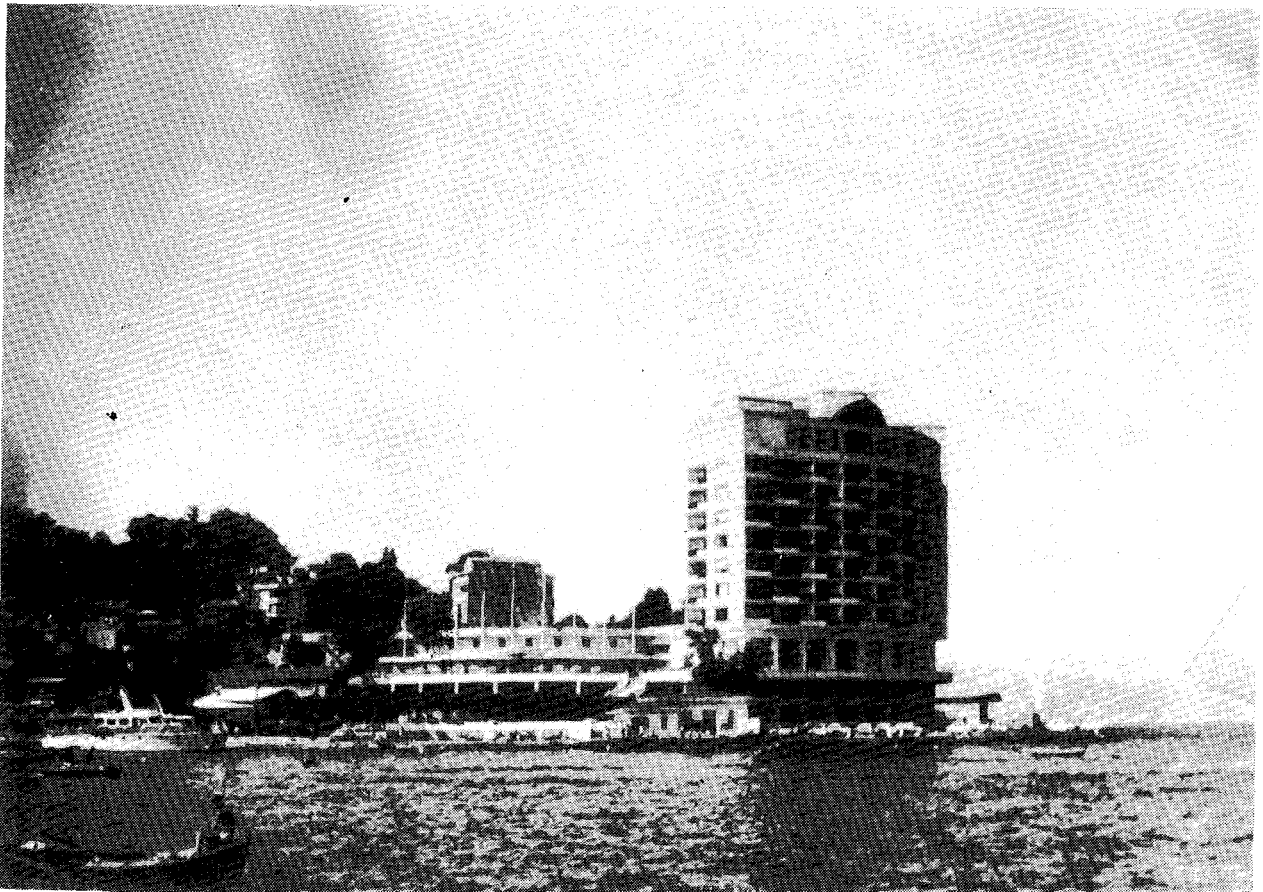
δημοσίευμα πού κυκλοφόρησε πρόσφατα¹³. 'Αναρωτιόμαστε πώς ένα τέτοιο βιβλίο με τόσες ανακρίβειες έγινε δεκτό ως διδακτορική διατριβή. 'Ο συγγραφέας ανήκει στην τάξη τών φανατικών μουσουλμάνων όπως ο Ahmet Aydınli, Adil Özgüc, πού είναι απόφοιτοι ιερατικών σχολών (=Imam Hatip Okulu). Στη σελίδα 236, σχετικά με την κατεδάφιση τού Ναού τού 'Αγ. Γεωργίου Θεραπειών, αναφέρονται τὰ ἑξῆς:

«'Ο Πατριάρχης ἔγινε ἔξω φρενῶν και διαμαρτυρήθηκε για ὅσα συνέβησαν σέ ἐγκαταλειμμένη (terkedilmis) 'Εκκλησία τών Θεραπειών. Παράλληλα με τήν ἐνέργεια αὐτή τού Πατριάρχου ἡ ἐφημερίδα «'Ελευθερία», πού ἐκδίδεται στην 'Αθήνα, προτίμησε νά ἐκμεταλλευτεῖ τὸ ζήτημα και νά διαλαλήσει σέ ὅλο τὸν κόσμο ὅτι οἱ Τούρκοι εἶναι βάρβαροι και ἐπιτίθενται στοὺς Ναοὺς».

13. Dr. M. Süreyya Sahin, Fener Patrikhanensi ve Türkiye (=Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο και ἡ Τουρκία), Κωνσταντινούπολη 1980, σ. 280.

Μὲ ἄλλα λόγια ὁ συγγραφέας θέλει νά πεῖ ὅτι, δὲν συνέβη και τίποτα τὸ σπουδαῖο για νά ἐκνευριστεῖ τόσο πολὺ ὁ τότε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης 'Αθηναγόρας, ἐφόσον δὲν ἐπρόκειτο για μιὰ ἐξαιρετικὴ ἐκκλησία, ἀλλὰ ἀντίθετα για μιὰ ἐγκαταλειμμένη. Δηλαδή και σήμερα και αὔριο, ἔταν πιὰ δὲ θά μείνει ψυχὴ στις ἐνορίες μας, ὅποτε θά εἶναι πράγματι ἐγκαταλειμμένες οἱ 'Εκκλησίες, θά μπορούν οἱ κυβερνητικὲς 'Αρχές ἀνενόητες και «ἐλαφρᾶ τῆ καρδία» νά κατεδαφίζουν ὅποια 'Εκκλησία θέλουν και νά κτίζουν πολυτελέστατα ξενοδοχεῖα, πάρκα και ὅ,τι ἄλλο.

'Εδῶ ὅμως θά θέλαμε νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι ὁ Μητροπολιτικὸς Ναὸς τού 'Αγίου Γεωργίου Θεραπειών δὲν ἦταν ἐγκαταλειμμένος, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Sahin ἀλλὰ λειτουργοῦσε τακτικά. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀναφερθήκαμε ἤδη πιὸ πάνω, δηλ. ἔταν οἱ ἐργάτες τού Δήμου και ὁ ἐλληνικὸς τύπος τῆς Κωνσταντινούπολης μᾶς δίνει ἀρκετὲς πληροφορίες για λειτουργίες πού τελοῦνταν στὸ ναό, ὥστε νά μὴ εἶναι δυνατὸ νά θεωρηθεῖ ἐγκαταλειμμένος.

Τὸ ξενοδοχεῖο «Tarabya και οἱ βοηθητικοὶ χώροι του, πού κτίστηκαν στή θέση τού ἱ. ναοῦ 'Αγίου Γεωργίου και τού Μητροπολιτικοῦ μεγάρου Θεραπειών (Εἰκ. 4).

3. ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΑΛΑΤΑ

Ήμερομ. Κατεδάφισης: Ιούλιος 1958

Ο Ναός του Χριστού Σωτήρος¹⁴ όπως και οι υπόλοιποι τρεις, της Καφατιανής, του Άγ. Νικολάου και του Άγ. Ιωάννου των Χίων, οι οποίοι ενώ άνηκαν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο παραχωρήθηκαν από την τουρκική κυβέρνηση, για λόγους καθαρά πολιτικούς, στον Παπά Εϋθύμ, άνοικοδομήθηκε μετά τη μεγάλη πυρκαϊά του έτους 1696. Δέχτηκε πολλές επισκευές και ανακαινίσεις. Κατεδαφίστηκε μαζί με τους υπόλοιπους Ναούς που αναφέρθηκαν, από φανατισμό και εκδίκηση, κατά την επανάσταση του 1821, για να κτιστεί έκ βάθρων το Δεκέμβριο του 1833. Έπάνω από την κύρια πύλη του Ναού υπήρχε ή εξέης έπιγραφή:

Χριστού ός γε ό τών Κήπων πάλ' άκήμοε νηός
 "Ός μακρᾶ ὥρα είν' πλέονεσοι δάμη
 Νηγατέος δ' αὔτις νῦν Κραντορή έπισύνσει
 "Ός ρα θεμέλιον έξ άραγέων τέτυκται
 Τοῦ πρώτου Κωνσταντίνου έξάρχοντος έν Ίεροῖς
 Σπουδῆ κρατερῆ χρηματικῆ χορεία
 Ένοριτῶν φιλοθέων τοῦδε νεῶ θεοτεροῦς,
 Οὗς σώζοι Χριστός πῆματος οὐλομένου
 αὐλγ' έν μηνι Δεκεμβρίῳ.

Μεγάλης αξίας ήταν οι δύο άγιογραφίες του Ναού, ή μία του Παντοκράτορος στο μέσον της όροφης και ή άλλη της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος.

Την είδηση της κατεδάφισης του ιστορικού Ναού του Χριστού Σωτήρος Γαλατᾶ, λόγω της διάνοιξης του δρόμου, διαβάζουμε από το φύλλο της 9ης Ιουλίου 1958 της έφημερίδας («Άπόστολος Άνδρέας»).

«Ό Θεοφιλ. Έπίσκοπος Δαφνουσίας κ. Γρηγόριος αναφέρει:

Ή Κοινότης Γαλατᾶ έδοκιμάσθη επί τη κατεδάφισι του καθεδρικού και άρχαίου αὐτῆς Ί. Ναού Σωτήρος Χριστού. Ή Άρχιερατική Προϊσταμενία, τη βοήθειά του Ί. Κλήρου, της Κεντρικής Έφορείας και τών Διοικητικῶν Συμβουλίων της Κοινότητος έντός τεσσάρων ὡρών περισυνέλεξαν τᾶ Ίερά Σκεύη και άντικείμενα του Ί. Ναού και τᾶ έναποθέτησαν εις τόν Ί. Ναόν Άγ. Νικολάου και εις την Κοινοτικήν Σχολήν. Παρά την δοκιμασίαν όμως ταύτην ή Κοινότης δέν έπαυσε μεριμνῶσα διά την ήθικην και πνευ-

14. χ. σ., Αί ένορία της Άρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ήμερολόγιον τών Έθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων 1906, Κωνσταντινούπολη 1905, σ. 191. Τιμοθέου Σοφιστοῦ, Ίστορία του έν Γαλατᾶ Ίερού Ναού του Άγ. Νικολάου και τών λοιπῶν ναῶν, Άθήναι 1919, σ. 68.

ματικήν άνώψωσιν τῶν ένοριτῶν. Αί Φιλόπτωχοι Άδελφότητες της Κοινότητος έξέδραμον εις Βαλουκλή και προσέφερον γεῦμα εις τούς άσθενεῖς, τούς όποιους και παρεμύθησαν. Έπίσης ό Μορφωτικός Σύνδεσμος μεταβάς εις τὸ Όρφανοτροφείον Πριγκήπου παρέθεσε γεῦμα και έχάρισε μεγάλην χαράν εις τᾶ παιδιά του Ίδρύματος».

ΜΕΤΟΧΙΑ, ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙ

ΚΑΙ ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ

Ή σεβασμία μονή της Λαύρας είχε στην Ίμβρο τρία μετόχια του Άγ. Κωνσταντίνου, τών Ταξιάρχων και του Άγ. Γεωργίου, τᾶ όποια ήταν επανδρωμένα και ήμασαν μέχρι την 3-4η δεκαετία του αιώνα μας.

Άπό σιγιλιώδες γράμμα¹⁵ του Οικουμενικού Πατριάρχη Τιμοθέου (1612-1620), του έτους 1619, γνωρίζουμε ότι τᾶ μετόχια αὐτᾶ δώρισε στη μονή της Λαύρας ό Πατριάρχης Δαμιανός¹⁶ και ό τότε άυτοκράτορας. Τὸ μετόχι τῶν Ταξιάρχων όνομαζόταν «καλάμιον» και του Άγ. Γεωργίου, τὸ όποιο βρισκόταν «περι τὸ κάστρον της μέσης ράχης μετά πάσης της περιοχῆς και νομῆς τῶν δικαίων» έφερε την όνομασία «καστελινόν». Άργότερα δόθηκαν στα μετόχια από τόν ίδιο άυτοκράτορα «έξάλειμμα»¹⁷ και άμπέλι τριῶν μουζουριῶν¹⁸. Τὸ σιγίλλιο του Πατριάρχη Τιμοθέου, τὸ όποιο επικυρώνει εκείνο του Δαμιανού, αναφέρει ακόμη ότι «τᾶ έν τη Ίμβρω τρία μετόχια μετά πάσης της περιοχῆς και νομῆς τῶν δικαίων αὐτῶν συν τῷ άμπελίῳ και τοῖς λοιποῖς κτήμασι και

15. Γέρων Παντελεήμων Λαυριώτης, Άνεκδοτον Σιγίλλιον του Πατριάρχου Τιμοθέου Β' διά τᾶ έν τη νήσῳ Ίμβρω Μετόχια της έν Άθῳ Ι.Μ.Μ. Λαύρας, Όρθοδοξία 27.1 (1952), σ. 82-84.

16. Οικουμενικός Πατριάρχης Δαμιανός δέν υπάρχει στον κατάλογο τῶν πατριαρχευσάντων μέχρι την άλωση της Κωνσταντινούπολης βλ. Γριτσόπουλος Τ., Κατάλογος Πατριαρχῶν έως της Άλώσεως, Θερησκευτική και Ήθική Έγκυκλοπαίδεια 9 (1966), σ. 829. Ωστόσο, τὸ σιγίλλιο του Πατριάρχη Τιμοθέου αναφέρει ότι «...ή μετριότης ἡμῶν έθεάσατο και άνεγνω γράμμα σιγιλιώδες του μακαρίτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυρού Δαμιανού...». Άλλωστε, ό Γέρων Παντελεήμων Λαυριώτης υπογραμμίζει στο δημοσίευσμά του ότι, αντίγραφο του σιγιλίου του Δαμιανού σώζεται στο άρχείο της μονῆς Λαύρας, χωρίς καμιά υπογραφή και χρονολογία.

17. «μικρὸ άγροτικό κτήμα ιδιώτου, περιελθόν εις αὐτόν έν διανομῆς καλλιεργησίμων έκτάσεων του δημοσίου». Δημητράκου Δ., Μέγα Λεξικόν ὅλης της έλληνικῆς γλώσσης, Άθήναι τόμ. Ε' (1964), σ. 2613.

18. «έκτασις γῆς άρχούσα διά σποράν ένός μουζουριῦ δημητριακῶν (έπί κριθῆς δώδεκα περίπου οκάδες, επί σίτου δεκαπέντε), Μεγάλη Έλληνική Έγκυκλοπαίδεια, Άθήναι τόμ. Ζ', σ. 408.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

'Η πραγματική ειρήνη.

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. Σεραφείμ, ἐν τῷ ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς τῶν Χριστιογενῶν μηνύματι αὐτοῦ, ἐπέμνησε τὰς προϋποθέσεις τῆς «ἐπὶ γῆς ειρήνης». «Ἡ Εἰρήνη, γὰρ νὰ πραγματοποιηθῆ ἀνάμεσα σιὸς ἀνθρώπους, ἀνάμεσα σιὰ ἔθνη, ἀνάμεσα σιὸς λαοὺς, πρέπει νὰ ὑπάρχη, πρὶν ἀπὸ ὅλα, μέσα μας. Πρέπει νὰ ἔχουμε ἀποδεχθῆ, πρὶν ἀπὸ ὅλα, τὸν Νόμο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλοιῶτα, δὲν ὑπάρχει ειρήνη. Ὑπάρχει μόνον ἀναγκωγὴ ἀνάμεσα σις δυνάμεις τῆς βίας καὶ τοῦ κακοῦ. Ὑπάρχει ἡ ἰσορροπία τῶν ἐξοπλισμῶν, ἡ ἰσορροπία τοῦ τρόμου, αὐτὴ, πὸν κυριαρχεῖ σήμερα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη σ' ὅλη τὴ γῆ καὶ πὸν γι' αὐτὴν ἐργάζονται οἱ ἰσχυροὶ τοῦ «κόσμου τούτου». Μιὰ ειρήνη, πὸν δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἀνάπαυλα μεταξὺ τῶν πολέμων. Γι' αὐτὸ, καὶ ὅλοι αὐτοί, πὸν μιλᾶνε γιὰ τὴν ἰσορροπία δυνάμεων ὡς παράγοντα ειρήνης, κατλιεύονται τὴν ειρήνην.

Τὸ μῆνυμα τοῦ Μακαριωτάτου πείθει, ὅτι πᾶσα εἰρηνοφιλοῦς κίνησις, ἀκόμη καὶ ἐὰν εἶναι εἰλικρινής, εἶναι καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν, ἐὰν λησμονῆ τοὺς λόγους τοῦ Ἁπ. Παύλου: «Χριστὸς ἐστὶν ἡ ειρήνη ἡμῶν, ὃ ποιῆσας τὰ ἀμφοτέρωτα (τὰ δύο διηροημένα μέρη) ἐν καὶ τὸ μεσότημον τοῦ φραγμοῦ λύσας... Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσαιτο ειρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς» ('Εφ. 6', 14, 17).

πράγματα, κινητοῖς τε καὶ ἀκινήτοις, εἶναι καὶ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ δεσποτίαν τῆς αὐτῆς σεβασμίας θείας βασιλικῆς μονῆς τῆς Λαύρας καὶ ὧσιν ἀνενόητα καὶ ἀνεπηρέαστα καὶ ἀδούλωτα καὶ ἀκαταπάτητα παρὰ παντὸς ἄλλου προσώπου...».

Ἡ μοναστηριακὴ αὐτὴ περιουσία τῆς μονῆς Μεγίστης Λαύρας στὴν Ἱμβρο ἡ ὁποία με τοὺς βοσκότοπους ἀνερχόταν σὲ χιλιάδες στρέμματα, δημεύτηκε τὸ 1944. Τότε κατεδαφίστηκαν τὰ τρία μετόχια καὶ γιὰ πρώτη φορά στὴν ἱστορία τῆς Ἱμβρου ἰδρύθηκαν συνοικισμοὶ με μουσουλμάνους κατοίκους, Πόντιους Λαζοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀνέρχονταν σὲ 25 περίπου οἰκογένειες. Διανεμήθηκε με κλῆρο ἡ μοναστηριακὴ περιουσία καὶ ταυτόχρονα οἱ νέοι ἄποικοι ἐπιδοτήθηκαν ἀπὸ τὸ Κράτος γιὰ μιὰ δεκαετία. Ὁ μόνος συνοικισμὸς πὸν ἀπέμεινε τότε χωρὶς ἄποικους ἦταν τοῦ Σχοινοῦδι, ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ τρίτου μετοχίου τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, καὶ αὐτὸ χάρη στὴν ἐγκαιρὴ δικαστικὴ ἐπέμβαση τῆς κυριάρχου Μονῆς¹⁹.

19. Ἀνωνύμου, Σημεῖωμα ἐπὶ τοῦ δράματος τῆς Ἱμβρου, (δακτυλογραφημένο κείμενο), Ἀθῆναι 1966, σ. 1-41. Γιὰ τὰ μετόχια καὶ τὴ μοναστηριακὴ περιουσία γίνεται λόγος σις σ. 11-12 τοῦ σημειώματος.

«Ὅθεν ὁ Ο.Η.Ε. καὶ αἱ διάφοροι «συμφωνία» τῶν κρατῶν θὰ εἶναι ἄχρηστα κατασκευάσματα, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι δὲν θελήσουν νὰ ἀποκτήσουν «τὴν ειρήνην τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν» (Φίλιπ. δ', 7).

Εἶναι ἀναγκαία ἡ διὰ τῆς προσευχῆς ἀνάνηψις.

Καὶ τὸ ἐπὶ τῷ Νέφ 'Ετει μῆνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ ἐπεσήμανε τὴν ὑπὸ τοῦ Τύπου παρουσιασθεῖσαν φοικτὴν πραγματικότητα, ἐν τῇ ὁποία «σιάντα περίπου χιλιάδες παιδιὰ πεθαίνουν κάθε χρόνο ἀπὸ τὴν πείνα... Διακόσια ἑκατομμύρια ἄνθρωποι στὴν Ἀφρικὴ καὶ στὴν Νοτιοανατολικὴ Ἀσία ζοῦν ἐπὸ τὸ φάσμα λιμοῦ... Τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν κατοίκων τοῦ πλανῆτη δὲν γνωρίζουν τὸ βούτιρο... Τρεῖς σιὸς πέντε κατοίκους τῶν ἀναπυσομένων χωρῶν δὲν ἔχουν καθαρὸ νερό. Ἐκατὸν ἑβδομηταπέντε ἑκατομμύρια παιδιὰ δὲν ἔχουν σχολεῖο». Πάντα ταῦτα συμβαίνουν καθ' ὃν χρόνον ἡ ἡγεσία τῆς γῆς διαθέτει «ἕνα ἑκατομμύριο δολάρια, κάθε λεπτό, γιὰ ἐξοπλισμούς», ἐνῶ «σιρακόσιες χιλιάδες ἐπισιόμενες, ἀπὸ τοὺς καλυτέρους πὸν ὑπάρχον, ἀσχολοῦνται με τὴν κατωκενὴ καὶ τελειοποίηση τῶν ὄπλων τοῦ θανάτου». Τοῦτο ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὅτι «τὰ ὑπάρχοντα ὅλα μαζικῆς καταστρο-

Σύμφωνα με πληροφορίες πὸν εἶχαμε ἀπὸ Ἱμβριους, τὸ μετόχι τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου βρισκόταν στὸν κάμπο τῆς Παναγίας, ἐνῶ τὸ μετόχι τῶν Ταξιαρχῶν κάτω ἀπὸ τὸ Γλυκὺ.

Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ συγκεκριμένα τὸ 1972, ὅπως μᾶς πληροφόρησαν Ἱμβριοι, κατεδαφίστηκε με «μπουλντόζα» σάν ἀσήμαντο καὶ τὸ παρεκκλήσι τῆς Παναγίας «Μνημορίτσα», τὸ ὁποῖο βρισκόταν δεξιὰ τοῦ δρόμου ἀπὸ τὴν Παναγιά πρὸς τὸ Σχοινοῦδι, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ σημεῖο ὅπου χωρίζεται ὁ δρόμος γιὰ τὰ Ἀγρίδια. Τὸ παρεκκλήσι εἶχε ἕνα κλίτος καὶ ἡ μικροσκοπικὴ του ἀψίδα μόλις χωροῦσε τὴν Ἁγία Τράπεζα. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου ὑπῆρχαν δύο πεζούλια γιὰ νὰ ξεκουράζονται οἱ διαβάτες.

Σύμφωνα πάλι με πληροφορίες Ἱμβριῶν, καταστραμμένος εἶναι καὶ ὁ ἱστορικὸς Μητροπολιτικὸς ναὸς Ἁγ. Μαρίνης τοῦ Κάστρου.

φής επαρκούν για να σκοτώσουν δέκα φορές τον πληθυσμό της γής».

Τούτων ούτως έχοντων, επιβάλλεται ένθεν μὲν ἀνάληψις συντόνου προσπαθείας πρὸς ἀνάληψιν καὶ σωτηρίαν ὅλων μας μέσα σὲ μιὰ ἀδελφωμένη εἰρηρική παγκόσμια κοινωνία, ἐτέρωθεν δὲ ἡ θερμὴ προσευχή, ἵνα ὁ Δημιουργὸς φωτίσῃ τοὺς ἡγέτας τῆς γῆς μας, ἵνα μὴ «παρὰσῶρον σὶν ἀφανισμόν» ἐκατομμύρια ἀνθρώπων ὑπάρξουν.

'Εκκλησία καὶ Πολιτεία.

Ἡ πρόσφατος συνάντησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ἀνδρέου Παπανδρέου ὑπῆρξεν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἀξιόλογος.

Ἐν πρώτοις ἐδημιουργήθη ἀγαθὴ ἐντύπωσις ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως, τὴν ὁποίαν ἐξεδήλωσεν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς εὐεργετικὸν διὰ τὸ ἔθνος θεσμόν, ἐπαναλαβὼν παρομοίας προσφάτους διακηρύξεις του.

Δεύτερον μεθ' ἱκανοποιήσεως ὁ ὀρθόδοξος ἑλληνικὸς λαὸς ἐπληροφόρηθη, ὅτι ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐδέχθη εἰσήγησιν τοῦ Μακαριωτάτου, ἵνα ὀρισθῶν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας ἐπιροπαί, αἵτινες ἀπὸ κοινοῦ θὰ μελετήσουν καὶ θὰ συζητήσουν τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς ἀρμοδιότητας ἀμφοτέρων ζητήματα, ἵνα μὴ ληφθῶν ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ἀποφάσεις, χωρὶς νὰ ἔχη διατυπωθῆ ἡ σχετικὴ γνώμη τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐλπίζομεν, ὅτι κατὰ τὰς συζητήσεις ταύτας τὰ ἀρμόδια κυβερνητικὰ κλιμάκια θὰ σεβασθῶν τὰς εἰσηγήσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ λάθουν ὑπ' ὄψιν τὸν μέγιστον κοινὸν παρονομασίην τοῦ ὀρθοδόξου κομμοθεωριακοῦ καὶ βιοθεωριακοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ ὀρθόδοξος λατρευτικὴ παράδοσις.

Νέα λαμπρὰ ἐκδήλωσις πολυεδρικοῦ ἔργου τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» εἶναι ἡ ἐπ' αὐτῆς ὀλοκλήρωσις τριῶν ταινιῶν «ἰστοκυματαίον», αἵτινες ἠτοιμάσθησαν διὰ τῆς συνεργασίας τῆς σκηνοθετίδος κ. Μαρίας Μαυροίκου, πρὸς προβολὴν ἰ. νῶν καὶ μονῶν τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Δωδεκανήσου.

Ὡς ἐτονίσθη ἐπὶ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας» Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης καὶ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου, παρουσιάσαντες τὰς ταινίας ταύτας εἰς συγκέντρωσιν ἑλλήνων καὶ ξένων δημοσιογράφων, αἵται δεικνύουν, ὅτι «τὸ Αἶγαίο ἀποτελεῖ μιὰ πολιτιστικὴ ἐνότητα μὲ παράρχατα ἑλληνικὴ καὶ χριστιανικὴ κληρονομία. Δὲν εἶναι μόνον κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὸς χῶρος, ἀλλὰ συγχρόνως ἀκριτικὴ περιοχὴ ὀλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου,

ἡ ὁποία διατηρεῖ, ὅλη σφοδρὸς καὶ λάμπρι, τὴν ὀρθόδοξη φυσιογνωμία της ἀπὸ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους».

Ἐτερον μῆνυμα, ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ τὶς ταινίες αὐτές, ὡς τονίζει ὁ Θεοφιλέστατος, εἶναι ὅτι ἡ ὀρθόδοξία δὲν εἶναι μιὰ σκνθροπῆ, σχολαστικὴ θερησκευτικότης, ἀλλὰ μιὰ ἀδιάκοπη δοξολογία τοῦ Θεοῦ καὶ συναδέλφωση τοῦ λαοῦ — ἕνα πανηγύρι. Ἡ ὀρθόδοξη λατρευτικὴ παράδοσις ἀπευθύνεται σὶν ὄλο ἀνθρώπο καὶ διαποτίζει ὅλες τὶς κοινωνικὲς του δομὲς καὶ ἐκφράσεις... Πρόκειται γιὰ μιὰ θερησκευτικὴ παράδοσις, ποὺ δὲν περιορίζεται σὶν φλοιὸ τοῦ ἐθῆμου, ἀλλὰ συναγεῖρει δοξολογικὰ τὴν καρδιὰ καὶ τὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ».

Εὐχόμεθα, ὅπως ἡ «Ἀποστολικὴ Διακονία» συνεχίσῃ ἐπιτακτικῶς τὴν καταγραφήν καὶ προβολὴν τῶν διαφόρων πτυχῶν τῆς ἑλληνορθοδόξου πολιτιστικῆς μας κληρονομίας.

'Αξιόλογον πνευματικὸν ἔργον.

Εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Ἰ. Μητροπόλεων ἐπιτελούμενα ἔργα, τὰ ὁποία προβάλλονται ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης, προσετέθη προσφάτως καὶ ἡ Γ' πτέρυξ τοῦ ἀνεγειρομένου κτηριακοῦ συγκροτήματος τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνηματοῦ Ἀναστάσεως Χριστοῦ Σπάτων Ἀττικῆς.

Ἡ πτέρυξ αὕτη, τῆς ὁποίας τὰ ἐγκαίνια ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσογαίας καὶ Δαυρωτικῆς κ. Ἀγαθονίκου, σιεγάζει οὐ μόνον τὰ Γραφεῖα τῆς Ἰ. Μητροπόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸ Πνευματικὸν Κέντρον αὐτῆς, Βαπτιστήριον καὶ Σχολὴν Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἑτοιῶς φοιτήσεως, ἐκπαιδεύουσαν 110 μαθητάς. Ἡ ὑπὸ ἀποπεράτωσιν α' πτέρυξ θὰ σιεγάσῃ γηροκομεῖον καὶ τραπεζαρίαν διὰ τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητάς, ἐνῶ ἡ β' πτέρυξ θὰ περιλάβῃ οἶκον φιλοξενίας.

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἐν τοσοῦτον λαμπρῶν ἔργων, διὰ τὸ ὁποῖον ὀφείλονται συγχαρητήρια εἰς τὸν ἄγιον Μεσογαίας, θὰ ὑποδοηθῆσῃ τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς περιοχῆς καὶ θὰ συντελέσῃ σημαντικῶς εἰς τὴν προώθησιν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπορῶτως ἐπιτελουμένου ἀνακαινιστικοῦ ἔργου.

Τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς κρίσεως τῶν

'Ανωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων.

Ὁ Προπρύτασις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Καθηγητῆς κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου κατὰ τὸν πρόσφατον ἀπολογισμὸν τοῦ ἔργου τῆς Πρυτανείας του, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὀξυνθείσαν ἐσχάτως κρίσιν τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων, ἐτόνισε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς κρίσεως ταύτης εἶναι «ἡ ὑποβάθμιση τοῦ ἀξιολογικοῦ καὶ ἠθικοῦ παράγοντος, ἡ κατῆλεση καὶ κακοποίησις τοῦ δημοκρατικοῦ ιδεώδους, ὁ κομματικὸς μακιαβελισμὸς, ὁ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ι. Σύνοδος της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος

'Ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ έπεσκέφθη την Τρίτην, 29ην Δεκεμβρίου 1981 εις τὸ πρωθυπουργικὸν Γραφεῖον τὸν Πρωθυπουργὸν κ. 'Ανδρέαν Παπανδρέου.

Εἰς τὴν σύσκεψιν αὐτὴν μετέσχον οἱ 'Υπουργοί Δικαιοσύνης κ. 'Αλεξανδρῆς, 'Εθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Βερυβάκης, Γεωργίας κ. Σημίτης, ὁ Νομικὸς Σύμβουλος τοῦ Πρωθυπουργοῦ, Καθηγητῆς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου, κ. Κασσιμάτης, ὁ Βουλευτῆς κ. Παπαθεμελής, ὁ εἰδικὸς Νομικὸς Σύμβουλος τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος κ. Γεώργιος Λιλαῖος καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Κασσιμάτης.

καθ' ἣν καὶ κατὰ περιοχόμενον ἀποπροσανατολισμὸς τοῦ εἰδολογικὰ καὶ μορφολογικὰ ἐλλεικτοῦ καὶ ἐλλειδοφόρου ρεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ μέσα σὲ διάφορες φοιτητικὰς ομάδες καὶ τὸ ὅτι δὲν ἔχουν συσπειρωθῆ οἱ δυνάμεις τῶν ἀρμοδίων γιὰ νὰ προσυλλάξουν ὅλους τοὺς νέους εἴτε ἀπὸ τὴν τηλεκατευθυνόμενῃ πηδαλιούχῃ καὶ μονοδρομῶσῃ τῆς σκέψεως καὶ τῆς συμπεριφορᾶς ἀπὸ κέντρα ἀποφάσεων, πὺν εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια, εἴτε ἐκ τῆς τυχὸν ἐποσυνειδητοῦ διαβρώσεως, τὴν ὁποῖαν νομοτελειακὰ ὑφίστανται οἱ βουλτικὰς τους δυνάμεις καὶ ἐνέργειες ἀπὸ τὴν 5η φάλαγγα τοῦ ἀμοραλισμοῦ, τοῦ ἡδονισμοῦ καὶ τῆς βιοθεωρίας τῆς ἡσσοнос προσπαθείας».

'Οθεν ἡ πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς 'Ανωτάτης Παιδείας προσπάθεια πρέπει νὰ μὴ περιορισθῆ εἰς τὸν τυχὸν ἐκονυχισμὸν τῶν εἰς αὐτὴν ἀναφερομένων νόμων ἢ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ὑλικοτεχνικῆς ὑποδομῆς αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὁργάνωσιν πανεθνικῆς καὶ ὑπεροκομματικῆς ἐκποστειίας πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν βαυτέρων αὐτῶν φθοροποιῶν καὶ διαβρωτικῶν αἰτιῶν.

Χριστιανικὴ πίστις καὶ Ψυχσωματικὴ 'Ιατρικὴ.

'Ο 'Ομοτίμος Καθηγητῆς τῆς 'Ιατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν καὶ 'Ακαδημαϊκὸς κ. Γ. Μερτίκας, ἐν προσφάτῳ ὁμιλία αὐτοῦ εἰς τὴν 'Ακαδημίαν 'Αθηνῶν, ἀφοῦ παροσῆσε τὴν λαμπρὴν προσωπικότητα τοῦ ἀειμνήστον ἐπιφανοῦς 'Ιατροῦ Μαρτίνου Γερουλιάνου καὶ ἐξῆρε τὴν χριστιανικὴν πίστιν του καὶ τὰς περὶ τῆς ψυχσωματικῆς ἱατρικῆς ἀντιλήψεις του, διετύπωσε τὸ ἐξῆς συμπέρασμα: «Ἡ ἱατρικὴ ὡς ἐπιστήμη θεμελιούται καὶ ἀναπτύσσεται πᾶνω σὲ ἓνα βιολογικὸ μοντέλο, πὺν ὄλο καὶ τὸ πλουτίζουν ἡ Μοριακὴ Βιολογία, ἡ Γενετικὴ καὶ ἡ Ἀνοσολογία. Ὡς πρᾶξη, ὅμως, πρέπει νὰ θεμελιώνεται σ' ἓνα βιοψυχολογικὸν μοντέλο, διότι ἂν παροσῆθον τὸ κοινωνικὸ καὶ τὸ ἀτομικὸ στοιχεῖο, δὲν ἀντι-

κατὰ τὴν μακρὰν σύσκεψιν ἐγένετο γενικὴ ἐνημερωτικὴ συζήτησις ἐπὶ ὅλων τῶν ἀπασχολούντων τὴν Πολιτεῖαν καὶ 'Εκκλησίαν θεμάτων, τὰ ὁποῖα καὶ θ' ἀπασχολήσων εἰς τὰς λεπτομερεῖας τῶν Διμερεῖς 'Επιτροπὰς 'Εκκλησίας καὶ Πολιτείας.

'Ο 'Εκπρόσωπος τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος ἐδήλωσεν τὴν 23ην Δεκεμβρίου 1981:

Κατάπληξιν προξένησε στὸ Χριστιεπώνυμο πλήρωμα τὸ ὅτι ἡ ΕΡΤ στὸ δελτίο εἰδήσεων τῶν 9 μ.μ. τηλεορσοεως τῆς 22.12.81 καὶ μεταξὺ τῶν σημαντικωτέρων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν γεγονότων, προέβαλε μικρὴ ὁμάδα ἰδιωτῶν μὲ τὸν βαρύγδουπο τίτλον «Πανελλήνιον 'Εκκλησια-

μετωπίζεται ὀλοκληρωτικὰ μὲ ἐπιτυχία ἢ νόσος κάθῃ ἀνθρώπου καὶ ἡ ὑγεία, παρὰ πᾶσαν ἐνδελεχῆ ἐργαστηριακὴ διερεῦνηση».

Χαρακτηριστικῶς ὁ 'Ακαδημαϊκὸς κ. Μερτίκας κατέληξε ὡς ἐξῆς: «Ἀδιὰ τὰ ἴδια βασικὰ ὑπεστήριξε γιὰ τὴν 'Ιατρικὴ καὶ τὸν ἀσθενῆ πρωτοπορειακὰ ὁ Γερουλιάνος πρὸ μισοῦ καὶ πλέον αἰῶνος. Καὶ πῖθανολογεῖ κανεῖς, ὅτι τὰ ἴδια πάντοτε θὰ ἰσχύουν καὶ στὸ μέλλον, ὅσο καὶ ἂν μεταβάλλωνται οἱ συνθήκες διαβιώσεως τῆς κοινωνίας. Κι αὐτὸ γιὰτὶ ἀομόζουν ὄχι μόνον στὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ σὴν πνευματοψυχολογικὴ δομὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὁποῖα ἦτανε καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ἡ ἴδια, ὅπως τὴν ἐφτιαξε ὁ Δημιουργός».

Εἶναι ἀληθῶς ἐντύχημα τὸ ὅτι διαπορεπεῖς ἐκπρόσωποι τῶν θειτικῶν ἐπιστημῶν ἐκδηλώνουν κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὴν χριστιανικὴν πίστιν των.

'Απαράδεκτον ὀλισθημα.

Τὸ Χριστιεπώνυμον πλήρωμα τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος μετὰ μερίτης ἀνηουχίας διεπίστωσεν, ὅτι ἡ 'Ελληνικὴ Τηλεορσοσις παροσῆσεν ἐσχάτως κινηματογραφικὰς ταινίας, περιολιμαβανούσας χυδαίας σκηναῦς ἀπαδοῦσας εἰς τὰς ἐλληνικὰς παραδόσεις. Μάλιστα προεβλήθη ὑπ' αὐτῆς ὡς ἔργον τέχνης καὶ κινηματογραφικὴ ταινία, ἐν τῇ ὁποῖα ὁ σκηνοθέτης οὐ μόνον μεταδίδει εἰς τοὺς θεατὰς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἠθικῆς σῆψεως καὶ φθορᾶς, ἀλλὰ καὶ τραυματίζει δαναύσως ψυχὰς ἀηλίτων παιδιῶν, χρησιμοποιῶν ταῦτα ὡς πρωταγωνιστὰς εἰς ρεαλιστικὴν ἀναπαρῶσιν ἢ παρακολούθησιν σεξουαλικῶν πρᾶξεων.

Πρόκειται τῷ ὄντι περὶ ἀπαράδεκτον ἐκποστειισμόν, τὸν ὁποῖον δικαίως ἐπιτιμᾶταισιν πλήθη τηλεθεατῶν καὶ ἐφημερίδες. Ἐλπίζομεν, ὅτι οἱ διοικούντες τὴν ΕΡΤ θὰ παραδεχθῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ θὰ κατανοήσων, ὅτι ἡ προδολὴ καλλιτεχνικῶν ἔργων πρέπει νὰ εἶναι ἀδιοελεγχόμενῃ μὲ συναίσθησιν τῆς κοινωνικῆς τῆς εὐθύνης.

στικόν Κίνημα», διὰ δῆθεν ἀναμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Δὲν γνωρίζομεν εἰς τί πραγματικῶς στοχεύει ἡ προβληθεῖσα ὁμάδα. Πιστεύομεν ὅμως, ὅτι οἱ προβληθέντες ἀποτελοῦν μεμονωμένα ἄτομα, τὰ ὁποῖα καὶ δὲν ἐκφράζουν τὴν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὁ ὁποῖος θρησκευεται πραγματικῶς, πιστεύει εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τῶν ἔργων του ἀποδεικνύει, ὅτι σέβεται καὶ τιμᾷ καθημερινῶς τὰ Ἐκκλησιαστικά πρόσωπα.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σ ε ρ α φ ε ῖ μ:

Ἐ δ ε χ θ η τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμο (3.11.81), τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπον Μελόης κ. Τιμόθεο (3.11.81), τὸν Ὑπουργὸν Ἐθν. Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Ἐλ. Βερυβάκη (5.11.81), τὸν Μακ. Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ. Νικόλαον, συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης κ. Ἀναστασίου (5.11.81), τὸν Μακ. Πατριάρχην Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιον (11.11.81).

Π ρ ο ῆ δ ρ ε υ σ ε ν τοῦ Συμβουλίου τῆς Πανθεσσαλικῆς (9.11.81), τῶν ἐργασιῶν τῆς Δ. Ι. Συνόδου (10-13.11.81), τοῦ Κ. Δ. Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (11.11.81), τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου Ἑλληνισμοῦ (24.11.81).

Σ υ μ μ ε τ ε σ χ ε τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης (26.11.81).

Ἐ π ε σ κ ε φ θ η τὸν Ὑπουργὸν Ἐθν. Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Ἐλ. Βερυβάκη (13.11.81).

Ἐ τ ε λ ε σ ε τὸν ἁγιασμόν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ Ἱατρεία τοῦ Ν.Ι.Ε.Ε. (4.11.81).

Ὡ ρ κ ι σ ε τὴν νέαν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων (16.11.81).

Ἐ π ε δ ω σ ε τὰ πτυχία εἰς τὰς νέας ἀποφοίτους τῆς Ἀνωτέρας Σχολῆς Ἀδελφῶν Νοσοκόμων ἢ «Ὀλυμπιάς» (12.11.81).

Ἀποστολικὴ Διακονία

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ καταγραφὴ καὶ προβολὴ τῶν διαφόρων πτυχῶν καὶ πλευρῶν τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομίας εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς στόχους τοῦ πολυεδρικοῦ ἔργου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀκριβῶς αὐτὲς τὶς ἀνάγκες ὑπηρετεῖ καὶ ἡ ὁλοκλήρωσις τῶν τριῶν «ντοκυμανταῖρ» ποὺ γύρισε ἡ σκηνοθέτις Μαρία Μαυρίκου με θέμα «Ἐκκλησίες καὶ Μοναστήρια στὸ Αἶγαῖο καὶ τὰ Δωδεκάνησα» καὶ παρουσιάσθηκε τὸ πρῶτο κατὰ τὴ διάρκεια συνεντεύξεως Τύπου στὴν αἴθουσα τελετῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας στίς 9 Δεκεμβρίου.

«Τὸ Αἶγαῖο βρίσκεται σήμερα στὸ κέντρο τῆς ἑλληνιζισσότερο ἀπὸ ἕνα χρόνον, ἐνῶ ἡ προεργασία τουλάχιστον τρία.

Παρουσιάζοντας τὶς ταινίες, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης κ. Ἀναστάσιος, Γεν. Διευθυντῆς τῆς Α. Δ., τόνισε μεταξὺ ἄλλων:

«Τὸ Αἶγαῖο βρίσκεται σήμερα στὸ κέντρο τῆς ἑλληνικῆς καὶ διεθνούς ἐπικαιρότητος. Μὲ τὶς ταινίες "Ἐκκλησίες καὶ Μοναστήρια στὸ Αἶγαῖο καὶ τὰ Δωδεκάνησα", θελήσαμε νὰ δείξουμε, μὲ λιτὰ καὶ σύγχρονα ἐκφραστικά μέσα — μὲ τὴν ἀποκαλυπτικὴ σὲ διαύγεια καὶ δυναμικότητα σκηνοθεσίᾳ τῆς κ. Μαρίας Μαυρίκου —, ὅτι τὸ Αἶγαῖο ἀποτελεῖ μιὰ πολιτιστικὴ ἐνότητα μὲ πανάρχαια ἑλληνικὴ καὶ χριστιανικὴ κληρονομία. Δὲν εἶναι μόνο κατ' ἐξοχίαν ἑλληνικὸς χώρος, ἀλλὰ συγχρόνως ἀκριτικὴ περιχώρ ὁλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἡ ὁποῖα διατηρεῖ, ὅλο σφρίγος καὶ λάμψι, τὴν ὀρθόδοξη φυσιογνωμία τῆς ἀπὸ τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς χρόνους. Πάνω στὰ νησιά του καὶ στίς μικρές, πέτρινες πολιτείες του, αἰῶνες τώρα, οἱ χιλιάδες ἐκκλησίες καὶ τὰ ἐξοκλήσια στέκουν μὲ γαλήνια ἀρχοντιά, ὀλοφώτεινα κέντρα δεήσεως, ἀγάπης, παρηγορίας, μεταφέροντας στὴν καρδιά τοῦ λαοῦ ἐλπίδες, εἰρήνη, ὁράματα, ποὺ δωρίζει ἡ χριστιανικὴ πίστι.

Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ὅσο αὐτονόητη εἶναι γιὰ μᾶς, τόσο λησμονεῖται δυστυχῶς συχνὰ ἀπὸ ὀρισμένους κύκλους στὴν παγκόσμια πολιτικὴ συζήτησι... Εἶναι φανερὸ ὅτι οἱ ταινίες αὐτές, προβαλλόμενες, ὅπως ἐλπίζουμε, σὲ διάφορα τηλεοπτικὰ προγράμματα δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν χωρῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ὀργανισμῶν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, θὰ ἀνοίξουν τοὺς κλειστοὺς ὀρίζοντες καὶ τὶς κλειστὲς συνειδήσεις πολλῶν...

Ἐνα ἀκόμη, μήνυμα, ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ τὶς ταινίες αὐτές, εἶναι ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία, δὲν εἶναι μιὰ σκυθρωπὴ, σχολαστικὴ θρησκευτικότης, ἀλλὰ μιὰ ἀδιάκοπη δοξολογία τοῦ Θεοῦ καὶ συναδέλφωση τοῦ λαοῦ — ἕνα πανηγύρι. Ἡ ὀρθόδοξη λατρευτικὴ παράδοση ἀπευθύνεται στὸν ὅλο ἄνθρωπο καὶ διαποτίζει ὅλες τὶς κοινωνικὲς του δομὲς καὶ ἐκφράσεις. Εἶναι γεμάτη ἀθρομητισμό, ὕμνο, ἀγαλλίαση, φῶς ὅσον τοὺς αἰγαιοσλαβικούς ὀρίζοντες. Πρόκειται γιὰ μιὰ θρησκευτικὴ παράδοση ποὺ δὲν περιορίζεται στὸ φλοιὸ τοῦ ἐθίμου, ἀλλὰ συναγεῖρει δοξολογικὰ τὴν καρδιά καὶ τὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ.

Στὴ συνέντευξι, παρέστησαν πολλοὶ δημοσιογράφοι, Ἑλληνες καὶ ξένοι. Μετὰ τὴν προβολὴ ἀκολούθησε δεξίωσι.

Ἐκκλησία Σερβίας

Ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας Ἰουστίνος ἐπεσκέφθη ἐπισήμως τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ 1-7 Ὀκτωβρίου 1981 συνοδευόμενος ὑπὸ βμελοῦς συνοδείας. Κατὰ τὴν ἐπταήμερον παραμονὴν ὁ Πατριάρχης Ἰουστίνος καὶ ἡ συνοδεία του ἐπεσκέφθησαν μεταξὺ ἄλλων τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Βελιγραδίου, τὰς Ἱερατικὰς Σχολὰς Βελιγραδίου καὶ Καρλοβιγίου καὶ τὰς ἱστορικὰς Μονὰς Ζίτσης καὶ Στουεντίτσης, ὡς καὶ τὸν περίφημον διὰ τὰ

ψηφιδωτά του 'Ιερών Ναών του 'Αγίου Γεωργίου εις τὸ "Ὀπλενατε, τὸ γνωστὸν Μνημεῖον τῆς Σερβικῆς δυναστείας τῶν Καραγεώργεβιτς. 'Επίσης ἐπισκέφθησαν καὶ ὠρισμένας ρουμανικὰς ἐνορίας τῆς ρουμανικῆς μειονότητος εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βανάτου, ὑπαγομένας εἰς τὴν Ρουμανικὴν Μητρόπολιν τῆς Τεμισούρας. 'Εκ μέρους τῶν ἀρχῶν ἐδέχθησαν τὸν Πατριάρχην 'Ιουστίνον εἰς τῶν 'Αντιπροέδρων τοῦ 'Ομοσπονδιακοῦ 'Εκτελεστικοῦ Συμβουλίου καὶ ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας.

Τὴν Κυριακὴν, 4ην 'Οκτωβρίου, ἐτελέσθη εἰς τὸν κατὰ μῆτρον ἀπὸ πιστοὺς Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Βελιγραδίου Θεία Λειτουργία, κατὰ τὴν ὁποίαν συνελειτούργησαν οἱ δύο Πατριάρχαι περιστοιχούμενοι ὑπὸ ἕξ 'Αρχιερέων, πολλῶν πρεσβυτέρων καὶ 12 Διακόνων. Εἰς τὸ τέλος τῆς Λειτουργίας ἐξεφωνήθησαν ὑπὸ τῶν δύο Πατριαρχῶν λόγοι καὶ ἀντηλλάγησαν ἀναμνηστικὰ δῶρα. 'Ο Πατριάρχης Γερμανὸς ὑπεγράμμισεν εἰς τὸν λόγον του μεταξὺ ἄλλων ὅτι, «... Σήμερον χαίρεται καὶ σύμπαν τὸ πανορθόδοξον πλήρωμα, διότι μὲ τὴν ἐπίσκεψίν Σας ἐνισχύεται καὶ στερεώνεται ἡ ὀρθόδοξος ἐνότης μας... 'Η ἐπίσκεψίς Σας συμβάλλει καὶ εἰς τὴν καλυτέραν γνωριμίαν Μας καὶ τὴν προσέγγισίν Μας. Αὕτη ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς ζῶσαν ἀνάμνησιν τῶν παλαιῶν ἐκείνων δεσμῶν μας ὅταν ἐβοηθούσαμεν ἀλλήλους δημιουργοῦντες οὕτως προοπτικὰς διὰ νέαν συνεργασίαν, πάντοτε πρὸς δόξαν τοῦ 'Υψίστου καὶ ἐπ' ἀγαθῶ τῶν 'Αγίων 'Εκκλησιῶν Μας καὶ συμπάσης τῆς 'Ορθοδοξίας». Εἰς τὴν ἀπάντησίν του ὁ Πατριάρχης 'Ιουστίνος ἐτόνισε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «'Εὰν εἰς τὸ παρελθὸν ἡ Ρουμανικὴ 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία καὶ ἡ Σερβικὴ 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία εἶχον ταυτισθῆ μετὰ τὰς πλέον εὐγενεῖς τάσεις τῶν λαῶν των, κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ λαοὶ Μας συνειδητοποιοῦν τὴν σημασίαν των καὶ τὸν ρόλον των εἰς τὸ διεθνές πεδῖον, ἡμεῖς αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς διότι αἱ 'Εκκλησίαι Μας ἐξακολουθοῦν νὰ ἀκολουθοῦν τὴν αὐτὴν γραμμὴν τῆς διακονίας τῶν λαῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκουν, συμβαλοῦσαι εἰς τὴν πραγματοποίησιν ἀξίου καὶ εὐτυχοῦς βίου τῶν λαῶν των, ὡς καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν ἀτμοσφαιρᾶς ἐμπιστοσύνης, προσεγγίσεως καὶ φιλειρηνικῆς συνεργασίας εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον».

Τὴν 10ην Νοεμβρίου 1981, τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ 'Αγίου 'Αρσενίου, Σέρβου 'Αρχιεπισκόπου, εἰς τὴν ἱστορικὴν 'Ιερὰν Μονὴν τοῦ 'Ιππεκίου, εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον, ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου κτιρίου - Θησαυροφυλακίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγεισις ἤρχισε τὸ 1979. 'Ομιλῶν κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Θησαυροφυλακίου ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς εἶπε μεταξὺ τῶν ἄλλων: «Πολλοὶ Σέρβοι, πάμπολλοι, ἐμαρτύρησαν ἀγωνιζόμενοι διὰ τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη, τὰ ὁποῖα ἔθεσαν οἱ Σέρβοι 'Αγιοί. 'Η κάθε ἐορτὴ καὶ ἡ κάθε μνημόνευσις τῶν ὀνομάτων τῶν Σέρβων 'Αγίων μας σημαίνει δι' ἡμᾶς πρόσκλησιν, πρόσκλησιν νὰ τοὺς ἀκολουθώμεν. Σημαίνει δι' ἡμᾶς ἐντολὴν νὰ μὴν ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τὴν ὁδὸν των. Σημαίνει δι' ἡμᾶς μόνιμον φαινὸν φάρον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἐμπνεώμεθα καὶ νὰ ὀπλιζώμεθα διὰ σοφίας, ἀ-

γάτης καὶ δι' ὅλων τῶν ἀρετῶν τῶν καλλιεργουμένων διὰ τῶν αἰῶνων εἰς τὸ σερβικὸν γένος, καὶ δὴ εἰς τὰ Μοναστήρια». 'Ὡς γνωστὸν, εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος 'Ιερὰν Μονὴν, τὸν Μάρτιον τοῦ λήξαντος ἔτους 1981, μεγάλη πυρκαϊά, ἐκραγείσα ὑπὸ περιέργους συνθήκας, ἀπετέφρωσε τὸ μεγαλύτερον κτίριον τῆς Μονῆς, τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει ἀκόμη ἀρχίσει ἡ ἐκ νέου ἀνάγεισις.

Τὸ Μακεδονικὸν Ζήτημα

Μὲ ἐθνικὴν συγκίνησιν καὶ ὑπερηφάνειαν ἀνέγνωσα εἰς τὸ φύλλον τῆς ἐφημερίδος «'Ελεύθερη 'Ὀρα» τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1981, σ. 7, τὴν καταγγελίαν ὑπὸ τὸν τίτλον: Πλαστογραφεῖται ἡ 'Ιστορία τῆς Μακεδονίας, τοῦ προέδρου τοῦ Φιλολογικοῦ Συνδέσμου «Παρνασσὸς» κ. Γ. Κοιτιδάρη, καθηγητοῦ μου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 'Αθηνῶν καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτοῦ κ. 'Εμμ. Πρωτοψάλτου, ὁμοτ. καθηγητοῦ τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου, ἐναντίον τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρτ τὸ ὁποῖον διὰ δημοσιευομένου σχετικοῦ λήμματος εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένην 'Εγκυκλοπαίδειαν τῶν 'Εθνῶν ὑποστηρίζει ὅτι ὑπῆρξε κάποτε χωριστὴ Μακεδονικὴ 'Εθνότης καλύπτουσα ἕναν ὠρισμένον γεωγραφικὸν χῶρον ἀνήκοντα εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν, συμπεριλαμβάνοντα κατὰ πληροφίας τοῦ ἡμερησίου τύπου ἐπὶ πλέον τὴν σημερινὴν ΦΛΩΡΙΝΑΝ καὶ ΚΑΣΤΟΡΙΑΝ, καὶ ἔχουσαν ἰδιαιτέραν Μακεδονικὴν γλῶσσαν.

Πέραν τῶν ἄκρως ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων τῶν ἐλλογιμωτάτων καθηγητῶν μας ὡς καὶ τῶν δημοσιευθέντων τοιούτων πρότερον, ('Απ. Δασκαλάκη εἰς «'Ελεύθερον Κόσμον», 10 καὶ 12.12.67, 13.2.68, 3.2.68, Σ. Κωνσταντοπούλου ἄρθρα αὐτόθι, 27.8.78 καὶ 7.10.78, Στ. Τζαννετάτου εἰς ἐφημ. «'Εστία» 23.8.78 καὶ 20.9.78, Γ. Σ. 'Αλεξιάδη, αὐτόθι, 23.8.78, 'Επιστολαὶ Δ. Π. Δημοπούλου εἰς «'Ελεύθερον Κόσμον» 17.9.78 καὶ Θεμ. Παπασωτηρίου αὐτόθι, 20.9.78, κ.λπ.), θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω τὰς ἐπομένας πληροφίας σχετικὰς μετὰ τὸ ἀνωτέρω ἐθνικὸν καὶ κατὰ προέκτασιν ἐκκλησιαστικὸν θέμα:

Τὸν παρελθόντα Αὐγούστον καὶ ἀπὸ 8-28 Αὐγούστου συμμετεῖχον εἰς τὸ Σεμινάριον τοῦ SALZBURG, Αὐστρίας, τὸ ὁποῖον ἐξήταξε τὸ θέμα: PATHS TO POLITICAL POWER: THE GOVERNABILITY TO MODERN SOCIETIES, ἤτοι Δρόμοι 'Αποκτήσεως Πολιτικῆς Δυνάμεως: 'Η Δυνατότης Διακυβερνήσεως τῶν Συγχρόνων Κοινωνιῶν.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας οἱ Βούλγαροι ἐκπρόσωποι παρουσίασαν ἐκτὸς προγράμματος τὸ φιλμ: 1300 χρόνια τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπηκολούθησε συζήτησις ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς σήμερον εἰς Βουλγαρίαν. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἀνέφερε καὶ τὸ Μακεδονικὸν 'Εθνος ὡς ἐν τῶν προβλημάτων της. Τότε ἔλαβε ἀμέσως τὸν λόγον εἰς τῶν Γιουγκοσλάβων ἐκπροσώπων καὶ ἐτόνισεν ὅτι τὸ Μακεδονικὸν 'Εθνος ἦτο καὶ εἶναι ὑπόθεσις μόνον τῆς Γιουγκοσλαβίας, ὅποτε ὁ Βούλγαρος ἀντέδρασε πεισμῶνως καὶ ὕστερα ἀπὸ ἔντονον διάλογον ἐσταμάτησε νὰ συζητᾷ καὶ εἶπεν μόνον «ἄς ἀφήσωμε τὸ πρόβλημα εἰς τοὺς ἱστορικούς». 'Εν συνεχείᾳ ὁ γράφων ἔλαβε τὸν λόγον καὶ

είπεν ότι ακούοντες την φωνήν των μέχρι του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ιστορικών ούδένα εύρισκομεν να όμιλήν περί του "Εθνους τούτου. "Αρα ή όνομασία του έμφανίζεται επί των ήμερών μας και τοποθετείται επί των έδαφών τα όποια ανήκον εις την αρχαίαν 'Ελλάδα περιλαμβάνουσαν και την Μακεδονίαν μας («έστι μὲν οὖν 'Ελλάς και ή Μακεδονία», Στράβων, κ.λπ.) και άργότερον εις τό Βυζαντινόν μας Κράτος ('Αρχιεπισκοπή 'Αχρίδος). 'Επομένως ούδεις λόγος ύπάρχει να γίνεται συζήτησις και διαπληκτισμοί μεταξύ σας, διότι οι άνωτέρω χώροι ήσαν αρχαιοθεν 'Ελληνικοί. 'Αμφότεροι δέ έσιώπησαν, τό δέ άκροατήριον έχειροκρότησε τά λεχθέντα. Τήν προηγουμένην όμως ήμέραν είχε προηγηθή όμιλία μου εις τά μέλη της ομάδος μου με θέμα: 'Η 'Ελλάς, ή Δύσις και τά Σύγχρονα 'Εθνικά μας προβλήματα. Πολλά των μελών είχαν ενημερωθή διά την κατάστασιν της Κύπρου, της Β. 'Ηπείρου και τας επέκτατικάς διαθέσεις της 'Αλβανίας μέχρις 'Ιωαννίνων - Πρεδέξης και 'Ηγουμενίτσας (βλέπε 'Εφημ. «Καθημερινή» 12.6.81 έπιστολή Γ. Πιτσιώρη, 'Ο 'Αλβανικός Χάρτης, σ. 7, την δημιουργίαν του δήθεν ζητήματος των Βλάχων της Πίνδου (ύποστηριζόμενον υπό των Ρουμανοβλάχων και Τούρκων) και της Μακεδονικής 'Εθνότητας. 'Ενημερωμένοι ήσαν έκ των κατ' ιδίαν συζητήσεων και οι δύο ιστορικοί καθηγηται έξ 'Αμερικῆς ό DAVID SHANNON και ό HARRY WILLETTS καθηγ. της Ρωσικής 'Ιστορίας ώς και ό καθηγητής των Πολιτικών έπιστημών KARL DEUTCSH εις ό,τι δημοσιεύεται σήμερα εις τόν ελληνικόν και ξένον Τύπον περί των άνωτέρω.

'Εκ του άνωτέρω διαλόγου έγινε φανερόν ότι όχι μόνον ή Γιουγκοσλαβία αλλά και ή Βουλγαρία συμμετέχει εις την καλλιέργειαν της ιδέας περί ύπάρξεως Μακεδονικής 'Εθνότητας ('Εφημ. «'Ελεύθερος Κόσμος» 14.2.68, 6.10.78, 6.10.81, «Βραδυνή» 6.10.81, «'Νέα» 5.10.78), ανήκουσαν μάλιστα εις την έπιρροήν αυτής. 'Επιστρέφων δέ εις την 'Ελλάδα μέσω Γιουγκοσλαβίας εις τόν σταθμόν της Λουμπλιάνας ήκουσα συζήτησιν μεταξύ νεαρών ήλικίας 15 - 18 ετών έκ των οποίων ό εις έλεγεν πρὸς τόν άλλον. «'Εσὺ εἶσαι Μακεδών». "Όλα τά άνωτέρω έφερον εις την μνήμην μου εκείνα τά όποια έλαβον χώραν εις τόν Καναδάν (Τορόντο), τό 1963 - 64, όταν οι "Ελληνες μετανάσται παρεκινούντο να μεταβαίνουν και να παρακολουθοῦν την θείαν λειτουργίαν εις την Μακεδονικήν 'Εκκλησίαν, να μαθαίνουν γραμματα εις τά Σχολεία της Μακεδονίας και να τρώγουν φαγητά εις τά Μακεδονικά 'Εστιατόρια.

Αί άνωτέρω προσωπικαι πληροφορίες και όσα άναγινώσκομεν εις τόν ημερήσιον και περιοδικόν Τύπον, ελληνικόν και ξένον, μαρτυροῦν ότι μία μεγάλη προσπάθεια καταβάλλεται από τας γειτονικάς βορείους χώρας πρὸς δημιουργίαν Μακεδονικής 'Εθνότητας και ιδιαίτερος διά μέσου του είδησεογραφικού πρακτορείου «Τανγιούγκ» («'Ελεύθερος Κόσμος» 6.10.78), διά να έπιτευθοῦν μέσω αύ-

της προαιώνιοι έχθρικοί σκοποί εις βάρος της 'Εθνικής άκεραιότητας της χώρας μας και του εκεί διαβιούντος 'Ελληνικού στοιχείου (έκσλαμισθέντος έν πολλοίς). 'Η προσπάθεια αύτη έχει άφ' ένός μὲν παγκόσμιον κλίμακα και προβάλλεται δι' όλων των μέσων και εις πάσαν εύκαιρίαν και άφ' έτέρου εθνικόν χαρακτήρα διά την Νοτιοσλαβίαν και Βουλγαρίαν.

'Επομένως δι' ήμᾶς τοὺς "Ελληνας ίδια τοὺς ιστορικούς έπιστήμονας καθίσταται άναγκαία: 1) ή ύπόμνησις των ιστορικών, έθνολογικών, ανθρωπολογικών και λοιπών στοιχείων της έν λόγω περιοχής πρὸς πάντα συζητητήν. 2) 'Η ενημέρωσις όλων εκείνων οι όποιοι μετέχουν εις διάφορα σεμινάρια του έξωτερικού ή σπουδάζουν εις την ξένην ή ακόμη μεταναστεύουν εις τό έξωτερικόν. 3) 'Η προμήθεια τούτων μετά ιστορικού και γεωγραφικού ύλικού πρὸς χρῆσιν εις διαλέξεις. 4) 'Η προσπάθεια έκ μέρους των πρὸς δημιουργίαν συζητήσεων σχετικών πρὸς τά άνωτέρω επί τῷ σκοπῷ ὅπως ενημερωθοῦν οι ξένοι και δημιουργηθή κλίμα υπέρ των 'Ελλήνων και 5) 'Η ενημέρωσις όλων των 'Ελλήνων επί των έχθρικών διαθέσεων των γειτόνων και ή δραστηριοποίησις των 'Ελληνικών Προξενείων και Πρεσβειών ὡστε πέραν των έπισήμων διαμαρτυριών της εκάστοτε 'Ελληνικής Κυβερνήσεως να άπαντοῦν εις ξένα δημοσιεύματα και να διευκολύνουν παντί τρόπον κάθε "Ελληνα έπιστήμονα να προβάλλη τας 'Ελληνικάς θέσεις. Βεβαίως ή διαφώτισις των ξένων δέν είναι εύκολον πράγμα και χρειάζεται ειδικήν πορείαν παρουσίασεως των δεδομένων στοιχείων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΡ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ

Θεολ. Καθηγ. της Παιδαγ. 'Ακαδημίας Τριπόλεως

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΒΟΡΕΙΟΕΛΛΑΔΙΚΑ. Τριμηνιαίον περιοδικόν 'Ιστορίας, Λογογραφίας, Γραμμάτων, Τεχνών και 'Επικαιρότητας. 'Εκδίδεται έν Θεσσαλονίκη. Διευθυντής: Φώτης Τριάρχης. "Ετος 6', τεύχος 7 (1981).

Τό συμπλῆξ τουτο περιοδικόν διακρίνεται διά την καλαίσθητον έκδοτικήν εμφάνισιν και τό σοβαρόν ήμκ και θελκτικόν περιεχόμενον. Αί εις αυτό πρυτανεύουσαι ιδέαι είναι κατά τό πλείστον υγιείς. Περιλαμβάνει μελετήματα ενδιαφέροντα, οχι μόνον τοὺς ειδικούς, αλλά και τόν μέσον άναγνώστην, λογοτεχνήματα (ποιητικά και πεζά), σχόλια εις την επικαιρότητα και διδλιχοκρισίας. Διαποτίζει σε τας σελίδας του άγνή και φωτεινή άγάπη πρὸς ό,τι σχετίζεται με την Βόρειον 'Ελλάδα.

K. Γ. Μ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Θεοκλήτου Α. Στράγκα, 'Αρχιμ., τ. Γραμματέως τῆς 'Ι. Συνόδου, 'Εκκλησίας 'Ελλάδος 'Ιστορία ἐκ πηγῶν ἀφευδῶν (1817 - 1967). Τόμος ΣΤ'. 'Αθήναι 1980 σσ. λθ' + 3601 - 4312. (Συνέχεια συζητήσεως ΚΘ' 'Ιεραρχίας 'Οκτωβρίου 1960 ἐκ τοῦ κεφαλαίου ΛΣΤ'. — Βλέπε τόμ. Ε' σελ. 3600).

1. Τὸ ἔργον ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν προηγηθέντων πέντε τόμων: Τόμ. Α' 1969, Β' 1970, Γ' 1971, Δ' 1972, Ε' 1974, ΣΤ' 1980. 'Η ἀρίθμησης τῶν σελίδων ἐν συνεχείᾳ τῶν προηγηθέντων τόμων. 'Εκαστος δηλ. τόμος περιλαμβάνει 700 - 800 σελίδας μετὰ τῶν προλεγόμενων. 'Ο ἀνά χειρᾶς τόμος ΣΤ' ἐν ἀρχῇ μὲν 'Αφιέρωσιν «τῇ διαρκεῖ 'Ιεραρχ. Συνόδῳ, τῆς 111 Συνοδικῆς περιόδου ἀπὸ 1 'Οκτωβρίου 1965 - 30 Σ' ὁρίου 1966» (σ. ε'), ἐν συνεχείᾳ δὲ «Περικοπᾶς λαλημάτων 'Ιεραρχῶν - μελῶν τῆς 111ης Περιόδου (σ. στ'), Χαρακτηριστικὰ λαλήματα 'Ιεραρχῶν (σ. η'), Φθέγματα εὐθαρσῶν Θεολόγων (σ. η'), Πρόλογον (σ. ι') καὶ 'Επιστολικὰς ἀπαντήσεις (σ. ιδ' - λθ').

2. Τὸ κύριον ἔργον ἀρχεῖται μὲ τὴν Περὶ οδοῦ ΥΠΙ. Κε φ. ΛΣΤ'. Τοῦτο ἀποτελεῖ συνέχειαν τῶν συζητήσεων τῆς ΚΘ' 'Ιεραρχίας (σ. μη', σσ. 3600 - 3776). Τὰ δὲ συζητηθέντα θέματα εἶναι: Περὶ συντάξεως νέου Καταστατικοῦ Χάρτου 'Εκκλησίας (σσ. 3600, 25, 46). Περὶ μισθοδοσίας ἐφημεριακοῦ κλήρου (σσ. 3624 - 3629). Περὶ φορολογίας ἀκαλύπτων χώρων ΟΔΕΠ (σσ. 3606). Περὶ κατωτέρων 'Εκκλησιαστικῶν Φροντιστηρίων (σ. 3607). Περὶ συγκλήσεως 'Ιεραρχίας ἀνά τριετίαν (σ. 3648). Περὶ δημοσιευμάτων κατὰ 'Ιεραρχῶν (σσ. 3645, 3653 - 59). Περὶ διαρρυθμίσεως ὁρίων 'Ι. Μητροπόλεων (σσ. 3650) 52). Περὶ κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων (σ. 3650). Περὶ ἀποδοχῶν 'Ιεραρχῶν (σσ. 3659) 67). Εἰσήγησις περὶ ἐξυψώσεως τοῦ Μοναχικοῦ δίου (σσ. 3667) 87). Εἰσήγησις περὶ ἀναδιοργανώσεως τῶν 'Ι. Μονῶν (σσ. 3687 - 3702). Εἰσήγησις περὶ ἀγιοποιήσεως Νεκταρίου Πενταπόλεως (σσ. 3702 - 3769). Περὶ ἐκχώρησεως ἀρμοδιοτήτων 'Ιεραρχίας πρὸς Δ.Ι.Σ. (σσ. 3703) 10, 3773) 76). Περὶ Καταλόγου ὑποψηφίων 'Αρχιερέων (σ. 3710). Εἰσήγησις Περὶ καθαιρουμένων 'Ιερομονάχων (σσ. 3712) 24). Κρίσεις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τριῶν εισηγήσεων (σσ. 3724) 69). Ψήφισμα διαμαρτυρίας ὑπὲρ Βορειοηπειρωτῶν (σ. 3769). — Δημοσιογραφήματα μετὰ λήξιν ἐργασιῶν 'Ιεραρχίας (σσ. 3777/81). — Συνέλευσις Α' 'Ιεραρχίας καὶ θλιβερὰ ἐν αὐτῇ γεγονότα (σσ. 3781/87). — Θάνατος 'Αρχιεπισκόπου Θεοκλήτου Β' καὶ τὰ μέχρις ἐκλογῆς διαδόχου του συντελεσθέντα (σσ. 3787/99).

3. 'Ακολουθεῖ τὸ Κε φ. ΛΖ': 'Εκλογή 'Αρχιεπισκόπου 'Ιακώβου ἀπὸ 'Αττικῆς — Τραυματισμὸς κύρους 'Ιεραρχίας. — Αἰτία μεγίστου σάλου καὶ

ταραγμοῦ 'Εκκλησίας. — Λεπτομερέστερον ἐμπεριλαμβάνονται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ: 'Η σύγκλησις τῆς ΛΑ' 'Ιεραρχίας πρὸς ἐκλογὴν 'Αρχιεπισκόπου (σσ. 3799 - 3804). Τὰ μετὰ τὴν ἐκλογὴν 'Ιακώβου διαδραματισθέντα γεγονότα (σσ. 3804/53). Τὰ μετὰ τὴν παραιτήσιν 'Ιακώβου γενόμενα καὶ γραφέντα (σσ. 3854/58). — Κε φ. λα: ον ΛΗ': 'Εκλογή 'Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Β' ἀπὸ Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως. 'Επὶ 'Αρχιεπισκοπείας αὐτοῦ ἡ 'Ελληνικὴ 'Εκκλησία στερουμένη σιταραῆς ἡγέσιος περιήλθεν εἰς νοσηρὰς καταστάσεις. — Χάσμα σχέσεων 'Εκκλησίας - Πολιτείας. — Διακωμὸς 'Ιεραρχίας εἰς ἀντιμαχομένης παρατάξεως. — Α) Σύγκλησις ΛΒ' 'Ιεραρχίας πρὸς ἐκλογὴν 'Αρχιεπισκόπου (σσ. 3858/60). Β) Σύγκλησις ΛΓ' 'Ιεραρχίας (σ. 3860).: Θέματα συζητηθέντα: Περὶ 'Αποστολικῆς Διακονίας (σσ. 3862, 3872, 3891, 3937, 3965, 3966 - 4016. 4033 - 4061. — Περὶ διαρρυθμίσεως ὁρίων 'Ι. Μητροπόλεων (σ. 3920, 3934/38). — Περὶ πληρώσεως κενῶν 'Ι. Μητροπόλεων (σ. 3865/91, 3916/24, 3934/40, 3984/96). — Εἰσήγησις περὶ TAKE (σ. 3876/86, 4018/32, 4048). — Εἰσήγησις περὶ μισθολογίου ἐφημεριῶν (σ. 3867, 3887, 3890, 3939/47, 3952/59, 3965, 3972/93). — Εἰσήγησις περὶ ἀποδοχῶν ἐφημεριῶν (σ. 3892 - 3916). — Εἰσήγησις περὶ ἐφημεριακοῦ (σ. 3924/34). — Περὶ ΟΔΕΠ (σ. 3947/69). — Διενεξίς Μητροπολιτῶν (σ. 3969/72). — Περὶ κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων (σ. 4016/60).

4. Σύγκλησις ΛΔ' 'Ιεραρχίας (σ. 4061). — Θέματα συζητηθέντα: 'Ανακινώσεις 'Αρχιεπισκόπου (σ. 4062/69). Συζήτησις περὶ τῶν ἐπειγόντων θεμάτων (4070/79). Εἰσήγησις περὶ ἀντικανονικότητος τοῦ Νόμου 3952/59 (σ. 4079/96). Συζήτησις περὶ Νόμου 3952 ἀντιμαχόμεναι 'Ιεραρχῶν (σ. 4092 - 4189). Συζητήσις περὶ ὁρίων ἀντιμαχόμεναι (σ. 4190, 4195, 4211, 4216/24, 4229/37). Περὶ οικονομικῶν δυσχερειῶν TAKE (σ. 4190). Περὶ τροφίμων Π.Σ.Ε. (σ. 4191/94). Περὶ Γραμματέων 'Ι. Συνόδου (σ. 4212/15, 4252/53). Περὶ Μητροπόλεων Πειραιῶς καὶ Νικαίας (σ. 4220, 4224/29). Περὶ συνδιασκέψεως ὁρθοδόξων ἐν Ρόδῳ καὶ διαλόγου ἐπὶ ἴσους ὁροις 'Ορθοδόξων - Παπικῶν (σ. 4237/42, 4251/2, 4259/98). Περὶ πληρώσεως ἐφημεριακῶν κενῶν καὶ προσόντων ὑποψηφίων ἱερέων (σ. 4242/49). Περὶ Πατριάρχους 'Ιερατικῆς Σχολῆς καὶ ἄλλων (σ. 4249/51). Περὶ πληροφοριοδοτῶν εἰς ἐφημερίδας (σ. 4253/59).

★

5. Θὰ ἤρκει καὶ μόνη ἡ παράθεσις τοῦ Πίνακος τῶν Περιεχομένων διὰ τὴν ἀντιληφθῆ πάραυτα ὁ ἀναγνώστης τὴν ἀνυπολόγιστον ἀξίαν ἱστορικῆς - ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐκκλησιαστικο - ἱστορικῆς τοῦ ἀνά χειρᾶς ὀγκώδους ΣΤ' τόμου τοῦ χαλκεντέρου ἱστοριοδίφου συγγραφέως πατρὸς

Θ ε ο κ λ ή τ ο υ Α . Σ τ ρ ά γ κ α , Ἀρχιμανδρίτου καὶ τ. Γραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου. Ἐάν τις ἀναγνώσῃ τὰς ἐν σσ. ιδ'—λθ' «Μερικὰς ἐπιστολικὰς ἀπαντήσεις ἐκ τῶν πολλῶν τοιούτων» θὰ ὁμολογήσῃ καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν τὴν πανθομολογουμένην ἀνεκτιμητὸν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου. Ἴσως τινὲς ἐξ ἡμῶν, ζήσαντες τὴν ἐποχὴν τῶν ἐν τῷ ΣΤ' τόμῳ ἐκτιθεμένων ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας θεμάτων, νὰ εὐρίσκωμεν τὰς ἐνιαχοῦ προσωπικὰς του κρίσεις ὑποκειμενικὰς. Ἀλλὰ μήπως καὶ αἱ τῶν ἐπιζώντων κρίσεις στεροῦνται τοῦ στοιχείου τῆς ὑποκειμενικότητος; Ἀλλ' ἐν εἶναι ἀδιαμφισβητήτως βέβαιον. Ὁ Πανοσιολογιώτατος συντάκτης τοῦ ἀνά χειρὰς ΣΤ' τόμου καὶ ἔθθα ἐκφράζει ἰδίας γνώμας ἢ κρίσεις, ἀκόμη καὶ ἐπικρίσεις, τοῦτο πράττει πάντοτε μετὰ θάρρους καὶ ἀγνῆς προθέσεως προβολῆς τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος.

6. Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Θ ε ο κ λ η τ ο υ Α . Σ τ ρ ά γ κ ας με ἐτίμησε διὰ τῆς ἀποστολῆς παλαιότερον τῶν προηγηθέντων τόμων Α' - Ε'. Νῦν δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκφράσω αὐτῷ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν φιλόφρονα ἀποστολὴν τοῦ ἀνυπολόγιστου ἀξίως ἔργου του. Τὸ ἔργον τοῦτο ἡμιλεῖ «ἐκ πηγῶν ἀψευδῶν», ἦτοι διὰ παραθέσεων τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τῆς τε Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ διὰ τῶν γραπτῶν Εἰσηγήσεων καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἐγγράφων Ἱεραρχῶν, Ἱπουργῶν καὶ ἄλλων ἀρμοδίων προσώπων. Ὁ σ. εἶναι ἀξίος ὄχι μόνον ἐπαίνου, ἀλλὰ καὶ θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἀκατάβλητον ἐργατικότητα, τὴν ἰώθειον ὑπομονήν, τὴν μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν σωματικῶν του δυνάμεων συγκέντρωσιν τοῦ ὕλικου του, τὴν ταξινόμησιν καὶ μεθοδικήν τούτου διάταξιν καὶ τὰς ἔστιν ὅτε ἐνιαχοῦ ἐν ὑποσημειώσει ἰδίας διασαφήσεις καὶ προσωπικὰς κρίσεις. Τὴν οἶαν ἀξίαν καὶ σημασίαν ἔχουν σήμερον δι' ἡμᾶς τὰ πηγαῖα ἔργα διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς μεταδύξαντινης περιόδου, τὴν αὐτὴν ἀξίαν πέποιθα ὅτι θὰ προσλάβῃ καὶ τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔργον τοῦ πατρὸς Σ τ ρ ά γ κ α με τὴν παρέλευσιν τῶν ἐτῶν. Πέποιθα ὅτι τὸ πολύτιμον καὶ πολύμοχθον ἔργον τοῦ πατρὸς Θ ε ο κ λ ή τ ο υ θὰ καταλάβῃ τὴν ἀρμόζουσαν παράλληλον θέσιν μεταξὺ τῶν ἔργων τῶν Σάβα, Ὑψηλάντου, Κούμα, Παρανίκα, Χασιώτου, Λάμπρου, Μουστοξύδου καὶ Γεδεῶν κ.π.ἄ., τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γενικώτερον. Τὸ ἔργον θεωρῶ ἀξίον νὰ τύχῃ καὶ τιμητικῆς διακρίσεως ἀπὸ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

7. Διὰ τοῦ ἔργου ἐμφανίζεται ἡ Διοικοῦσα καὶ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία ἐν λόγοις καὶ ἔργοις ζῶσα καὶ δρῶσα, ἀγωνιζομένη καὶ ἐν ἀμύνη εὐρίσκομένη, ἀναζητοῦσα καὶ ἐπιδιώκουσα τὴν δροτὴν τομὴν τῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἀποφάσεων τῆς, ἔστιν ὅτε αὐτοελεγχόμενη καὶ αὐτοκρινόμενη ἢ καὶ ἀνταγωνιζομένη εἰς κριτὰς καὶ ἐπικριτὰς ἔξωθεν καὶ ἀντιγινωσκόμενος ἔσωθεν. Καὶ πάντα ταῦτα τὴν αἰτίαν ἔχοντα εἰς τὴν ὅλην προβληματολογίαν τῶν ἀναφυσμένων καὶ προβαλλομένων συγχρόνων θεμάτων καὶ καταστάσεων. Ἀλλ' ὁ εὐσεβὴς καὶ εὐδιάθετος ἀνα-

γνώστης τοῦ ἔργου ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἀντιπολιτευτικαῖς τοποθετήσεσι ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἢ Ἐκκλησία ἐν τέλει ἐμφανίζεται ὀρθοτομοῦσα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ καθοδηγοῦσα τὴν πνευματικὴν δλκάδα εἰς νομὰς σωτηρίας δι' ἑαυτὴν καὶ τὸ πλήρωμά τῆς. Εἶναι νὰ θαυμάζῃ κανεὶς μὲ πόσον φιλελεύθερον καὶ δημοκρατικὸν πνεῦμα προάγονται τὰ θέματα διὰ συζητήσεων καὶ ἀντικρουομένων πολλὰκις γνώμων, ἔνα ἐν τέλει ἢ κατάληξις διαδηλώσῃ τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ Σώματος ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας!

8. Πολλὰκις ἔθεσα εἰς ἑαυτὸν τὸ ἐρώτημα: Μέχρι ποίου σημείου ἡ Ἱστορία διδάσκει τὸν ἄνθρωπον καὶ ποδηγετεῖ τοῦτον; Ἡ μήπως συμβάλλει ἀπλῶς εἰς ἀπλήν αἰξήσιν τῶν γνώσεων του, ὥστε νὰ τροφοδοτεῖται: μὲν ἢ φύσει ἐνυπάρχουσα εἰς αὐτὸν π ε ρ ι ε ρ γ ε ι α, ἀλλ' ἤκιστα νὰ καταξιώνῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀποφάσεις γενναίας καὶ διδαχὰς διορθωτικὰς τῶν πρότερον καλῶς ἢ κακῶς πραγθέντων καὶ ἱστορηθέντων; Δὲν ἀμφισβητῶ τὴν ὠφέλειαν τῆς Ἱστορίας. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ὁ εἰς τὰ ἐπίκαιρα καὶ σύγχρονα γεγονότα ζῶν καὶ ὑπὸ τούτων ἐλκυσόμενος ἄνθρωπος, δὲν οἰκιοῦται οὔτε προσκαποδέχεται τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ὅμως καὶ ὑπεισέρχεται ἐντὸς του, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἀντήσῃ καὶ διδάγματα καὶ πείραν ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος. Καὶ ἡ Ἱστορία «ἐκ πηγῶν ἀψευδῶν» τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμ. Θ ε ο κ λ ή τ ο υ Α . Σ τ ρ ά γ κ α γίνεται ὄχι μόνον ἀποκαλυπτικὴ ὄχι μόνον διδακτικὴ ὄχι μόνον ὑπομνηστικὴ, ἀλλ' ὑπὲρ πάντα προσδοκίας μεστή, ἐλπιδοφόρος καὶ ἐπιβλητικὴ διὰ τοὺς ἀποδεχομένους τὰ γεγονότα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν πνεύματι καὶ ἐν πίστει ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μελετητὰς τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως καὶ τοῦ ὅλου ἔργου αὐτῆς! Ἐκ τούτου καταξιοῦται τῆς πρεπούσης τιμῆς καὶ τοῦ ἀξίου ἐπαίνου ὁ ἀφαντάστως μοχθήσας διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ πολυτόμου τούτου ἔργου.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκὸς

Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης. Τόμος 23. Θεσσαλονίκη 1978, σσ. 361 (Ἀριστοτέλειο Παν)μιο Θεσσαλονίκης). — Τόμος 24. Θεσσαλονίκη 1979, σσ. 430.

Ἐχω ἀνά χειρὰς τοὺς δύο ὀγκώδεις τόμους τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Παν)μίου Θεσσαλονίκης. Ἀρκεῖ καὶ μόνον νὰ καταχωρίσωμεν τοὺς Πίνakas τῶν περιεχομένων διὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀξία τῶν δημοσιευμένων μελετῶν ὑπὸ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ συναδέλφων Καθηγητῶν τῆς Σχολῆς. Ἴδου καὶ ὁ Πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ Τόμου 23: Δ η μ. Τ σ ά μ η, Ἀγριολογικὰ ἔργα τοῦ Φιλοθέου Κοκκίνου, πατριαρχου Κ) πόλεως. Γ ρ η γ. Ζ ι ά κ α, Πίστις, ἐλπίς καὶ σωτηρία κατὰ

Ίσλάμ. Β α σ. Ψ ε υ τ ο γ κ α, Νικηφόρου Ίταλου, Περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λόγου (Εἰσαγωγή - Κείμενο - Σχόλια). Θ ε ο δ. Ζ ή σ η, Ὁ Πατριάρχης Νικόλαος Δ. Μουζάλων. Παράρτημα: Νικολάου Μουζάλωνος, Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Ἄ π ο σ τ. Γ λ α θ ί ν α, Οἱ πρῶτοι κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν Μητροπολίται Θεσ) κης. —Χρονικά τῆς Σχολῆς.

Περιεχόμενα τοῦ 24 Τόμου: Ἄ θ α ν. Γ ε ρ ο μ ι χ α λ ο ὦ, Αἱ περὶ προσορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀντιλήψεις τοῦ συγχρόνου Προτεσταντισμοῦ. Ν ι κ. Μ α τ σ ο ὦ κ α, Συμβολὴ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὸ χῶρο τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως. Β α σ ι λ. Σ τ ο γ ῶ : ἄ ν γ ο υ, Ἡ Πεντηκοστὴ (Πρ. 2, 1-13). Ἄ π ο σ τ. Γ λ α θ ί ν α, Ἡ ἐπισκοπὴ Ἀθηῶν καὶ Ρεγνίνης. Ἄ σ τ ε ρ. Ἄ ρ γ υ ρ ί ο υ, Οἱ ἑλληνικὲς ἐρμηνεῖες στὴν Ἀποκάλυψη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Γ ο ὦ α ὗ τ ο ὦ, Δυνατότητες ἐνὸς νέου διαλόγου μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ Μουσουλμανισμοῦ. —Χρονικό τῆς Σχολῆς.

Τὰ θέματα ἐκτίθενται ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου συγγραφέως δι' ἐπιχειρημάτων ἐπιστημονικῆς θεολογίας καὶ ἀκριβολογίας. Ἰσως λάθωμεν ἀφορμὴν γὰρ ἀναλύσωμεν ἰδιαιτέρως ἐν καιρῷ τὸ περιεχόμενον ἐκάστης τῶν σπουδαίων μελετῶν καὶ μάλιστα ὧν ἀπεστάλησαν ἰδιαιτέρως ἀνάτυπα. Πάντως αἱ Ἐπιστημονικαὶ Ἐπετηρίδες τῶν δύο Θεολογικῶν μας Σχολῶν κατοπτρίζουν τὴν ἐπιστημονικὴν δραστηριότητα τῶν φιλοτίμως ἐργαζομένων Καθηγητῶν καὶ Ἐπιμελητῶν. Διὸ καὶ αἱ δημοσιευόμενα Ἐπετηρίδες τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν μας ἔχουν διεθνή ἀπήχηση.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἰ ω ἄ ν γ ο υ Δ. Δ ρ ο ὦ λ ι α, καθηγητοῦ τῆς Ἀρσακείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ψυχικοῦ, Αἰ ἰ ὠ ν ι ε ς ἄ ν α ζ η τ ῆ σ ε ι ς κ α ἰ ἄ ν ἄ λ ο γ ε ς θ ε ω ρ ῆ σ ε ι ς (τοῦ ὄντως ὄντος) σσ. 262 — Ἀθήνα 1981.

Μετὰ μεγάλο ἐνδιαφέρον πῆραμε στὰ χέρια μας τὸ νέο βιβλίον τοῦ φιλόθεου στοχαστῆ καὶ δασκάλου, γνωστοῦ καὶ φίλου ἀπὸ παλιότερα χρόνια, κ. Ἰ. Δρούλια. Ἀρχικά φυλλομετρώντας το καὶ ὕστερα, χάρις στὸν ἀξάνομενο ζήλο, διαδίδοντάς το προσεκτικά, χαρήκαμε εὐκρινῶς τὴν νέα τούτη προσφορά σ' ἓνα νευραλγικὸ τομέα τῆς σύγχρονης θρησκευτικῆς ἐπικαιρότητος. Ὁ ἀντιρρητικὸς αἰῶνας μας καὶ οἱ νεοθεϊστικὲς διαστάσεις του ἀποτελοῦν, ἰδιαίτερα γιὰ μᾶς τοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας, πού διακονοῦμε τὴν «μαχόμενη Θεολογία» σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, ἓνα συνεχὲς ἐρέθισμα γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἰδεολογικῶν ρευμάτων πού διασταυρώνονται στὸν ὀρίζοντα τῆς σημερινῆς πραγματικότητος καὶ γιὰ τὴν ἀποκατάστασι ἐνὸς ἐποικοδομητικοῦ διαλόγου, ἰδιαίτερα μετὰ τὴν νεολαία τῆς πατρίδος μας, πού προδίδη-

ματίζεται πάνω στὰ θέματα πίστεως. Τὸ βιβλίον αὐτό, ἔστω κὶ ἂν εἶναι ἐπιλογή μαθημάτων τοῦ συγγραφέα, διακρίνεται γιὰ τὴ δομικὴ του ἐνότητα καὶ στοχεύει σὲ περιεκτικὲς καὶ πειστικὲς ἀπαντήσεις σὲ καιρὰ ἐρωτήματα τοῦ καιροῦ μας. Ἔτσι, χωρισμένο σὲ τρία μέρη, χειραγωγεῖ ἐπαγωγικά καὶ μεθοδικὰ τὸν ἀναγνώστη στὸς πολυδαίδαλους μακάνδρους τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Φιλοσοφίας τῆς Θρησκείας, περᾶ ἀπὸ τὴ Γνωσιολογία καὶ καταλήγει σὲ παράθεσι ἀναλυτικῶν θεωρησῶν πάνω στὸ φαινόμενο τῆς υπέρβισης τοῦ Θεοῦ. Πιὸ συγκεκριμένα στὸ πρῶτο μέρος ὁ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται μετὰ θρησκευτικὰς ἐρευνες, ἀναλύοντας τὴν ἔννοια καὶ τὴν σημασίαν τῆς Θρησκείας σὰν πανανθρώπινου φαινομένου, πού ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν ἔμφυτη τάσι τοῦ ἀνθρώπου γὰρ προσπελάσει στὸ χῶρο τῆς μεταφυσικῆς καὶ γὰρ ἀνακαλύψει τὴν δημιουργικὴ αἰτία τοῦ σύμπαντος. Ἐρευνώντας, στὴ συνέχεια, διάφορες μορφές θρησκείας, φθάνει στὰ μεγάλα θρησκευόμενα, γιὰ γὰρ ὀλοκληρώσει τὸ μέρος αὐτὸ μετὰ τὴ σύγκρισιν τῶν τριῶν μεγάλων μονοθεϊστικῶν θρησκείων.

Στὸ δεύτερο μέρος ἐξετάζεται ὁ τρόπος κατανόησεως τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Ἡ ἀνθρώπινη γνῶσις ἀποδεικνύεται ἀνίσχυρη γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Οἱ περιορισμέναι νοητικὲς καὶ ἄλλαι δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπου δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν «γνώσιν ἀγνωστον γνῶναι». Ἔτσι, προβάλλει ἀναπόφευκτα ἡ πίστις, σὰν μοναδικὴ διέξοδος στὴν ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ. Μετὰ ἐπίκλησιν ἐπιχειρημάτων ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ διάνοησιν, ὁ συγγραφεὺς, στὸ τρίτον μέρος αὐτοῦ τοῦ βιβλίου του, ἀποδεικνύει τὴν τραγικότητα τοῦ δῆθεν αὐτόνομου ἀνθρώπου, πού ἐπιζητεῖ, στηριζόμενος στὴν ἐπιστημονικὴν του αὐτάρκεια, γὰρ προσεγγίσει τὸν Θεό. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ παραμένει ἀπρόσιτη στὴ διάνοιά μας καὶ ματαιοπονεῖ ὅποιος διανοεῖται γὰρ συλλάβει μετὰ τὴν πεπερασμένη λογικὴν του τὴν ὑπερβατικότητα τοῦ Θεοῦ. Μόνον ἡ θεία ἀποκάλυψις σὲ συνδυασμὸ μετὰ τὴ θ. Χάρις ἐπιτρέπουν στὸν ἄνθρωπο γὰρ πλησιάσει ὀλίγον τὴν ὄντολογικὴν ὑπόστασι τοῦ θεοῦ καὶ πάντα μέσα στὴν Ἐκκλησία, ἔχῃ ὑποκειμενικὰ καὶ ἀτομικά, ἀλλὰ σὰν μέλος τοῦ θεανδρικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴ ἡ πίστις συνιστᾷ σταύρωσιν τοῦ λογικοῦ, παράδοξον καὶ παράλογον δῶσι τοῦ θεοῦ καὶ κάθε τάσι ἐκλογικεῦσεως τῆς εἶναι συνάμα ἀπόρριψιν τοῦ διωματικοῦ καὶ ζωντανοῦ στοιχείου.

Τέλος, στὸ τρίτον μέρος ὁ συγγραφεὺς παρουσιάζει τὶς ἀντιφατικὰς θεολογικὰς θεωρήσεις τριῶν σύγχρονων στοχαστῶν, τοῦ Σάρτρ, τοῦ Μπέργκιμαν καὶ τοῦ Καζαντζάκη. Εἶναι χαρακτηριστικὸν καὶ τῶν τριῶν ὅτι μετὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ Θεοῦ καταφάσκουν τὸν Θεό, αἰσθάνονται τὴν ἀπουσίαν του καὶ νοσταλγικὰ τὸν ἀναζητοῦν. Τὸ τραγικὸν στοιχεῖον στὴ ζωὴ τους συμπληρώνεται ἀπὸ τὴν ἄρνησιν τοῦ Πληθίου, ἀπὸ τὴν κόλασιν τῆς καθημερινότητος. Μετὰ ἐκπληκτικὴν διεισδυτικὴν ἐκγόνησιν ὁ συγγραφεὺς ἀνασύρει ἀπὸ τὴ σκέψιν τῶν ἡρώων του καὶ ἀναλύει τὴν «ἀναζήτησιν» τοῦ Θεοῦ, πού πέρα ἀπὸ μιὰ προσωπικὴν τοῦ καθενὸς περιπλάνησιν, εἶναι μιὰ πανανθρώπινον φωνὴν ἰκεσίας, μιὰ δραματικὴν πτυχήν τὴν περιπέτειαν τῆς ζωῆς...

Τὸ βιβλίον κατακλείεται με ὀνοματολογικὰ περὶ Θεοῦ καὶ Ἐπιλεγόμενα. Εἶναι εὐτύχημα τὸ ὅτι ὁ κ. Δρούλιας, παρακινηθεὶς ἀπὸ μαθητὲς του, ἐξέδωσε σὲ τόμο τὰ, κατὰ καιροῦς, μαθήματά του αὐτά, πού ἔτσι γίνονται κτήμα περισσοτέρων, πού θέλουν νὰ δογηθῶν στήν προσπάθεια γιὰ μιὰ ὀρθόδοξη θεώρησι τῆς ἀναζητήσεως τοῦ Θεοῦ.

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

«**Επιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς**: Τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς Κωνσταντῖνον Γ. Μπόνην. (Σελίδες 864. Ἀθήναι: 1979 - 1980. Ἔκδοσις Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν).

Ἐπιδημητικὴ σὲ ἐμφάνισι καὶ ἀξιανάγνωστη γιὰ τὰ πρωτότυπα, ποιήλα καὶ ἐμβριθῆ κείμενα πού περιλαμβάνει, ἡ ἀναφερομένη ἐπετηρίδα ἐκδόθηκε γιὰ νὰ τιμηθῇ τὸν καθηγητὴ τῆς Θεολογίας - ἀκαδημαϊκὸ κ. Κωνσταντῖνο Μπόνη, ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει του ἀπὸ τὴν ἔδρα τῆς ἀκαδημαϊκῆς διδασκαλίας, ὅπου δίδαξε σχεδὸν ἐπὶ 20 χρόνια τὰ μαθήματα τῆς πατρολογίας καὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν Πατέρων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Καί, ὁμολογουμένως, ἀξίζε ἡ τιμὴ αὐτὴ πρὸς τὸν διακεκριμένο ἐπιστήμονα, τὸν ἐξοχο πανεπιστημιακὸ διδάσκαλο, τὸν ἐγκριτο συγγραφέα, τὸν ἐγκυρο πνευματικὸ ἄνδρα, τὸν ἀληθινὸ ἄνθρωπο τῆς πίστεως καὶ τοῦ χρέους!

Στὸν τόμο προτάσσεται ἐκτενὴς βιογραφία τοῦ τιμωμένου ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Βασ. Δεντάκη γραμμικὴ ὄχι μόνον με ἱστορικὴ πληρότητα καὶ με κριτικὴ εὐστοχία, ἀλλὰ καὶ με περιστῆ γιὰ τὸν κ. Κ. Μπόνη ἀγάπη. Καὶ ἀκολουθοῦν δεκάδες ἐπιστημονικὲς ἐργασίαι ἐκλεκτῶν πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται καὶ ἐξετάζουν ἀξιόσημαντα θέματα τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς χριστιανικῆς γραμματολογίας.

Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐξαιρετικὴ πνευματικὴ προσφορά, πού μπορεῖ νὰ εἰπωθῇ πὼς πλακισίώνει εὐγενικὰ σὰν ἀμάραντο στεφάνι τῇ σεμνῇ προσωπικότητι τοῦ καθηγητοῦ κ. Κωνστ. Μπόνη!

ΣΠ. ΒΟΒΟΛΙΝΗΣ

Ἐπετηρὶς Ἑστίαις Θεολόγων Χάλκης. Ἀθήναι: 1980. Σχ. 24X17, σσ. 384.

Ἡ Ἑστία Θεολόγων Χάλκης συγκέντρωσε στοὺς κόλπους τῆς ὄλους τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς, πού τὰ τελευταῖα χρόνια κατέφυγαν στήν Ἑλλάδα, μετὰ ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο στὸ ὅποιο περιῆλθε ἡ ὁμογένεια τῆς Πόλης ὕστερα ἀπὸ τὰ Σεπτεμβριανά τοῦ 1955. Ἔτσι δραστηριοποιήθηκε ἡ Ἑστία, ὅπως θὰ περιέμενε κανεὶς, καὶ ἤδη μᾶς ἔδωσε τὴν ἐπετηρίδα τῆς.

Θὰ ξαφνιαζόταν κανεὶς ἂν ὁ πρῶτος αὐτὸς τόμος δὲν ἦταν ἀφιερωμένος στήν τροφὴ Σχολῆς καὶ στὸν ἴδρυτὴ τῆς Οἰκουμενικῆς Πατριάρχης Γερμανῶν Δ'.

Ὁ τόμος περιλαμβάνει 36 δημοσιεύματα ταξινομημένα σὲ 4 μέρη:

Τὸ πρῶτο μέρος με τὸν τίτλο «Περὶ τὴν τροφὴν Σχολῆς καὶ τὴν ἐκ ταύτης Ἑστίαν» περιλαμβάνει: 1. Τὰ 2 συγγίλια τοῦ Γερμανοῦ τοῦ Δ', ἰδρυτικὰ τῆς Σχολῆς (σσ. 13-20), 2. «Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑστίαις» τοῦ Α. Κωνσταντινίδου (σσ. 21-22), 3. «Τὰ κτήρια τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης» τοῦ Α. Πασαδαίου (σσ. 25-34), 4. «Ἡ Ἑστία Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης (σύνοψος ἱστορία)» τοῦ Β. Θ. Σταυρίδου (σσ. 35-49), 5. «Τὸ οἰκουμενικὸν πνεῦμα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς μεταλαμπαδεύομενον ὑπὸ Ἀθηναγόρου τοῦ Α'» τοῦ Χρ. Γ. Ζαφείρου (σσ. 51-77), καὶ 6. «Τὰ προγράμματα διδασκαλίας καὶ εἰδικῶς ὁ συστηματικὸς κλάδος θεολογίας εἰς τὴν Ἑστίαν Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης» τοῦ Μητροπολίτου Μύρων Χρυσοστόμου (σσ. 79-99).

Στὸ δεύτερο μέρος με τὸν τίτλο «Μνήμη ἀπεθόντων» δημοσιεύονται: 1. «Ὁ Μητροπολίτης Θουατείρων Γερμανὸς Στρηγόπουλος» τοῦ Α. Κωνσταντινίδου (σσ. 104-105), 2. «Ὁ Μητροπολίτης Δέρκων Ἰωακείμ» τοῦ Μ. Κριθιώτη (σσ. 107 - 109), 3. «Ἀφιέρωμα» τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβου (σσ. 111-115), 4. «Ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Αἰμιλιανὸς» τοῦ Μητροπολίτου Εἰρηνοπόλεως Συμεῶν (σσ. 117-124), 5. «Ὁ Νεοκαισαρείας Χρυσόστομος Κορωναῖος ὡς καθηγητὴς καὶ σχολάρχης τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης (1923-1950)» τοῦ Χρ. Μαυροφρύδου (σσ. 127-134), 6. «Μνήμη τοῦ Μητροπολίτου Ἰκονίου Ἰακώβου» τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας Στυλιανοῦ (σσ. 137-143), 7. «Ἰωάννης Παναγιωτίδης (1892-1968)» τοῦ Ἐλ. Θ. Ἰωαννίδου (σσ. 145-153) καὶ 8. «Ἀθάνατος» ποίημα τοῦ Ἱ. Πορφυροῦ (σσ. 155-156).

Στὸ τρίτο μέρος με τὸν τίτλο «Ἀναγνώρισις προσφορᾶς» δημοσιεύονται: 1. Γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τοῦ Α' πρὸς τὸ Δ. Συμβούλιο τῆς Ἑστίαις συγχαρητήριο γιὰ τὴν ἔκδοσι τῆς Ἐπετηρίδος (σ. 161), 2. «Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης» τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Βαρθολομαίου (σσ. 163-169), 3. Γράμμα τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Νικολάου πρὸς τὸ Δ. Συμβούλιο τῆς Ἑστίαις συγχαρητήριο γιὰ τὴν ἔκδοσι τῆς Ἐπετηρίδος καὶ βιογραφικὸ σημείωμα τοῦ Πατριάρχου (σσ. 171-173), 4. «Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἡλίας δ' Δ'» τοῦ Δ. Κωττάκη (σσ. 175-176), 5. «Βραδυνὸι στοχασμοὶ» τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἡλία τοῦ Δ' (σσ. 177-180), 6. «Ἡ προσφορὰ τῶν ἀποφοίτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης πρὸς τὴν ὁμογένειαν τῆς Ἀμερικῆς» τοῦ Δ. Φράγκου (σσ. 181-192), 7. «Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐν Βοστώνῃ ΗΠΑ καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Χάλκης» τοῦ Γ. Τσοῦμα (σσ. 193-200), 8. «Ἡ βιβλιοθήκη τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Πατριαρχικῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος κατὰ τὴν δ' περίοδον τῆς λειτουργίας τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης (1951-1971)» τοῦ Β. Ν. Ἀναγνωστοπούλου (σσ. 203-212) καὶ 9. «Πὼς βλέπουν οἱ ξένοι τὴν σχολὴν μας» τοῦ Κ. Καλλινίκου (σσ. 213-225).

Στὸ τέταρτο μέρος περιλαμβάνονται τὰ ἐξῆς μελέ-

τήματα: 1. «Αναμνήσεις από την 'Ι. Θεολογική Σχολήν Χάλκης» του Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου (σσ. 227-246), 2. «Ο κη' κανών τής εν Χαλκηδόνι Δ' Οικουμενικής Συνόδου» του Μητροπολίτου Σουηδίας Παύλου (σσ. 247-254), 3. «Διάλογοι» του Μητροπολίτου Καρθαγένης Παρθενίου (σσ. 255-257), 4. «Η συμβολή τής 'Ι. Θεολογικής Σχολής Χάλκης εις την Οικουμενικήν Κίνησιν» του Γ. Τζέτση (σσ. 259-263), 5. «Ενώσεις και ένωσης των εκκλησιών» του Α. Κωνσταντινίδη (σσ. 265-281), 6. «Τὸ Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριάρχείου εις Σαμπιεζύ Γενεύης» του Μητροπολίτου Τραπεζοπόλεως Δαμασκηνού (σσ. 283-288), 7. «Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ παράδοσις καὶ ὕψος στήν Κωνσταντινούπολη» του Μητροπολίτου Πέργης Εὐαγγέλου (σσ. 289-296), 8. «Ἡ ἑορτὴ τής καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς» του Ι. Παναγοπούλου (σσ. 297-311), 9. «Ἀπὸ τὰ μονοπάτια τοῦ ὀλιγοῦ κόσμου στήν πορεία τής αὐτογνώσεως» του Δ. Κωτσάκη (σσ. 313-329), 10. «Ἡ συμβολὴ τῶν ἀποδήμων στήν καλλιέργεια τοῦ φιλελληνισμοῦ» του Π. Φούγια (σσ. 331-341), 11. «Ψαλμοί, στοχασμοὶ καὶ στεναγμοὶ τής ψυχῆς μου» του Μητροπολίτου Πάφου Φωτίου (σσ. 343-344), 12. «Ὅσα ἐφυγαν μαζὺ μὲ τὸν ἄνεμο» του Μητροπολίτου Κασσανδρείας Συνεσίου (σσ. 345-346), 13. «Ἡ Χάλκη» του Δ. Π. Μάνου (σσ. 347-371) καὶ 14. «Ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴ Σχολή» ποίημα του Γ. Βυζιηνοῦ (σσ. 375-376).

Ἐξ ἄλλου τὸν τόμο πλαισιώνουν «Ἐπιλεγόμενα» του Δ. Συμβουλίου τής Ἐστίας καὶ πλοῦσια εἰκονογράφηση.

Ἐπιδημητικὰ κατορθώσι: ἡ Ἐπετηρὶς νὰ δώσει μιὰ σφαιρικὴ εἰκόνα τής Θεολογικῆς Σχολῆς τής Χάλκης, καὶ τής παρουσίας τής καὶ τής προσφορᾶς τής. Καὶ ἡ τελευταία αὐτὴ εἶναι γιὰ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ἀνεκτίμητη, ἀφοῦ ἡ Σχολὴ στήθηξε βασικὰ χορηγὸς κληρικῶν καὶ μάλιστα ἀγάμων, πὺν ὑπηρετήσαν καὶ ὑπηρετοῦν τὴν Ἐκκλησία. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο διαφαίνεται στὰ μελετήματα ἄλλα, ἀπὸ τίς γραμμὲς τῶν ὁποίων προδίδεται: τὸ μυστικὸ τής τεράστιας αὐτῆς ἐπιτυχίας τής Σχολῆς.

Ἡ Ἐστία Θεολόγων Χάλκης ἔχει τὴ δυνατότητα μιὰς τακτικότερης καὶ συστηματικότερης παρουσίας στὸ χῶρο τής Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἐκδόσις τής Ἐπετηρίδος χαίρει ἐξ ἑαυτῆς: σὺν ἀπαρχῇ. Ἡ συνέχεια ἀναμένεται εὐρύτερη καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀργήσῃ.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΣΤ. ΑΝΕΣΤΙΑΔΗΣ

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερά Μητρόπολις

Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς κειμένας διατάξεις περὶ ἐκλογῆς Ἐφημερίων καὶ προτιθέμενοι νὰ προδῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων 1) 'Ι. Ναοῦ Ἁγ. Γεωργίου Ρεντίνης, 2) 'Ι. Ναοῦ Ἁγ. Δημητρίου ἐνορίας Ἁγ. Δημητρίου καὶ 3) 'Ι. Ναοῦ Ἁγ. Γεωργίου Κρανέας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ Κανονικὰ προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τής δημοσιεύσεως τής παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΣΙΑ», ὑποβάλωσιν ἅπαντα τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Καρδίτῃ τῇ 15ῃ Δεκεμβρίου 1981

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων ΚΛΕΟΠΑΣ

Ἱ. Μητρόπολις Ἡλείας καὶ Ὠλένης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 33, 34, 35 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)69 Κανονισμοῦ τής Ἱεράς Συνόδου τής Ἐκκλησίας τής Ἑλλάδος, «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προκειμένου νὰ προδῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τής κενῆς Διακονικῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Κυριακῆς Πύργου, καλοῦμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τής δημοσιεύσεως τής παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τ' ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Πύργῳ τῇ 18ῃ Δεκεμβρίου 1981

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Σιδηροκάστρου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 33 παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προδῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τής κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμ. Θεοτόκου Μεγαλοχωρίου, καλοῦμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, συμφώνως πρὸς τὰς κειμένας διατάξεις, ὅπως ὑποβάλωσιν, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τής δημοσιεύσεως τής παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ἅπαντα τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Σιδηροκάστρῳ τῇ 18 Δεκεμβρίου 1981

† Ὁ Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν Νόμον ὑπ' ἀριθ. 673)1977 ἄρθρον 1 παράγρ. α', τὰς διατάξεις τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 1938)73 «Περὶ συστάσεως Ὁργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ.», καὶ τὸ ἄρθρ. 14, παράγρ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8)1979 Κανονισμοῦ τής Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν», προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσιν τὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Διακόνου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίας Παρασκευῆς - Κερκύρας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τής δημοσιεύσεως τής παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Κερκύρῃ τῇ 18ῃ Δεκεμβρίου 1981

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33, παρ. 2, τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 Κανονισμοῦ τής Ἱ. Συνόδου τής Ἐκκλησίας τής Ἑλλάδος, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, ἐνοριῶν καὶ ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, τοὺς ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τής δημοσιεύσεως τής παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν Ἐκκλησία, ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν κάτωθι κενῶν ὀργανικῶν θέσεων ἐφημερίων

τών 'Ι. Ναών: 1) 'Αγ. 'Ιωάννου Πολυλόφου, 2) 'Αγ. Ζώνης 'Αμελάντων, 3) 'Αγ. 'Αθανασίου Γαλατσάδων, 4) Κοιμ. τῆς Θεοτόκου Γεραμίου, 5) 'Αγ. Δημητρίου Μονοκαρούσας, 6) 'Αγ. Τριάδος Σίμια, 7) 'Αγ. 'Αθανασίου Δαφνούσης, 8) 'Αγ. Νικολάου Νεοχωρίου 'Ιστιαίας, 9) 'Αγ. Δημητρίου Ροβιῶν, 10) 'Αγ. Νικολάου Λουτρακίου Σκοπέλου, 11) 'Αγ. Κων)νου καὶ 'Ελένης Προκοπίου.

Ἐν Χαλκίδι τῆ 19ῃ Δεκεμβρίου 1981

† 'Ο Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1) τὸ ὑπ' ἀριθ. 1398)73 Ν.Δ. «Περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ., 2) Τὴν ὑπ' ἀριθ. 404)74 ἀπόφασιν ἡμῶν «περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων», 3) Τὸν ὑπ' ἀριθ. 2)69 Κανονισμὸν τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ὀργανικῶν θέσεων Ἱεροδιακόνων τῶν ἐνοριακῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Εὐαγ. Θεοτόκου Ἀμαρύνθου, 2) 'Αγ. Ἀποστόλων Ν. Ἀρτάκης, 3) Κοιμ. Θεοτόκου Βασιλικῆς, 4) 'Αγ. Νικολάου Χαλκίδος, 5) 'Αγ. Ἀθανασίου Ἰστιαίας, 6) Τριῶν Ἱεραρχῶν Σκιάθου καὶ 7) 'Αγ. Παντελεήμονος Σκοπέλου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων ὀριζόμενα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χαλκίδι τῆ 19ῃ Δεκεμβρίου 1981

† 'Ο Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977, ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τακτικῆς ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Γεωργίου ἐνορίας Θεοδώρας Μυλοποτάμου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ρεθύμνη τῆ 22ῃ Δεκεμβρίου 1981

† 'Ο Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ΤΙΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Συμφώνως πρὸς τὴν ἰσχύουσαν Ἐκκλησ. Νομοθεσίαν καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 44)1981 Πράξιν ἡμῶν προκηρύσσουσαν τὴν κενὴν θέσιν ἐφημερίου τῆς Ἐνορίας Νέου Χωρίου Κυδωνίας καὶ προσκαλοῦμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ καταλάβουν αὐτὴν ὅπως καταθέσουν ἐντὸς τῶν νομίμων προθεσμῶν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ αὐτῶν.

Χανιά 22 Δεκεμβρίου 1981

† 'Ο Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† 'Ο Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† 'Ο Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ποιμαντορικὴ Ἐγκύκλιος Χριστουγέννων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ.

Μήνυμα τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, διὰ τὸ νέον ἔτος 1982.

Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου, ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις.

Ἐόρτια Γράμματα.

Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Πίστις καὶ ἐλπίς, διέξοδος εἰς τὸ ἀδιέξοδον τῶν καιρῶν μας (ἐπὶ τῷ νέφ ἔτει).

Αἰμιλιανοῦ Τιμιάδη, Μητροπ. Σηλυβρίας, Διὰ μίαν λειτουργικὴν ζωὴν.

Μητροπολ. Τρανουπόλεως Δαμασκηνοῦ, Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σήμερον.

Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Ἀπὸ τὸν Νόμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς τὴν χάριν τῆς Καινῆς.

Χ., Οἱ ἐκκλησίες ποὺ κατεδαφίστηκαν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴν Ἱμβρο μετὰ τὴ συνθήκη τῆς Λωζάνης (1923).

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασίου 1 — Τηλ. 710.734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.